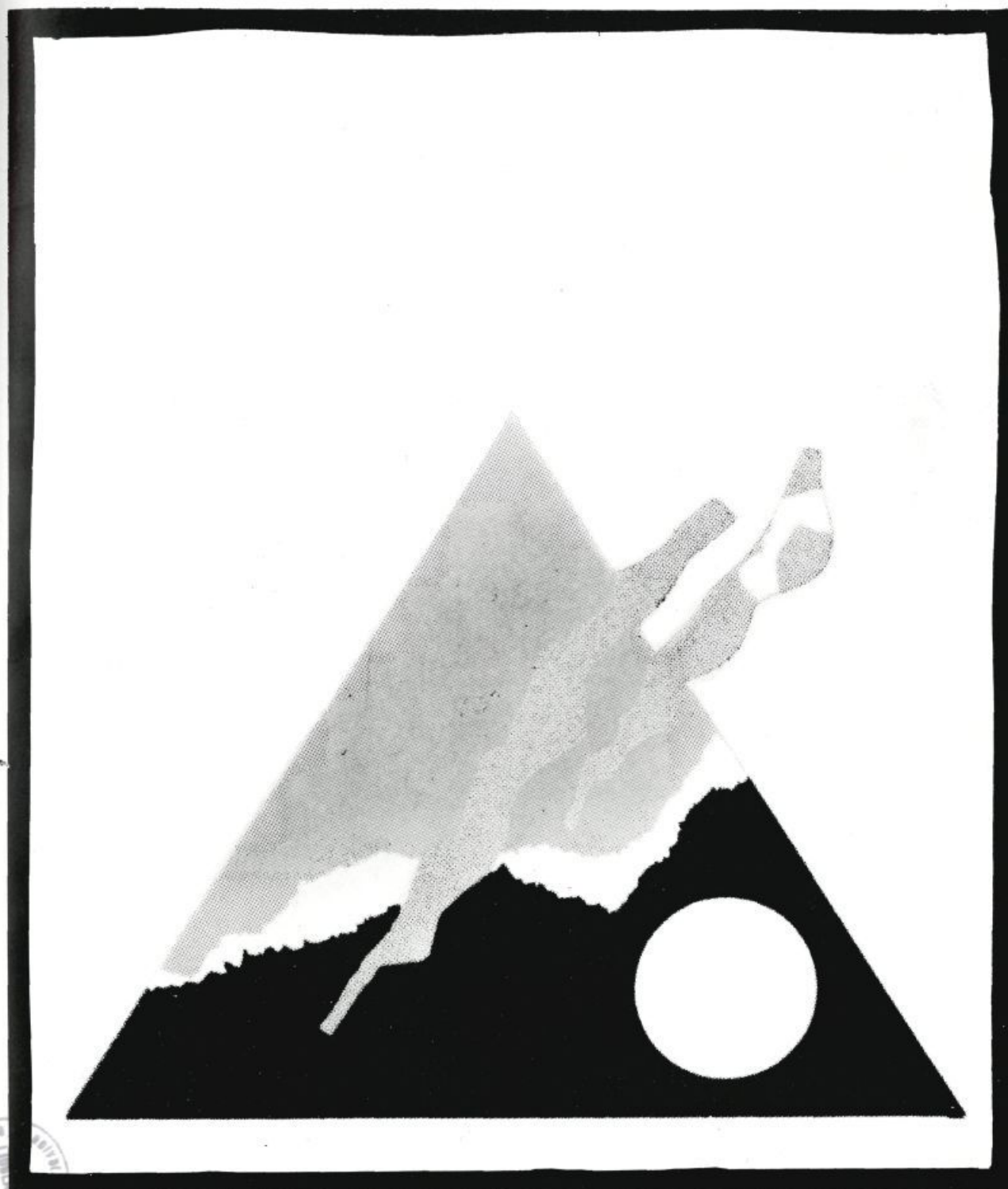

TRIBUNA

Cena 300din

Številka 11

A. TRIBUNA

ČAS STREZNITVE

Letošnje študentske volitve pomenijo sigurno nekaj novega v tem prostoru. Prvič se bo zgodilo, da ne bomo volili ljudi, ki jih ne poznamo, temveč konkretne programe. Dve skupini študentov sta sestavili vsaka svoj program. Ti—sta skupina, čigar program bo dobil na volitvah več glasov, bo imela pravico sestaviti celotno predsedstvo. Sistem je na prvi pogled podoben dvostrankarskemu sistemu Velike Britanije, kjer stranka z večino glasov (tudi, če je razlika minimalna) sama sestavi vlado. Vendar pa letošnje študentske volitve ne pomenijo revizije samoupravnega socialističnega sistema oziroma povratek parlamentarni demokraciji. Menimo, da so edino take volitve dosledno uresničevanje koncepta pluralizma samoupravnih interesov. Dovolj nam je tega, da volimo vedno iste Lojzke, Jožeke in Francike, anonimneže, ki to ostanejo tudi po volitvah. Zahtevamo, da kandidati za vse funkcije nastopijo s svojimi programi. Če poznamo njihove programe, lahko v primeru, da jih ne izvršujejo, tudi zahtevamo konkretno odgovornost. Edino na ta način lahko pride do veljave tudi načelo " več kandidatov za eno funkcijo ", ki brez različnosti programov nima nobenega smisla in ostaja zgolj farsa oziroma prikrivanje dejanske rotacijske kadrovske politike, kjer so volitve same sebi namen.

Letos sta se pojavila med študenti dva različna interesa (verjetno jih je več, toda artikulirala sta se samo dva) in naloga ZSMS je, da posreduje pobude od spodaj—navzgor in ne obratno. In ravno to je celo leto počelo predsedstvo UK ZSMS, saj so bile vse akcije (žaganje hloda, samoodločba, okrogle mize itd.) spočete spodaj in niso bile plod direktiv.

In kakšna sta programa? Preberite si ju sami (na str. 8—11) in se potem odločite. Zaenkrat imamo samo en pisani študentski medij in ta bo v tej igri po dogovoru ostal neutralen.

Vsekakor pa bo naslednje leto na UK ZSMS zanimivo in pomembno. Videli bomo, če bo novo predsedstvo uspelo nadgraditi svoje dosedanje delo in na nek način preseči dosedanji dominanten način delovanja, ki je bil resnici na ljubo večkrat bolj provokativen kot pa vsebinski, kar pa je bilo v danih pogojih najboljša možnost. Videli bomo, ali je P UK ZSMS sposobna izrabiti potencial študentov še za kaj drugega kot za nasprotovanje štafeti.

Spoštovano uredništvo Tribune!

V številki 10 ste objavili intervju, ki ga je z nama pripravil Bojan Žmauc, zdraven pa pojasnilo, da široko odpirate vrata tistim, ki bi jih intervju vznevoljil. Podpisana sva ob intervjuju pogrešala še neko drugo pojasnilo. Svojemu tekstu sva namreč dodala pojasnilo, da intervju izvirno ni bil namenjen Tribuni, ampak Mladini, ki je k nama poslala svojega novinarja, in ki je imela resen namen (tako so nama pač zagotavljali) intervju tudi objaviti. V zadnjem trenutku pa so se premislili in tekst izločili. Zgodilo se je prav tisto, kar je Mladina v preteklosti obsojala pri drugih medijih, predvsem v Delu, kjer je bil tarča njenih napadov še posebej Jak Koprivec, ki je leta 1982 odklonil objavo NAROČENEGA intervjuja z Nikom Grafenauerjem, tako da je ta potem izšel na straneh Nove Revije.

Na koncu naj dodava, da naju ob tem, ko sva bila zaradi odsotnosti pojasnila ob intervjuju v Tribuni vznevoljena, vsekakor nekaj tudi razveselilo. To, da je Tribuna intervju vendar priobčila.

V Ljubljani, 2. april 1987

Dimitrij Rupel
Niko Grafenauer

**CANKARJEV
DOM**

Kulturni in kongresni center
LJUBLJANA, Kidričev park 1

**NAJVEČJI PIANIST ROCK'N'ROLLA
PRI NAS**

JERRY LEE LEWIS

HALA TIVOLI, 9. 4. 87 ob 20h

*Predprodaja vstopnic na blagajni
Cankarjevega doma in v poslovalnici
Globtourja v Maximarketu.*

*Cena vstopnic v predprodaji 4.000,- din
na dan koncerta 5.000,- din*

DISKOTEKA TURIST

VSAK PONEDELJEK :

d a n c e

1. Siouxsie And The Bans.-The Passenger
2. Laibach -Geburt Einer Nation
3. Iggy Pop - Real Wild Child
4. The The -Sweet Bird Of Truth
5. Tom Verlaine -A Town Called Walker
6. Yello -Swing
7. Smiths -You Just Haven't Earned It...
8. Cameo -Word Up!
9. David Bowie -Heroes
10. New Order -Turn The Heater On

factory

P UK ZSMS in OO ZSMS FF

prirejata
javno tribuno z naslovom

**ALI SMO RES TAKO
DRUGAČNI?**

o aktualnih dogajanjih in procesih v Sloveniji bodo govorili:

- študentje
  - politiki
  - kulturniki
- iz teh in onih logov

Tribuna se ima zgoditi 22.4. 1987 ob 18.uri na Filozofski fakulteti

- Še posebej vabljeni:
- študentje
  - establishment
  - alternativci

TRIBUNA

TRIBUNA št.11,8.4.1987
leto XXXVI

Glasilo UK ZSMS

UREDNIŠTVO: Robert Botteri (Odg.ured. in v dj. glav.ured.), Tomi Gračanin, Marko Pečauer, Tomaž Toporišič, Brane Senegačnik (lektor), Zdravko Papič in Sena Sarkič (prelom in oblikovanje)

TISK: Tiskarna Ljudske Pravice, Priprava BEP Dnevnik, Naklada 5000 izvod. Oproščeno temeljnega davka za promet po sklepu št.421-170 z dne 22.1. 1973.

NASLOV UREDNIŠTVA: Kersnikova 4, Ljubljana tel.319-496, javni sestanki uredništva so ob sredah ob 18.uri

PREDSIEDNIK ČASOPISNEGA SVETA: Danilo TURK

Nazadnje se le zdi, da naša oblast močno podpira razcvet drobnega gospodarstva. O tem piše *Mladost*.

Kako si oskrbeti zloglasni Memorandum SANU? Samo v začetku je bilo potrebno biti zet akademika, da si lahko prebral štiriinšedeset tipkanih strani v cirilici. Kmalu je začelo delovati drobno gospodarstvo. V neki beograjski fotokopirnici je bilo dovolj počakati, da ostane lastnik sam.

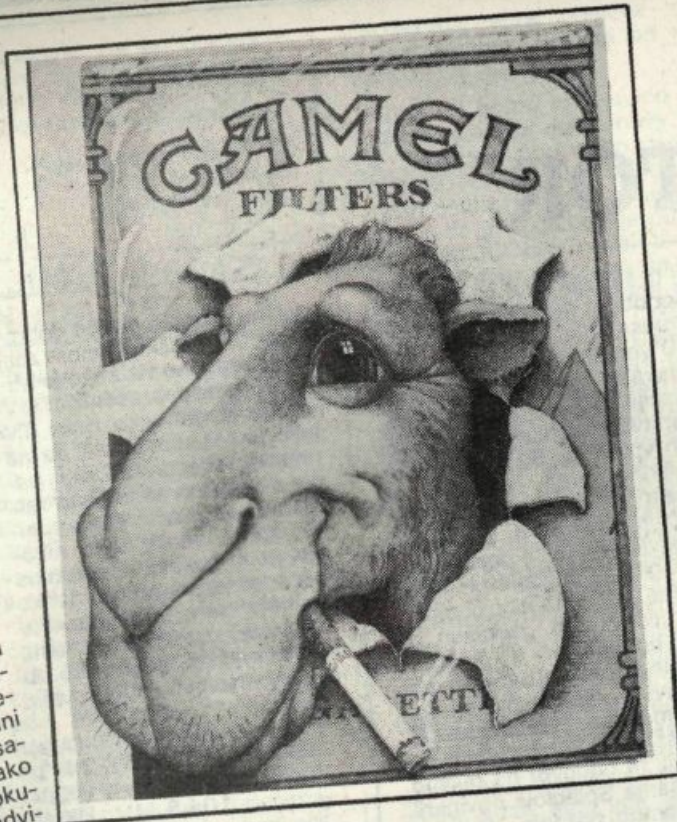
»Ali imate Memorandum?«
»Ali imate vi petsto jurjev?«
Opravljeno.

Lastnik pravi: »V začetku sem prodajal po milijon, milijon in pol, kakor komu... Sedaj za petsto. Toda že tri dni nisem prodal niti enega samnega.« Ni sicer povedal, kako je prišel do spornega dokumenta, toda ni težko predvideti, da gre za običajno zvezo, pri kateri omenjamo »sorodnico« ali »sosedo«, ki pozna neko drugo sorodnico, kate-re hčer je tajnica...« na Akademiji ali v Centralnem komiteju, vseeno.

Glas omladine piše o »moralnem liku« Dragana Džalića, nekdanj slavnega fuzbalerja, sedaj pa direktorja fuzbalske zvezde. Potem, ko je sodnik razveljavil gol Crvene zvezde, je Džajić kritiziral svoje igralce: »Namesto da ga (sodnika - op. p.) zgrabite za vrat, je čestitali!«

O športu piše seveda tudi *Mladost*. Tokrat posegajo nekoliko v zgodovino.

Pri nas je še naprej vse kako usodno povezano. Komaj smo se za las izognili klavnjanju jugoslaviziranemu übermenschu s plakata iz 1936, ko so nas obvestili, da je bilo ravno to berlinsko, nacistično 1936. leto na več naših olimpijsko pomembno za naše olimpijsko gibanje: Tega leta so namreč iz hotela Adlon v ulici Unter den Linden v Berlinu jugoslovanski člani MOK poslali Mednarodnemu olimpijskemu komiteju PROŠNJO za organizacijo poletne olimpiade 1948 v Beogradu.

Še eno zanimivost smo našli v *Mladosti*. V Negotinu so na drugem sojenju, po pritožbi Vrhovnemu sodišču Srbije, oprostili Dragomira Ostojića, predavatelja zgodovine na tamkajšnji Pedagoški akademiji. Obtožen je bil sovražne propagande (itd.). Kmalu za tem je vodstvo Akademije, ki je sprožilo postopek proti Ostojiću, predlagalo partijske kazni za delavke PA, ki so pričale v korist obtoženemu, z male za »človeka, ki zavzema Bosance (Ostojić je drugače Bosanec - op. p.), srbskega šovinista in albanofila.«
Komentar: »?!?!«

Bolj oprijemljivi prestopki so se dogajali v hotelu Delfin blizu Herceg-Novoga v noči z 11. na 12. marec. Vse skupaj niti ne bi bilo posebej pretresljivo, če ne bi šlo za Filozofijado, srečanje študentov filozofskih in filoloških fakultet. Zanimivo je, da v ekscesih ni prednjačil kakšen zapit študent, temveč asistent z beograjske Filološke fakultete. Ta je sprva pozival k pretepu nekoga svojega kolega, nato prepeval »Od Topole pa do Ravne gore stoje straže komandanta Draže...«, nato pa izzval pretep, v katerem so bili izvlečeni noži.

Dva akterja sta bila zatem odstranjena s Filozofijade, vendar pa je bilo nadaljnje delo na srečanju zgolj simbolično in formalno, piše Glas omladine.

JOKULATOR

ČURI MURI

Čuri Muri neumiti, tisti, ki je s hruške pal, včeraj je ob peti uri v Afriko odpotoval.

Ne dogaja se ravno vsak dan, da bi v tako uglednem časopisu, kot je Spiegel, objavili intervju z jugoslovanskim predsednikom vlade. Povzete, ki ga je včeraj objavilo Delo, pa bi lahko objavil tudi Pavliha. Osvežimo si spomin le z nekaterimi najbolj komičnimi odstavki: Mikulić trdi, da naša ekonomska situacija sploh ni tako slaba, saj smo sprejeli dva svežnja ukrepov. Mikulić trdi, da je njegova vlada inflacijo zmanjšala za 10 %. Mikulić trdi, da ne moremo uvesti večstrankarskega sistema zato, ker smo imeli med vojno 1.700.000 žrtev. Mikulić trdi, da bo ustavno ureditev branil z vsemi sredstvi, tudi z vojsko. Mikulić trdi, da se na mesto predsednika ZIS ni vsilil, saj za takšna mesta ni objavljen javni razpis. In zato tudi ne bo odstopil. In tako dalje in tako dalje.

Opazimo lahko, da se je Mikulić že pri prvem vprašanju resno razjezil. Spieglovi novinarji so ga namreč skušali prepričati, da je situacija v Jugoslaviji katastrofalna. Mikulić je odgovoril na moč nenaavadno, njegov odgovor bi sodil v anale ekonomije. Namreč, ko merimo gospodarski položaj države, si navadno pomagamo z nekaterimi bolj ali manj resnimi kazalci: npr. inflacijo, razmerjem med uvozom in izvozom, razmerjem med lansko in letošnjo bilanco, padanjem ali rastjo proizvodnje, številom brezposelnih in tako naprej in tako naprej. Spieglovi novinarji so vse te kazalce dobro poznali, vedeli so, da kazalci kažejo slab položaj, vendar jih je Mikulić s svojo inovacijo presenetil. Uvedel je namreč nov kazalec ekonomskega stanja: število paketov sprejetih ukrepov. In ker smo lani sprejeli dva paketa ukrepov, je naš položaj nedvomno manj slab, še zdaleč pa ne katastrofalen. Mikulićevo inovacijo pri kazalcih ekonomske uspešnosti države bi veljalo prijavit komisiji za podeljevanje Nobelovih nagrad za ekonomijo.

In še in še bi lahko naštevali podobne neslanosti našega predsednika. Mikulić je dobil 40 vprašanj. Vsak resen poznavalec jugoslovanske situacije in Spieglovega novinarstva bi lahko uganil 2/3 teh vprašanj. Spiegel je pač ugledna firma, hkrati je to analitičen časopis, in pri analitičnih časopisih so stvari predvidljive. In če poznavalec Spieglov in Jugoslavije lahko ugame 2/3 vprašanj, bi moral Mikulićev štab, zadolžen za tisk, uganiti vsaj 90 % vprašanj in po potrebi napisati tudi odgovore. Najbrž ni bolj samoumevnega vprašanja kot vprašanje o katastrofalni situaciji. In odgovor na takšno vprašanje Spieglovi novinarji nedvomno poznajo, lahko bi slišali le Mikulićevo interpretacijo odgovora. In kljub temu, da je bilo prvo vprašanje popolnoma samoumevno in bi ga Mikulić moral napisati in na pamet znati že nekaj dni pred intervjujem, Mikulić nanj ni znal odgovoriti in se je z novinarji skregal.

Zadnje vprašanje, torej vprašanje, »Ali boste odstopili«, je še bolj samoumevno od prvega. Takšno vprašanje dobijo več ali manj vsi resni politiki, ki jih intervjujajo Spieglovi ljudje. Vsi se na odgovor pripravijo in odgovor na takšno vprašanje lahko pokaže, kako resno dela politična ekipa. Tudi na to vprašanje Mikulić ni bil pripravljen. Znova vprašanje: »Kaj dela Mikulićevega ekipa, zadolžena za tisk?«. Vztrajni bralci jugoslovanskega časopisja se morda še spominjajo, da je Mikulić pred desetimi meseci priredil »foto safari«, torej nekakšen lov na podobice. Fotografiji so prišli in Mikulića slikali v vseh pozah. Mikulić s svinčnikom, Mikulić z zavihanimi rokavi, Mikulić z fotoaparatom... Svetovalci za tisk so mu takrat prav gotovo pomagali pri izbiri kravat in poz. Tokrat bi mu lahko povedali, kaj ga nameravajo vprašati Spieglovi ljudje, in kako naj reagira ob provokaciji o odstopu. Mikulić: pa se je spet skregal in novinarjem delil lekcije o tem, kako so ga izvolili in kako se ni sam vsiljeval.

Čez nekaj dni bo Mikulić odpotoval v Nemčijo in Spie-

gel mu je pripravil lepo dobrodošlico. Nemška javnost zdaj zelo natančno ve, kako je Mikulić postal predsednik ZIS. V intervjuju za neko našo TV hišo je Mikulić zatrdil, da na mesto predsednika ZIS ni padel z neba. In to je čisto res. Mikulić na mesto predsednika ZIS ni padel z neba, nikomur se ni vsiljeval. Od kod pa je padel na to mesto, lahko uganete sami. Saj poznate tisto: Čuri muri neumiti, tisti, ki je s hruške pal, jutri bo ob peti uri v Nemčijo odpotoval.

(ALI)

objavljeno na RŠ 24. 3.

89,3 MHz UKW

104,3 MHz UKW

SAMOUPRAVLJANJE JE KOT ONESNAŽEN ZRAK

Predsednik izvršnega sveta Skupščine SFRJ Branko Mikulić je v svojem intervjuju za Der Spiegel natrosil toliko neumnosti o ekonomskem stanju v Jugoslaviji, da vseh zdrav človek niti ne more prebaviti v enem samem trenutku. Kajti če na enem samem mestu prebereš toliko neumnosti o jugoekonomiji, kot jih recimo klati jugoslovanski premier, potem človeku preti resna nevarnost, da tudi sam postane neumen.

Poglejmo si eno izmed trditve, ki jih je izrekel v intervjuju. Citiram: »Prepričani smo, da Jugoslavija nima prihodnosti brez samoupravljanja.« Konec citata.

Ta trditev je ekvivalentna trditvi, da človek ne more dihati brez zraka, oziroma da človek nima prihodnosti brez zraka. Ta trditev je sicer točna, a ne povsem. In ker so delne resnice v celoti laž, si pogledjmo, zakaj je citirana Mikulićeve trditve laž.

Človek potrebuje za svoje življenje zrak, gospodarstvo pa neko obliko upravljanja. Samoupravljanje je samo ena izmed možnih oblik upravljanja gospodarstva. Vendar pa je od samega samoupravljanja pomembnejša njegova kvaliteta. Prav tako kot ni vseeno, kakšen zrak dihajo.

Zrak je namreč lahko takšen ali drugačen. Lahko je bolj ali pa manj onesnažen. Toda če je zrak prevel onesnažen, recimo z žveplovimi ali dušikovimi oksidi, potem človek ne more dihati.

Delavec pa ne more samoupravljati, če mu je bila sistematizacija samoupravljanja vsiljena in mu je takšen model tuj in odvraten. Država si je samoupravljanje oblikovala po svoji podobi, po svojih kriterijih in svojih interesih. Zatorej prihodnost Jugoslavije ni v samoupravljanju, saj je to napačno oblikovano.

Nadalje je Branko Mikulić izjavil:

Citiram: »Državni etatizem na ravni federacije se je prenesel na republike, pokrajini in občine. Problem je v resnici v tem, da deetatizacije nismo speljali do konca in da je zato opešala moč samoupravljanja.« Konec citata.

Tudi ta trditev je točna, vendar ne povsem. Pravi namreč, da deetatizacije nismo, pozor(!), nismo speljali do konca. Mikulić je pravilno uporabil glagolsko obliko, ki ustreza prvi osebi množine. Kajti ravno Mikulić je delček tistega aparata, ki si je prilastil pravico izpeljati deetatizacijo. Deetatizacija oziroma razdržavljenje je v Jugoslaviji izpeljala država sama. Država je temu procesu vtisnila svoj duh in ga podredila svojim interesom. Situacija, v kateri predsednik vlade neke države toži nad neizpeljanim razdržavljenjem, je premočno podobna tisti, v kateri umsko in telesno popolnoma zdrav ter zadovoljen človek jadikuje nad tem, zakaj včeraj ni napravil samomora.

Država, pa tudi predsednik zvezne vlade je dovolj pameten, da se ne spušča v nadaljnjo deetatizacijo. Čemu bi si rezal vejo, na kateri veseli in zadovoljen sedi. Jasno je, da sedanje ekonomsko stanje zelo ugaja državi, saj najde ravno v njem razloge za svojo krepitev. In državni organi še vedno z isto vnemo opravljajo svoje politične rituale. Morda je ta vnema danes še celo bolj trdna, kot pa bi bila v razmerah ekonomskega blagostanja. Država se namreč čuti

poklicano, da razreši ta gordijski voz. Toda to, kako ga rešuje in če ga sploh rešuje, ni odvisno od nje. Trdijo namreč, da je njihovo razreševanje ekonomske krize neuspešno zato, ker se jugoslovanska podjetja obnašajo neekonomsko. Če upoštevamo podobne umotvorbe Mikulićeve vlade, potem se lahko samo še vprašamo: Čemu nam bo gospodarstvo, ki se obnaša negospodarno, in čemu nam bo vlada, ki ne zna vladati?

MARKO
objavljeno na RŠ 26. 3.
89,3 MHz UKW
104,3 MHz UKW

ALI BO VOJSKA RAZGNALA ŠTRAJKAJOČE?

26. februarja je Mikulićeva vlada sprejela zakon o zamrznitvi plač. Dva tedna kasneje je zamrznila cene tisočim industrijskim izdelkom, dan kasneje pa povečala cene naftnih derivatov. Cilj Mikulićevih ukrepov je bil zajezitev inflacije.

Toda namesto da bi se znižala stopnja inflacije, se je nenadoma povečalo število štrajkov. Štrajki so se začeli na Hrvaškem, nakar se je delavski nemir razširil še na ostale federalne enote. Uradni podatki jugoslovanske vlade sicer govorijo o 11 tisočih delavcev, ki naj bi sodelovali v 80 štrajkih. Resnično število štrajkajočih in štrajkov pa je verjetno še večje, kot si upa priznati Zvezni izvršni svet. V Zagrebu so štrajkali v 40 podjetjih, v njih pa naj bi po navedah tamkajšnjega radia sodelovalo 50.000 delavcev. Če ti podatki zagrebškega radia postavljajo na laž uradno zatiranje, da situacija le ni tako slaba.

Štrajkovni val se je nato širil v Split, Reko, Pulo, Zadar in Karlovac. V Makedoniji so za beležili že okrog 40 štrajkov.

Štrajkajoči so kritizirali svoje sindikalne organizacije, da ne ščitijo delavskih interesov. Najnovejši štrajki se razlikujejo od dosedanjih, saj se njihov povod skriva izven samega podjetja. Pojavljajo se kot odgovor na vse težje ekonomsko krizo in vedno številnejše vladne ukrepe, ki stanje samo še poslabšujejo.

Znotraj jugoslovanskega delavstva se je torej začelo nekaj dogajati. Kako se bo končalo, ni jasno nikomur. Mikulić je dejal, da armada ne bo

razmišljala, če bo potrebno braniti jugoslovanski politični sistem. Ali bo torej ljudska vojska razgnala štrajkajoče?

objavljeno na RŠ 26. 3.
89,3 MHz UKW
104,3 MHz UKW

ILJUŠIN, PEGAZ IN OSLIČEK

Televizijski dnevnik je takšne sorte naprava, da mora ljudem sporočati dobre in slabe vesti. Takšna je pač dnevnikova dolžnost in ne more se ji izogniti. Tako smo včeraj lahko slišali nekaj slabih in nekaj dobrih vesti. Med slabe vesti vsekakor sodi sporočilo o smrti narodnega heroja Jermana in poročilo o stanju v črnogroskem gospodarstvu s podatkom, da 30.000 delavcev že dva meseca ni dobilo plač. Med slabe vesti sodijo tudi rezultati naše hokejske ekipe na Danskem, diskvalifikacija Roka Petroviča v Skandinaviji in odstop supermaratonca Mravljeta v Avstraliji. Med dobre vesti sodijo rezultati celovškega nogometnega kluba, sestavljenega iz Slovencev in odličnega golmana Daljanovića. Med te vesti sodijo tudi uspehi nekaterih smučarskih središč. Imel pa je včerajšnji TV dnevnik tudi nekaj nevtralnih novic. Izvedeli smo za nekaj običajnih pokolov, ki se nas ne tičejo, pa se spodobijo, da za njih vemo. In še eno vest je imel včerajšnji dnevnik: namreč, da se je v Jugoslavijo vrnila delegacija, ki je z vzhodnimi partnerji sklenila ugoden posel. Jugoslavija bo

tako od zdaj naprej sodelovala z vzhodnimi partnerji pri razvijanju letala Iljušin.

Razvijali bomo torej avion in to je vsekakor dobra novica. Tako vsaj smo lahko zaslutili iz vestičke. Le najbolj oprezno uho je lahko vmes slišalo, da je sodelovanje pri razvijanju Iljušina le del siceršnjega sodelovanja s kompleksnim programom, torej z vzhodno verzijo Eureka. Tako bomo skupaj z Rusi, Čehi, Madžari, Romuni, Bolgari in vzhodnimi Nemci – takorekoč z roko v roki – do leta 2000 sestavljali avion. Avioni pa so danes močno pomembna reč. Ne samo zato, ker znajo leteti, ampak tudi zato, ker letalska industrija združuje ogromno kapitala, ker gre za strateško industrijo... Na prvi pogled pomeni vest, da bomo skupaj z Rusi delali avijone, le majhno korekturo. Namreč korekturo črk na avionu. Od zdaj naprej na avionu ne bo več pisalo Boeing ali Locked, pač pa Iljušin, in to v cirilici. Pri tem je pomembno le to, da bomo še naprej leteli, celo več, leteli bomo ob lastni pomoči. Sami si bomo »šravfali« krila, stopili bomo Ikaru ob bok.

Kaj pa na drugi pogled? Če je avion res samo stroj, ki zna leteti, potem smo pač na konju, saj bomo leteli. Smo takorekoč na Pegazu, legendarnem konju iz starogrške mitologije, ki je znal leteti, saj je imel krila. Kaj pa če avion ni le stroj, ki zna leteti? Že prej smo rekli, da za avionom stojijo strateški interesi in velekapital. In s tem, ko skupaj z Rusi »šravfamo« Iljušina, hkrati počnemo še marsikaj drugega. Predvsem pa vstopamo v polje vzhodnih strateških interesov in vzhodnega velekapitala. Pojem vzhodni velekapital je sicer provizorične narave, vseeno pa vsaj za silo označuje polje, v katero smo stopili.

Pred dnevi je Mikulić Spieglovim novinarjem dopovedoval, kako nas na zahodu nihče ne mara, še zlasti pa se arogantsko obnašajo do nas vsi ljudje okrog Eureka. Očitno si Mikulić predstavlja, da je Eureka nekakšna dobrodelna ustanova, ki daje zatočišče takšnim begavčkom, kot je Jugoslavija. Pa to ni res. Eureka bo brez nas živela dovolj dobro. In tudi če bi Eureka bila dobrodelna ustanova, se nam po naši vključitvi v Iljušinov program ne bi pisalo dobro. Za dvoživke v Eureka pač ni prostora: ne morejo si pomagati z državo, ki skupaj z Rusi gradi avion, saj bi preko nje

lahko ušla marsikatera dragocena informacija. Skratka, če bolje pogledamo, sedimo na oslu in ne na Pegazu. In osel prav zadovoljno riga, mi pa z njim. Saj vemo, osel gre dvakrat na led in skupaj z njim tudi tisti, ki se na osla ne pusti nasaditi.

In kaj ima s tem skupnega televizija? Morda nič, morda pa vsaj malo hinavstva. Vsa genialnost televizije se pokaže, ko iz slabe vesti naredi dobro. Konec koncev, njena naloga je, da so dobre in slabe vesti uravnovešene. In priznajmo, včerajšnji dnevnik bi brez vesti o podvigu z Iljušinom izzvenel presneto pesimistično. Tako pa je vesoljna publika nedeljskega večernega dnevnika lahko mirno pobožala svojega Pegaza, konja s krili, ne da bi slutila, da ne boža kril božanskega konja, ampak vleče za ušesa sivo-dlakega osla. Ostanite še naprej z nami.

(ali)
objavljeno na RŠ 30. 3.
89,3 MHz UKW
104,3 MHz UKW

»KRIVDA IN MNENJE«

KRIVDA V »MNENJU«

»Slovensko javno mnenje« je sociološko raziskovanje z najdaljšo tradicijo v Sloveniji, torej že ta podatek zahteva, da imamo do rezultatov teh anket določeno spoštovanje. Seveda pa nas to ne sme ovirati pri realni oceni spoznavnih dosegov tega raziskovanja.

Javno mnenje je predvsem politična kategorija, ena največjih pridobitev buržoazne revolucije, ki je, kot tudi ostale pridobitve v socializmu, povsem reducirana na delovanje ideoloških aparatov Države in Partije. Javno mnenje v socioloških raziskovanjih se razlikuje od tistega, s katerim se operira v političnem diskurzu; tu gre za **tajno** javno mnenje oziroma za individualno mnenje o javnih pojavih, izraženo na tajen način (anketiranemu se zagotovi popolna anonimnost, tako da tisto, kar govori, ni mišljenje, ki bi ga bil pripravljen braniti tudi v javnosti).

Diskurz javnega mnenja je diskurz vladajoče ideologije in ideologije vladajočih skupin (Država, Partija): to pomeni, da raziskovalci pristopajo k anketirancem na isti način, z istimi besedami, kot jim pristopajo tudi nosilci gospodstva. S tem se vzpostavlja neko pomensko polje, ki je vnaprej usmerjeno samo na afirmacijo ali negacijo, izraženo kvantitativno, medtem ko emancipacijski (»kvalitativni«) vidik ostaja zanemarljiv.

Sele iz takšne perspektive je mogoče (in potrebno) javnosti posredovati podatke o njej sami, pa četudi v tako grobi obliki, kot bomo to napravili tukaj. Podatki so iz »Slovenskega javnega mnenja 1986«, raziskoval je Raziskovalni inštitut FSPN, obdelava podatkov pa je naša. Različna mnenja smo opazovali glede pripadnosti ali ne ZKJ in z ozirom na nivo izobrazbe (osnovna šola, nedokončana srednja in strokovna srednja, srednja in višja ter visoka šola).

»KRIV SEM«

Opazovali bomo tri odvisne variable: »mišljenje o krivdi za današnje krizno stanje«, »osebna pripravljenost za reševanje krize« in »zaupanje v politični sistem«.

Poglejmo najprej relativne frekvence pri »mišljenju o krivdi za današnje krizno stanje«:

1. krivi so politiki in vodstva	15,4 %
2. krivi so gospodarstveniki	4,0 %
3. krivi so politiki in gospodarstveniki	28,3 %
4. krivi smo vsi	42,2 %

5. ne vidim krize, težav	0,9 %
6. ne vem, neodločen, ostalo	9,9 %

Celo če seštejemo prve tri modalitete, bomo dobili manj od polovice odgovorov, ki krivca za krizo vidijo v določeni družbeni skupini, kar se bo zopet le neznatno razlikovalo od dominantnega mnenja o krivdi vseh. Pomemben je podatek, da niti en odstotek ne misli, da krize ni in da samo 4 odstotki krivijo gospodarstvenike, kar lahko pomeni, da javno mnenje ocenjuje, da ne gre le za ekonomsko, ampak tudi za politično in družbeno krizo.

Ravno odgovor vsi smo krivi, nanj kaže, kako deluje interpeliranje individuumov v subjekte: najprej se negira konkretna odgovornost dejanskih nosilcev družbene moči, potem pa se skuša ustvariti imaginarna slika o razpršenosti družbene moči na vse pripadnike družbe. Parola »vsi smo krivi« se kot diskurzivnost vladajoče ideologije obrača na vsakega posameznika osebno, imenuje ga »tudi ti si kriv«. V diskurzivni praksi subjekta se ta trditev racionalizira v »res je, kriv sem, obnašal sem se neodgovorno, preveč sem zapravljaj, gledal sem le nase...«; racionalizacija je tista meja, v kateri se reproducira diskurzivnost vladajoče ideologije in od osnovnih mehanizmov diskurzivne prakse, ker ji je tuja ravno kritična refleksija.

Z ozirom na politični status ni pomembnih razlik, razen da je »doživetje« lastne krivde nekoliko bolj izraženo pri članih ZK (49,3 %) kot pri ostalih (41,4 %). Razlike obstajajo glede na stopnjo izobrazbe: najbolj kritični so anketiranci z višjo in visoko šolo (24,6 % da so krivi politiki in vodstva, 33 % da so krivi politiki in gospodarstveniki), ki so tudi najmanj »samokritični« (37,7 % da smo vsi krivi). Ostale razlike so minimalne. Kontingenčni koeficient nam kaže, da je povezanost zelo majhna (0,23).

Samo mnenje o krivdi in obstoju krize dobiva mnogo večjo analitično težo, če se poveže s pripravljenostjo za angažma pri reševanju krize in stabilizaciji družbenih odnosov. Pripravljenost kažejo tri četrtine (74,5 %) anketirancev, samo 10,3 % pa izrecno zanikajo angažma. Takšen rezultat ima dvojne vzroke: željo po spremembi kriznega stanja in »popravljanje« lastne krivde, »odkupitev« za »lagodno«, »neodgovorno« življenje. Čeprav nam odgovori kažejo samo diskurzivno prakso ideologije, ne pa tudi njene dejavnosti, se bomo, če pogledamo rezultate lanskoletnih volitev (volilo je 91,7 % vpisanih v volilni imenik v Sloveniji), prepričali, da je materialna praksa vladajoče ideologije v skoraj popolnem skladu z njeno diskurzivnostjo in da diskurzivna praksa ne more biti zanesljiv indikator obnašanja subjekta v prihodnje (če vzamemo tisto polovico anketirancev, ki je določila krivce, se tudi pri

njej kaže pripravljenost na angažma, čeprav se zavedajo tuje krivde...).

Med člani ZK samo 0,9 % negira angažma (ostali 11,4 %), skoraj vsi pa so pripravljeni reševati krizo (92,3 %), nasprotno preostalih (72,3 %). Z ravno izobrazbo raste tudi pripravljenost na angažma: od anketirancev z osnovno šolo bi se jih angažiralo 64,5 %, medtem ko je pri tistih z višjo ali visoko šolo to številno 89 %. Kljub temu, da so najizobraženejši tudi najbolj kritični, so prav tako tudi najpripravljenjši za družbeni angažma, na tisto, k čemur diskurzivnost vladajoče ideologije tudi poziva. To je problem, na katerega se ne da odgovoriti s takšno puhlo analizo, ker bi bil odgovor, da se bolj izobraženi tudi bolj zavedajo potrebe po angažmaju, ideološki, prav tako kot tudi trditev, ki bi izobrazbo povezovala z družbeno močjo in večjo možnostjo vplivanja na družbene procese, kot ugotavljajo številne empirične raziskave, ki dokazujejo, da višina izobrazbe ni v visoki pozitivni korelaciji z družbeno močjo.

Tretja odvisna variabla je »zaupanje v politični sistem«:

1. povsem zaupam	13,9 %
2. v glavnem zaupam	45,2 %
3. v glavnem ne zaupam	20,6 %
4. sploh ne zaupam	6,3 %
5. ne vem, neodločen	14,0 %

Če seštejemo tiste, ki povsem ali v glavnem zaupajo v sistem, dobimo šestdesetodstotno večino. V tem primeru obstaja nekaj večja povezanost med »zaupanjem« in političnim statusom (kontingenčni koeficient 0,20), kar kažejo tudi razlike med ne-člani (56,1 % jih večinoma ali povsem zaupa v sistem) in člani ZK (84 %). Ta razlika nam daje povod za nadaljnje empirično raziskovanje in verifikacijo naše predpostavke o razliki med vladajočo ideologijo na nivoju globalne družbe in ideologijo vladajočih (v samoupravljanju ideologije Partije in Države). Pri izobrazbi ni pomembnejših razlik, povezanost pa je slaba.

»JAZ SEM DOBER DRŽAVLJAN«

Izdvojimo najprej dve variabli o Državi in njeni vlogi pri reguliranju družbenih procesov: »dajanje večjih pooblastil državnim organom zaradi večje učinkovitosti pri odстранjanju negativnih pojavov« in »aktivnejša vloga državnih organov pri reševanju sporov med posameznimi delovnimi organizacijami«. Ti variabli nista del diskurzivnosti vladajoče ideologije v samoupravljanju, ker je le-tej ravno imanentno zmanjšanje vloge državnih organov, ampak ideologije vladajočih, ki interpelira tudi tiste, ki ne sodelujejo pri vladanju.

	zelo se zavzemam	srednje	zelo malo	sploh se ne zavzemam
1. za večja poobl. drž. org.	31,6 %	28,9 %	21,3 %	18,3 %
2. aktivnejša vl. v reš. spor.	35,5 %	28,7 %	20,5 %	15,3 %

Vidimo, da ideologija vladajočih interpelira tretjino anketirancev, če pa bi jim prišteteli še tiste, ki se »srednje« zavzemajo za močnejšo državo, bi dobili večino, ki izhod iz krize vidi v večjem redu, centralizaciji odločitev in izvršne oblasti, v »čvrsti roki«.

Glede na politični status ni pomembnejših razlik med pripadniki Partije in tistimi izven nje, medtem ko pri izobrazbi že prihaja do pomembnih razlik. Pri prvi va-

riabli je najkonzervativnejša skupina z nedokončano srednjo šolo ali strokovno šolo, v kateri se jih 40 % zelo zavzema za večja pooblastila države, z osnovno šolo pa je 34,6 % takih. Kar dvakrat manjši je ta odstotek pri najbolj izobraženih (19,4 %). Podobno je tudi pri drugi variabli: osnovna (36 %), strokovna in nedokončana srednja (42,2 %), višja in visoka pa samo 22,2 %. Sedaj dobivajo večjo težo in pomen tudi podatki o angažmaju: med-

tem ko se anketirani z nižjo izobrazbo zavzemajo za večjo vlogo države, ne da bi omenjali svoj angažma, pri anketiranih z višjo in visoko šolo pa se negira povečanje aktivnosti državnih organov in naglašajo individualni angažma.

Podobne rezultate nahajamo tudi pri reprodukciji diskurzivnosti Partije: izdvojili smo dve trditvi in stopnjo strinjanja z njima:

	povsem	v glavnem	v glavnem se ne strinjam	sploh se ne strinjam
1) ZK mora energično prevzeti v svoje roke reševanje vseh aktualnih družb. in pol. problemov	38,7	39,7	15,7	6,0
2) ZK mora biti edina politična sila v naši družbi, da bi lahko uresničila interese del. razreda	25,8	35,5	25,9	12,8

Tu je zahteva po popolni dominaciji Partije še večja, tako da pri prvi variabli z združitvijo tistih, ki se povsem in v glavnem strinjajo z absolutno vladavo Partije, dobimo veliko večino (78,4 %), pri drugi pa je ta odstotek nižji (61,3 %), še zmerom pa predstavlja večino. Glede na politični status so razlike velike. Skoraj polovica članov ZK se povsem strinja z energičnim partijskim reševanjem vseh problemov (48,6 %), nekaj manj pa je tistih, ki sodijo, da bi ZK morala biti edina politična sila v družbi (41 %, zato ne-člani 23,4 %). Izobrazbena struktura nam kaže isto sliko kot pri zahtevi za večjo vlogo države – kolikor nižja je izobrazba, toliko

večja je zahteva po energični akciji in popolni dominaciji Partije in Države.

»PARTIJO NAŠA...«

Diskurzivnost vladajoče ideologije pravi, da je »politični sistem samoupravljanja presešel oblike zahodne demokracije in mu niso več potrebne partije, po drugi strani pa tudi ni strogo centralizirani enopartijski sistem sovjetskega tipa – Zveza komunistov nima več »rukovodecu«, ampak »vodecu« vlogo. Prav tako ni govora – kot v prvih povojnih letih – o »postopnem odmiranju Partije« in njenem

»izginjenju v brezrazredni družbi«. Ravno na teh dveh točkah se poleg vladajoče ideologije in ideologije vladajočih pojavljajo drugačna mnenja, ki se ne skladajo z diskurzivnostjo ne ene ne druge. To seveda ne pomeni, da bo materialna praksa potrdila te intencije po spremembi diskurzivnosti, vendar pa že samo njihov obstoj kaže, kako je ideologija sestavljena, heterogena, ne-cela struktura, katere analize se s takšnim raziskovanjem ne da zadovoljiti.

Postavili smo dve odvisni variabli, trditvi, ki sta direktno zoperstavljeni diskurzivnosti ideologije vladajočih in označujeta drugačno vlogo Partije v družbi:

	povsem se strinjam	v glavnem se strinjam	v glavnem se ne str.	sploh se ne str.
1) ZK bi morala biti le ena od polit. partij, vsak posam. bi sam preценil, za katero se bo opredelil	30,1	34,2	20,1	15,7
2) ZK je pol. org., ki je izpolnila svojo vl. v družbi v določenem obdobju, danes ni več potrebe po njenem delovanju	8,5	17,6	42,0	31,9

Skoraj dve tretjini anketiranih se strinjata s trditvijo, da bi naš sistem moral biti večpartijski. Jasno je, da razlike v političnem statusu vplivajo tudi na razlike v stališčih: s prvo trditvijo se povsem ali v glavnem strinja 67,8 % ne-članov in 40 % članov ZK. Ta drugi podatek je paradoksalen: dve petini članov partije se strinjata

s trditvijo, ki je v direktnem nasprotju z ideologijo partije, ki ji pripadajo. V izobrazbeni strukturi ni pomembnejših razlik.

Čeprav je v marksistični tradiciji mnogo bližja teza o odmiranju partije kot o večpartijskem sistemu, pričujoče raziskovanje tega ni pokazalo. Skoraj tri četrtine sodijo, da Partija ni preživeta; razlike v poli-

tičnem in socialnem statusu so skoraj neznačajne. Edini zaključek, ki bi ga lahko napravili je, da slovensko javno mnenje potrebuje Partijo, vendar potrebuje tudi večpartijski sistem.

PRIREDIL: E. H.

PONUJATI VELIKO, NAREDITI VSAJ NEKAJ

– Predlog programa dela evidentiranih kandidatov za člane Predsedstva Univerzitetne konference ZSMS Ljubljana

Program dela posameznika ali skupine ljudi, ki kandidira za opravljanje te ali one politične funkcije, lahko ponuja in obljublja VSE. V tisti politični maniri, v kateri je politična beseda hkrati tudi že izvršeno dejanje, se ta vse-obsežnost, socialna in politična univerzalnost ter sprejemljivost programa dela od njegovih predlagateljev pričakuje in zahteva. Rezultat tega je zmeraj znova razočarana volilna baza, ki ob izteku mandatnega obdobja od svojih političnih reprezentantov posluša, da tega in tega zaradi »objektivnih okoliščin« ni bilo mogoče realizirati. Toda edine »objektivne okoliščine« so duh in črka programa samega in ljudi, ki naj bi ga uresničevali.

Zatorej je ta program tako po svojem obsegu kot tudi vsebinsko izrazito minimalističen. Njegovi podpisniki, kandidati za člane Predsedstva Univerzitetne konference ZSMS v Ljubljani, izhajamo iz prepričanja, da je treba narediti konec časom za nikogar obvezujočih ohlapnih resolucij, da je treba narediti konec časom, ko hoče večji del jugoslovanske mladine neosmišljeno, zgolj zasnosno, idealistično, brez konkretnih nalog »jurišati na nebo«. S tem se podpisniki programa zavestno zoperstavljamo ne samo nekemu ritualu, štafeti mladosti, ampak tudi njenemu letošnjemu sporočilu. Študentska mladinska organizacija na Univerzi nikoli ne živi v prostoru, ki bi ji bil po meri, ki bi ji dovoljeval postavljanje takšnih ali drugačnih zahtev, ne živi v prostoru, v katerem bi morala želela delovati. *Kakur vsako politično bitje je zatečena tu in zdaj.* Tu in zdaj mora zahtevati drugačno Univerzo, boljši socialno-ekonomski položaj študenta in tu in zdaj mora zahtevati demokratični socializem.

Navedli smo tri bistvene sklope, za uresničitev katerih se mora boriti Univerzitetna organizacija ZSMS. Da pa bi naša organizacija bila sploh sposobna artikulirati probleme, uresničevati ali posredovati interese študentov, »skupin, skupinic, klik ali posameznikove (program dela evidentiranih kandidatov za Predsedstvo UK ZSMS v prejšnjem mandatu) oziroma demokratične javnosti nasploh, se mora konstituirati kot *relativno autonomen, notranje konsistenten, odločujoč in vpliven političen subjekt, ki deluje v okviru dokumentov ZSMS oziroma njenega kongresa.* Prav ta, za uspešno delovanje študentske organizacije na Univerzi vseskozi minimalistična, za uveljavljanje Univerzitetne konference ZSMS v širšem političnem prostoru, pa nujna zahteva, tvori bistvo naših načrtov, pogledov in stališč. Od nje ne moremo odstopiti. Prav posebej še ne v času, ko lahko v tem istem političnem prostoru sledimo neargumentiranemu zavračanju sicer legalnih pobud ZSMS, zastrašujočemu in avtoritativnemu ravnanju posameznih političnih organov.

Predsedstvo UK ZSMS – odprta vrata

Predsedstvu Univerzitetne konference v prejšnjem mandatu je v polemikah o bodočnosti štafete mladosti uspelo afirmirati avtonomno pozicijo študentske organizacije kot – zaradi njenih intelektualnih in materialnih potencialov – pomembnega dela fronte ZSMS. Toda zavedamo se, da samo s prodajanjem uporniške devize »nočemo« ne moremo zgraditi takšne študentske organizacije, kakršno zahtevamo zgoraj. Izhajamo iz prepričanja, da študentje nismo nikakršna posebnost te druž-

be, da pa prav tako kot ostale socialne skupine potrebujemo možnosti in mehanizme za izražanje naših, **specifično študentskih interesov** na eni strani in za zavzemanje za širše demokratične družbene spremembe na drugi strani.

Zato vztrajamo na stališčih iz Univerzitetni konferenci že lani predstavljenega programa: na tem, da mora biti Predsedstvo UK ZSMS le temeljni **koordinator** različnih akcij na univerzitetnem nivoju, na tem, da mora biti predsedstvo študentske organizacije **artikulator in posredovalec** množstva različnih interesov, prisotnih med študenti in da študentje ne nastopajo samo kot posamezniki, ampak predvsem kot interese skupine. Univerzitetne organizacije ZSMS predsedstvo ne vodi zato, da bi vsakokrat odkrivalo in interpretiralo interese ali zahteve študentov po osnovnih organizacijah ali v njihovih družtvih. Vodi jo zato, da bi študentom odpiralo vrata za artikulacijo njihovih interesov, hotenja zahtev na vseh področjih njihovega udejstvovanja: na Univerzi, v političnem sistemu ali v javnih manifestacijah. Predsedstvo mora delati javno. Svoja stališča mora posredovati študentom in ostali javnosti na okroglih mizah, javnih tribunah in manifestacijah, v sporočilih v tisku ali preko Radia Študent, preveriti pa jih mora (*stališča namreč*) na sejah Univerzitetne konference (t. j. študentske skupščine), z organizacijo **samoodločb ali referendumov**. Pripoznati legitimnost neki iniciativi, zahtevi, pomeni pripoznati legitimnost tistega, ki jo izreka, legitimnost pozicije študenta, stažista ali asistenta na fakulteti, kulturnega ustvarjalca v SKUC-u ali pripadnika novih družbenih gibanj.

Predsedstvo UK ZSMS mora svoje delo organizirati tako, da bo vsak od njegovih članov vodil delovne skupine za določena področja interesnega ali političnega udejstvovanja študentov. V najkrajšem možnem času pa mora predsedstvo preučiti možnosti in izdelati elaborat o **ustanovitvi raziskovalnega centra**, organiziranega pri UK ZSMS. Takšen raziskovalni center naj bi z rezultati, podatki, spoznanji s svojega znanstveno-raziskovalnega in strokovno-analitičnega dela s področja reforme šolstva ter ključnih ekonomskih ali političnih vprašanj študentski organizaciji omogočil, da bi lahko z lastno informacijsko bazo podatkov suvereno nastopala v strokovnih in političnih centrih odločanja.

Nočemo organizirati nobenega obstoječim mladinskim političnim forumom ali Republiški konferenci paralelnega centra moči. Spoznavamo, da je strokovno-analitično delo nujno na tistih področjih, v katera s svojimi pobudami in zahtevami posega (UK) ZSMS. Enoletna zgodovina uresničevanja krških kongresnih sklepov namreč že opozarja mladinsko organizacijo, da z volonterskim, nestrokovnim delom ne more iti v korak s tistimi organi in forumi, na katere svoje zahteve naslavlja. Ti organi in forumi razpolagajo z lastno informacijsko in strokovno bazo, ki je nosilec alternativnih predlogov ali koncepcij nedostopna.

Česa ne moremo, kaj pa lahko storimo in moramo storiti?

Nismo in nočemo biti poklicni politiki, ljudje, ki bi svoje biografije polnili s političnimi funkcijami. *Smo študentje*, jutri bomo kvečjemu diplomantje na naših fakultetah. *Nismo vizionarji, smo praktiki.*

Ne mi, ki kandidiramo za člane predsedstva UK ZSMS, ne vseh 17.000 študentov ljubljanske univerze ne more razrešiti ekonomske in politične krize v državi. *Niti razbite, sfevdalizirane in zbirokratizirane univerze ne moremo sami*

postaviti na noge. Za udejanjanje progresivnih projektov se mora naša organizacija povezovati z demokratičnimi, progresivnimi silami v celotni jugoslovanski družbi, s silami, ki vztrajajo na istih projektih, na istih zahtevah, interesih. **Izpraznjene politične parole in rituale**, ki poskušajo vzpostaviti integracijo in sodelovanje tam, kjer ju ni, niti ju ne more biti, **zavračamo**. V programu, v katerem postavljamo po našem mnenju minimalne, **toč**a nujne zahteve in si postavljamo naloge, si ne drznemo zapisati, da **bomo storili tisto**, za kar se ne čutimo sposobne ali kar **bi morali storiti drugi**, univerza; ta ali ona stroka ali politika. Dogodki, procesi in študentse po skoraj leto dni trajajočem študentskem bojkotu umestili našo organizacijo v središče družbenega dogajanja. Tam mora ostati.

a.) Za novo univerzo

Položaja v visokem šolstvu ni potrebno posebej opisovati. Občutimo ga vsi, ki smo udeleženi v študijskem procesu. Univerze nimamo. Množica fakultet se bori druga proti drugi za programe, za sredstva, za prostore... O konceptu študijskega režima na neki fakulteti ne moremo govoriti. Znanstveno-raziskovalno delo študentov in visokošolskih učiteljev je postavljeno ob stran, študentje smo prepuščeni dobri volji profesorjev, referentov, tajnikov. Diploma je vse bolj izkaz sposobnosti memoriranja in čim bolj virnega produciranja predavanj na izpitih. Diplomanti se zaposlujejo stihijsko, ker gospodarstvo nima dolgoročnih načrtov razvoja in zaposlovanja, itd.

Se v jeseni smo lahko poslušali kontradiktorne izjave, kako reforme univerze ni in kako reforma univerze že teče.

Danes sledimo poskusom reformiranja reforme, ker zakon o usmerjenem izobraževanju vključuje tudi visoko šolstvo. Univerzitetni komite ZKS v Ljubljani je pripravil »teze za razpravo« o zakonskem reguliranju visokega šolstva. Vsebinsko teh tez v celoti podpiramo. Zahtevamo, da se v najkrajšem možnem času oblikuje **poseben zakon o visokem šolstvu**, da se okrepi integrativna funkcija in avtoriteta univerze, da se reafirmirajo pedagoško-znanstveni sveti na fakultetah in na univerzi, da o materialnih sredstvih v celoti odloča univerza in ne odtujene skupnosti, da se **izobraževalni programi sprejemajo tam kjer se izvajajo, to je na fakultetah.** *Zahtevamo, da se poveča delež bruto nacionalnega dohodka za prenovo študija na univerzi.*

Na kaj se nam zdi, kadar govorimo o prenovi študija in odnosov na univerzi, potrebno posebej opozoriti? Za kaj se moramo zavzemati?

Zahteva po prenovi študija in odnosov na univerzi ne zajema samo zgoraj našete zahteve niti ne samo zahtev po skrčenju predmetnikov v letnikih, po manjšem številu obveznih ur, po večji teži znanstveno-raziskovalnega dela študentov, po novem, posebnem zakonu o visokem šolstvu. **Zakoni sami po sebi ne rešujejo ničesar. Univerzo je treba reformirati tudi od znotraj, ne samo od zunaj.**

Krivec za padec kvalitete izobraževalnega in znanstveno-raziskovalnega dela na univerzi ne smemo iskati samo v neustreznih institucionalnih rešitvah, v političnih razmerjih, v katerih živi univerza. Krivce je potrebno iskati tudi na univerzi sami, v njeni **zgrešeni kadrovski politiki**, v njenem **konformizmu in neinovativnosti.**

Ob tem, da nameravamo še v spomladan-

skih mesecih organizirati niz okroglih miz o reformi univerze, bomo v vseh zato pristojnih organih zahtevali:

– ukinitve ali podrobnejša opredelitev t. i. tretje košarice v 182. členu zakona o usmerjenem izobraževanju (kandidati za izvolitev v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev ali sodelavcev morajo prispevati k razvoju socialističnega samoupravljanja in v tem še posebej humanih odnosov). Edini kriterij, ki ga morajo izpolnjevati kandidati za visokošolske učitelje, znanstvene delavce in sodelavce, mora biti njihova pedagoška in znanstvena usposobljenost. Mnenja smo, da moramo prav v tej tretji košarici iskati vzroke za to, da mnogi profesorji napišejo več političnih razprav, v katerih dokazujejo svojo politično – ideološko pravovernost, kot pa skript in strokovnih del.

– Možnost neoviranega prihoda vseh pedagoško-strokovnih kadrov na univerzo, še zlasti pa tistih, ki so bili iz pedagoškega in znanstveno-raziskovalnega procesa na univerzi izključeni. Pri tem mislimo predvsem na dr. Vladimirja Arzenška, dr. Tineta Hribarja, dr. Janeza Jerovška in dr. Veljka Rusa. Vprašujemo se, kako je mogoče, da lahko ti ljudje uspešno strokovno in pedagoško delujejo zunaj univerze in celo v tujini, ne morejo pa na sami univerzi v Ljubljani?

– Nepreklicnost profesorske habilitacije.
– Ponovno preučitev zahteve, da se v sklopu skrčenja obveznih ur in predmetnika predmet SLO in DSZ ukine.

– Da visokošolski delavci in študentje ljubljanske univerze sodelujejo na mednarodnih seminarjih, ki jih prireja Inter University Center v Dubrovniku. Za udeležbo na teh seminarjih bi bilo potrebno poravnati – še posebej v primerjavi s stroški rektorata – minimalno participacijo.

– Da imajo študentje večjo možnost vpliva na izbor demonstratorjev, stažistov in asistentov.

– Da o odhodu na služenje vojaškega roka odločajo srednješolci/študentje sami, oz. da se vojaški rok služi po opravljeni diplomii. Enoletna prekinitve sicer permanentnega izobraževanja od osnovne šole do končane fakultete neugodno vpliva na nadaljevanje izobraževanja. Vojaški obvezniki z višjo ali visoko izobrazbo bi tudi kvalitativno okrepili strokovno usposobljenost pripadnikov JLA.

Na predsedstvu UK ZSMS bomo tudi zbirali informacije o možnostih pridobivanja tujih štípendij, vzpodbujali izvenšolske izobraževalne študijske projekte (svobodne univerze), se zavzemali za sodelovanje s strokovnimi društvi in materialno podpirali dela študentskih sekcij pri teh društvih.

b.) Študent naj študira

Študentski bojkot plačevanja stanarin v letu 1984 je opozoril, da reforme univerze ni mogoče izpeljati, ne da bi se pri tem izboljšal študentov socialno-ekonomski položaj. Spremenjena štípendijska politika je sicer izboljšala socialno-ekonomski položaj predvsem tistih študentov, ki ne stanujejo v kraju študija, še vedno pa smo priče intervencnemu krpanju študentskega standarda, »nategovanj« okrog odstotkov povišanja štípendij in nenačrtnemu zagotavljanju študentskih ležišč. Analiza socialno-ekonomskega položaja študenta v SR Sloveniji je v teku. Odvisno od rezultatov analize, ki naj bi bili znani v mesecu juniju, bo predsedstvo UK ZSMS podprlo vse akcije in ukrepe socialno ogroženih študentov.

Predsedstvo univerzitetne konference mora preučiti vse možnosti za formiranje inštituta študentskega kredita, ki bi se dodeljeval brezobrestno in za določen čas študentom v finančni stiski, oz. tistim študentom, ki kljub izkazanim študijskim uspehom ne bi našli drugega vira sredstev za strokovno izpolnjevanje v tujini. Dodati moramo, da v namenskem študentskem kreditu, ki bi se dodeljeval študentom v finančni stiski, vidimo samo začasno, intervencijsko rešitev. Socialno-ekonomski položaj študenta se mora uravnati izključno s sistemskimi ukrepi: s štípendijami, ki morajo

kriti stroške študija in zagotavljati preživetje študenta, s subvencioniranjem stanarin in prehrane. Slednje mora potekati iz drugih virov, ne pa iz sredstev, oddvojenih v štípendijski sklad.

Na ravni univerze bomo ustanovili delovno skupino, sestavljeno iz študentov prava in ekonomije, ki bo s pravnimi nasveti pomagala študentom, predvsem študentom – podnajemnikom pri zasebnikih. Da bi preprečili oduroško odiranje teh študentov se bo morala ta skupina povezati s pristojnimi upravnimi organi na ravni mesta in kontrolirati zasebne najemodajalce študentskih sob oziroma stanovanj. V to akcijo bomo vključili tudi študentske medije.

c.) Univerzitetna organizacija ZSMS – institucija drugačnega udejstvovanja mladih

S širjenjem programov in dejavnosti naše organizacije smo že zdavnaj prestopili zgolj univerzitetne in mestne okvire. Preko širjenja kompleksnih programov ŠKUC-a, Kazine, študentskih medijev in društev, katerih ustanovitelj je UK ZSMS ter preko dela prejšnjega predsedstva, ki je s svojimi odločitvami, stališči odločilno posegalo v slovenski in jugoslovanski politični prostor je UO ZSMS v Ljubljani postala upoštevanja vreden faktor v oblikovanju dela in politike ZSMS.

Menimo, da je takšne pozicije UO ZSMS potrebno ohraniti. Intenzivno sodelovanje z organizacijami, družbenimi skupinami ali posamezniki, ki niso člani UO ZSMS, podpirajo pa programe dela njenih asociacij in njenega predsedstva, namreč povratno vpliva na oblikovanje mnenj, interesov in aktivnosti študentov, zagotavlja pretok informacij in omogoča koordinacijo različnih akcij. Univerza ne sme biti geto nekega dela mladinske populacije, prej mora zaradi intelektualnih, mnenjskih in interesnih potencialov, ki jih združuje, predstavljati njeno razsrediščeno središče. Kaj to pomeni? Pomeni nuditi polno podporo vsem prizadevanjem za razvoj in demokratizacijo te družbe in se v ta prizadevanja tudi aktivno vključevati. Ne samo kot posamezniki, ampak tudi kot organizacija.

Tako nameravamo sodelovati v vseh raziskavah in dejavnostih, ki jih pripravljajo ŠKUC oziroma delovne skupine za mirovna ekološka in druga gibanja, konkretno v raziskavi »populacijska politika in status materinstva«, v pripravi raziskovalnih taborov, okroglih miz na temo »alternativne energije«, protestnih shodov proti jugoslovanskemu jedrskemu programu, izdaji različnih publikacij... Zavzemali se bomo, da se nosečim študentkam oziroma študentkam-materam zagotovijo iste ugodnosti kot delavkam v združenem delu – mirujoč status v dolžini trajanja porodniškega dopusta in denarno nadomestilo vsaj v višini zajamčenega osebnega dohodka v SR Sloveniji.

Naša univerzitetna konferenca je danes že prva mladinska organizacija, ki sledi vzgledu RK ZSMS. S sprejemom akta o ustanovitvi delovne organizacije MIKRO ADA se vključujemo v razvojno nujnost, v proces ustanavljanja majhnih in fleksibilnih podjetij, ki zahtevajo zelo nizka finančna sredstva za osnovni kapital, dajejo pa visoke finančne učinke. Gre za projekt, ki je že v teku, zaradi česar potrebuje našo polno podporo in zahteva soudeležbo predsedstva UK ZSMS pri njegovi realizaciji.

Za isto obliko sodelovanja se zavzemamo tudi pri projektu ATV, lokalne video mreže, ki bo omogočila hiter dostop do informacij, sprejemanja specifičnih programov avtorskih del in oddaj, ki zanimajo samo del populacije. Prepričani smo, da gre vsekakor za pomembno novost, za novo obliko medijske in s tem politične prodornosti, pri kateri si mora UK ZSMS zagotoviti vsaj mesto soustanovitelja nove delovne organizacije. Le na ta način si bomo lahko zagotavljali svoj vpliv na program, ki bo zanimal predvsem mladino. Za realizacijo tega projekta bomo odobrili določena finančna sredstva, ki so potrebna za »zagon« delovne organizacije. Ni potrebno posebno poudarjati, da bo takšna delovna organizacija ponudila nova delovna mesta izključno mladim ustvarjalcem.

Na osnovi že pripravljenega idejnega osnutka in programa poletnih prireditev v študentskem taboru Ankanan bomo ponovno oživila ta študentski center, ki je že nekaj let zanemarjen in postavljen ob stran. Program poletnih prireditev bo omogočal tako sodelovanje študentov kot tudi za naš skupen žep relativno poceni in kvalitetno zabavo.

UO ZSMS ne potrebuje dekretov

Upamo lahko, da tisti časi za UO ZSMS, o katerih bi lahko dokončno zatrjevali: »To je bila njihova najboljša ura«, še niso minili. Da bi kdajkoli minili, je med drugim mogoče preprečiti tudi s sprejemanjem programov in z zbiranjem ljudi, ki jih hočejo in ki jih morajo izvajati. Kajti zapisati ali ugotavljati, da je za realizacijo takšnega programa potrebna pomoč univerzitetne konference, je premalo. Organizacijo tvorijo in vodijo zmeraj le (njeni) ljudje. Ko je namreč predsedstvo UK ZSMS razglasilo 21. marec 1987, dan, ko je s Triglavo odhajala »naša« mladost za prvi pomladanski dan, ni s tem storilo nič drugega, kot zahtevalo mladost, ki bi se izkazovala in potrjevala sama iz sebe in za sebe, ne pa z dekretom od zgoraj.

Tako mislimo in zato podpisujemo ta program:

Vida BAJC
Samo LOZEJ
Karli ERDLN
Samo RESNIK
Simona FAJFAR
Jože STIBILJ
Igor MEKINA
Silvo ZAPEČNIK
Miran LESJAK
Branko ŽNUDERL

Vida BAJC Samo LOZEJ
Karli ERDLN Samo RESNIK
Simona FAJFAR Jože STIBILJ
Igor MEKINA Silvo ZAPEČNIK
Miran LESJAK Branko ŽNUDERL

Ljubljana, marec 1987

HOČEMO VELIKO, ZATO NAJ BO KVALITETNO

Prav zaradi dejstva, da so dani splošni pogoji družbenopolitičnega delovanja znotraj določene ožarčja, UK ZSMS Ljubljana (v nadaljevanju UK ZSMS) ne bo niti za hip popustila v odločni akciji, da te pogoje soustvarja tako, da bo najučinkoviteje realizirala zastavljene cilje. To bo dosegla tako, da bo zavzemala lastna, od drugih družbenopolitičnih organizacij neobremenjena stališča in da se bo organizirala kot čim bolj avtonomna, notranje trdna, disciplinirana in medsebojno povezana. To pomeni, da se moramo organizirati moderno, ne da bi diskvalificirali klasičnih političnih pridobitev – od konkurenčnosti argumentov do strpnosti demokratičnega dialoga. Demokratično ustvarjeno mnenje, spoznanje ali zahteva bo obvezovalo predsedstvo UK ZSMS, da stvar realizira ali odstopi. Tretje poti nil

Vse in vsaka najmanjša podrobnost posebej, ki žuli študentski interes, bodisi na Univerzi ali v širši družbeni skupnosti, postaja stvar politike UK ZSMS. Predsedstvo mora izoblikovati trezno in razumno strategijo, ki bo sposobna strniti množico posebnih študentskih interesov, ne da bi spregledalo temeljna izhodišča te strategije, zastavljenih v dokumentih 12. kongresa ZSMS. Predsedstvo bo organizirano tako, da bo sposobno zajeti interesno raznovrstnost in jo racionalizirati na skupne imenovalce. Ti imenovalci postajajo cilj organiziranega nastopanja. UK ZSMS bo figurirala kot posebna organizacija študentov in bo uresničila študentske interese kot enakopraven soudeleženelec v dialogu z ostalimi družbenopolitičnimi subjekti.

Študentje najprej študiramo. Sicer vsakodnevno politkujemo, toda na način, ko kot posamezniki ne moremo enakopravno in učinkovito uveljaviti lastnih stališč. Vemo, da odločanje vseh študentov o vseh zadevah ne pomeni samo odločanja nikogar o ničemer, ampak tudi odločanje drugih v imenu in mimo nas. Drugačen način dela zahteva sposobno sestavo predsedstva UK ZSMS, ki bo:

prvič: poslušalo mnenje vsakega zainteresiranega študenta, drugič: vzpostavilo dialog mnenj in doseglo konsenz, tretjič: realiziralo sprejeto.

To je edini način za uresničitev zastavljenih ciljev UK ZSMS.

Ti cilji so: zagotovitev možnosti za resno študijsko dejavnost, občudniško ustvarjalnost študentov, ustrezen študentski standard ter možnost politične participacije.

Študentje ne moremo mirno prespati časa splošne družbene krize. Politična uspavala niso večna in ne morejo prikriti splošnega poslabšanja pogojev aktivnega vključevanja mladih strokovnjakov v družbeni razvoj. UK ZSMS je dolžna storiti več kot nemo opozarjati gluhe in je dolžna trezno izsiliti drugačno perspektivo.

HOČEMO ŠTUDIRATI!

Temeljni poudarek dejavnosti UK ZSMS bo študijska problematika. Zadnji čas je, da se tudi študentje aktivno vključimo v reformo Univerze. Prav mi smo sposobni in poklicani, da splošno razpravo o reformi aktualiziramo in preusmerimo v konkretne predloge in zahteve. Edini smisel našega dela morajo biti spremembe, ki zagotavljajo kvalitetne premike. Osnova celotne akcije bo analiza že narejenega. Nujno je pokazati vse nesmisle splošne razprave o reformi Univerze, razmejiti politikantstvo od resničnih naporov za spremembe. Kritičnemu ovrednotenju dosedanjega dela morajo slediti konkretni predlogi, s katerimi bomo študentje odločno pospešili in usmerili delo v smeri kvalitetnih sprememb vsebine in pogojev študija ter v racionalizacijo s ciljem čim večje učinkovitosti.

Za obstoj narodne biti je potrebna moderna in močna Univerza kot glavni nacionalni center od koder izhajajo novi rodovi inteligence. Re-

formo Univerze razumemo kot stalen proces spreminjanja fakultet in raziskovalnih inštitutov. Študentje in profesorji posameznih fakultet smo zanesljivo najbolj kompetentni za iskanje takih povezav med fakultetami in združenim delom, ki zagotavljajo izboljšavo študija in delovnih pogojev na obeh straneh. Samo modernejše in na tak način močnejše fakultete zagotavljajo močnejšo in v političnem prostoru pomembnejšo pozicijo Univerze. Zato zavračamo vse poskuse, da bi se v zakonskih aktih predpisovale vse podrobnosti o organiziranosti fakultet. Podpiramo pobude, ki zahtevajo oblikovanje posebnega zakonskega akta o visokem šolstvu. Zakon mora biti takšne narave, da fakultetam kot samostojnim pravnim osebam omogoči organizacijo lastnega delovanja v skladu z vsemi njim specifičnimi lastnostmi.

Študentje posameznih fakultet bomo na svojih fakultetah razpravljali, ocenjevali in predlagali ukrepe za reformo naših fakultet in Univerze. Brez odlašanja bomo začeli reševati najbolj pereče probleme. Že dalj časa je jasno, da sta največja anahronizma Univerze obstoječ način poučevanja predmeta SLO in DS na vseh fakultetah ter način podajanja sklopa družboslovnih predmetov na nedružboslovnih fakultetah. Zato bomo prvo akcijo namenili korenitim spremembam na tem področju.

ZA ŠTUDENTA NI SAMO POLENTA

Kvalitetna življenjska raven študentov je pogoj za kvaliteten študij. Nedopustno je, da družba najbolj varčuje prav pri naših študijskih pogojih. Zagotoviti moramo, da štipendije ne bodo samo bedna socialna podpora. Zato bomo vsem zadolženim postavili jasno zahtevno po zagotovitvi dostojnih štipendij za normalno življenje. Zagotoviti moramo avtomatično in sprotno revalorizacijo štipendij, v skladu z realno inflacijo in rastjo življenjskih stroškov. Ne smemo dovoliti, da propadajo sredstva, ki so štipendiranju že namenjena. Akcijo za ustrezne stanovanjske pogoje za študente bomo usmerili v zagotovitev določenega odstotka od dohodka gospodarstva, ki naj se namenijo izboljšanju naših bivalnih pogojev. Odvajanje sredstev za te namene je že bila ustaljena praksa. Nujno moramo pristopiti tudi k reševanju problemov študentskih družin. Posebno pozornost moramo nameniti tudi problemom študentov, ki stanujejo v podnajemniških stanovanjih. Vse zahteve s tega področja bomo utemeljili z izdelano študentsko košarico, ki bo pokazala dejanski odnos družbe do nas.

PROSTEMU ČASU PROSTOR

Zabava ob branju študijske literature nam ne zadošča.

V okviru finančnih možnosti UK ZSMS, ob aktivnem iskanju dodatnih virov financiranja, moramo zagotoviti prostore za vse oblike občudnijskih dejavnosti. To pomeni zagotoviti pogoje za ustvarjalno delo in obenem zabavo v funkciji aktivnega vključevanja v družbeno življenje. Obščudnijska dejavnost obsega vse dejavnosti – od zabave, športnih aktivnosti do dejavnosti pomembnih za nacionalno kulturo in do novih družbenih gibanj.

Nova družbena gibanja odpirajo prihodnost kot realno možnost in kot možno realnost.

UK ZSMS bo vse te dejavnosti materialno, politično in moralno podpirala.

METODE DELA UK ZSMS

V načinu dela izpostavljamo konkurenčnost kot tisto predpostavko, ki blokira monopol nad resnico in vzpostavlja pogoje za alternative, ki se v boju mnenj demokratično spopadajo na osnovi argumentov.

Mehanizmi, ki naj to omogočijo, so naslednji (glej tudi priloženo shemo):

A) konferenca UK ZSMS odloča o strategiji delovanja Predsedstva UK ZSMS. Strategija je določena v programu, ki ga sprejme konferenca. Program predstavlja osnovno linijo delovanja Predsedstva UK ZSMS,

B) posvet predsednikov osnovnih organizacij ZSMS določa taktiko, s katero naj UK ZSMS reši določene probleme,

C) Predsedstvo UK ZSMS je izvršilni organ, ki operativno deluje na podlagi sprejete strategije in taktike. Znotraj tega funkcionira »PROGRAM 31« kot strategija delovanja UK ZSMS,

D) Problemska konferenca ima svetovalno funkcijo. Predsedstvu predlaga stališča. Problemsko konferenco skliče Predsedstvo na lastno pobudo ali na pobudo več osnovnih organizacij, družbenih organizacij in društev (v nadaljevanju DO-D) ali interesnih skupin. Problemska konferenca se organizira za tisto problematiko do katere konferenca UK ZSMS ni zavzela stališč na kateri od predhodnih konferenc, oziroma za problematiko, ki ni zajeta v programu UK ZSMS, sprejetem na konferenci UK ZSMS. Problemsko konferenco pripravi predlagatelj ali pa Predsedstvo UK ZSMS, če to zahteva predlagatelj.

E) Metoda neposrednega zastopanja interesov. Delovanje Predsedstva UK ZSMS je lahko bistveno omejeno, če se uporabljajo samo klasične metode povezovanja z osnovnimi organizacijami, DO-D in interesnimi skupinami. Pod klasičnimi metodami povezovanja razumemo papir-nato vojno, ki poteka med Predsedstvom in ostalimi. V takšnih odnosih se komunikacija zoži na zahteve kaj morajo storiti osnovne organizacije.

Povratne informacije so zelo redke, ko pa pride njih, se zaradi odsotnosti svojih nosilcev nujno porazgubijo. Stališča, pripombe, rešitve, kritike in pritožbe iz osnovnih organizacij so predmet razprav predsedstva UK ZSMS le v toliko, da se priredijo želenim ciljem vodstva. Da bi to stanje presegli bomo omogočili enakopravno, javno, argumentirano in samostojno vplivanje članstva na delo UK ZSMS. To bomo dosegli z metodo neposrednega zastopanja interesov. Tisti član(i), ki predlagajo določene rešitve, kritike ali pritožbe v svojih osnovnih organizacijah, DO-d-jih ali interesnih skupinah in jih le-te sprejmejo, potem te svoje rešitve, kritike ali stališča neposredno utemeljujejo v Predsedstvu UK ZSMS. Tako bomo onemogočili deformacijo pobud članstva, do katere prihaja zaradi odsotnosti nosilcev, torej tistih, ki edini lahko te pobude argumentirano zastopajo. Predsedstvo UK ZSMS je ob odsotnosti lastnih argumentov te pobude dolžno sprejeti in jih tudi realizirati.

Pod drugimi organizacijskimi oblikami navezovanja na UK ZSMS razumemo najrazličnejše oblike akcijskega povezovanja osnovnih organizacij, DO-D-jih in interesnih skupin. Do takšnih povezav prihaja ob predlogih za akcije, ki se pojavijo v določeni sredini in ob podpori drugih sredin. Drugačne oblike povezav so v shemi nakazane z d1, d2, d3... in e1, e2, e3, ...

F) Poleg kontrolnih mehanizmov, predlaganih pod točkami A do E, predlagamo uvedbo dodatnega kontrolnega mehanizma, ki naj ga sestavljajo člani kandidatne liste, ki ne bo izvoljena. Ta kontrolni mehanizem pomeni dodatno možnost, da študentje izrazijo svoje nestrinjanje s politiko P. UK ZSMS. Odgovornost bo tako dodatno zaostrena.

»PROGRAM 31«

1. Naše delo bo v razmerju do dejavnosti dose-danega Predsedstva UK ZSMS temeljilo tako na kontinuiteti kot na diskontinuiteti.

ZATO:

2. Temeljito bomo pregledali celotno doseda-njo dejavnost predsedstva UK ZSMS z name-nom, da natančno analiziramo finančne mož-nosti in rezultate dela – uspehe in napake – prejšnjih predsedstev.

Strokovno bomo analizirali vse, kar je bilo na področju reforme Univerze že storjeno.

3. Na osnovi tega bomo izdelali delovni načrt za vključitev študentov vseh fakultet v prizade-vanja za reformo po posamez-nih strokovnih področjih.

4. Začeli bomo najširši in najostrejši boj za ko-tenite spremembe predmeta SLO in DS. Tudi ta predmet mora biti v zvezi s stroko posamez-nih fakultet, npr.: na medicinski fakulteti je smi-selno le poučevanje vojne medicine, na Strojni fakulteti vojne tehnike, na Pravni fakulteti mednarodnega vojne prava, etc. Samo tako bo ta predmet kaj več kot nujno zlo.

5. Obenem bomo odprli razpravo o tem, kakš-no družboslovje potrebujemo na fakultetah nedružboslovne usmeritve. Cilj te akcije je po-sodobiti in aktualizirati sklop družboslovnih predmetov tako, da bodo klasična predavanja nadomestili seminarji, okrogle mize in razprave o perečih družbenih problemih.

6. Za vse študente bomo pripravili informacije o naših pravicah in možnostih pri vodenju fakultet in odločanju o vseh problemih, ki so po-vezani s študijskim procesom. To so temeljne študentske pravice.

7. Od vseh za to pristojnih organov bomo za-htevali da zagotovijo dvig štipendij in vztrajali, da se avtomatično ter sprotno revalorizirajo.

8. Ker smo še vedno prisiljeni zagotavljati si dodatne dinarje, potrebne za normalen potek študija, z delom preko študentskega servisa, bomo zagotovili naše (študentsko) soodloča-nje o izbiri dela in o urnih postavkah.

9. Vztrajali bomo na ponovni sklenitvi samo-upravnega sporazuma, po katerem se oddvaja 0,5 % dohodka gospodarstva za izgradnjo in obnovo študentskih domov.

10. Ustanovili bomo samostojno poslovalnico, ki bo študentom posredovala informacije o možnostih najemanja in zamenjave privatnih stanovanj.

11. V skladu s sklepi 12. kongresa ZSMS, ki je podprl pobudo o ustanavljanju majhnih pro-dukcijskih enot, bomo ustanovili študentsko tiskarno, fotokopirnico in turistično agencijo za potovanja, primerna študentskemu žepu.

12. V sodelovanju z osnovnimi organizacijami ZSMS po fakultetah bomo oblikovali pred-notnostno listo potrebnih učbenikov in zahtevali javno kontrolo sredstev, namenjenih za sub-ventcioniranje študijske literature.

13. V okviru razpoložljivih sredstev in ob neneh-nem iskanju dodatnih bomo zagotovili ustre-zno financiranje občinskih dejavnosti, ki je po-membna za nacionalno kulturo. To so po na-šem prepričanju naslednje: Akademski pevski zbor Tone Tomšič, Akademski folklorna sku-pina France Marolt, Študentski plesni klub Ka-zina, Smučarski klub Akademik, Akademsko planinsko društvo, Študentski kulturni center, SKUC-FORUM, Zveza Študentske organizaci-je ljudske tehnike, Center interesnih dejavnosti mladih, Pevski akademski zbor Vinko Vodopi-vec, Časopis za kritiko znanosti, Študentski časopis Tribuna, Radio Študent, Knjižnica revolu-cionarne teorije... Vztrajali bomo na zagotovit-vi primernih prostorov za odvijanje navedenih dejavnosti in možnosti za javne predstavitve njihovega dela.

14. Novim družbenim gibanjem bomo zagotovi-li možnost aktivnega vključevanja v družbena dogajanja, v skladu z njim lastno logiko kolektivne akcije. Predpogoj za to je zagotovitev pri-mernih prostorov in potrebnih materialnih sredstev.

15. V okviru občinskih dejavnosti bomo usta-novili avtonomno študentsko ekološko organi-zacijo, ki naj predvsem študentom naravoslov-nih usmeritev omogoči aktivno uporabo pridob-ljenih znanj pri varstvu človekovega okolja. Zahtevamo popolno in pravočasno objavljanje vseh informacij o ogroženosti našega okolja.

16. Organizirali bomo razprave, okrogle mize in javne tribune o aktualnih dogajanjih. Poseben poudarek bomo namenili javni razpravi o nači-nih aktualiziranja in posodobitve praznovanja meseca mladosti.

17. V skladu s tradicijo bomo maja v Študent-skem naselju organizirali fešto, posvečeno mladosti.

18. Čas je, da se prekine s takšnim političnim delovanjem, ki je Jugoslavijo pripeljalo v 100 % inflacijo, xy milijard dolarjev dolga, teh-nološko dezorizacijo, v ustvarjanje notranjih sovražnikov itd. Hkrati pa je čas, da se prekine legitimiziranje z vrednotami, ki jih je omenjeno delovanje razvrednotilo. V ta kontekst sodita tudi obstoječa praznovanja dneva mladosti in štafeta, ki se sprevačata v anahronizem in es-tetske disputacije. Dogodki v letu 1987 so nas prepričali, da je štafeta postala primerna kost za glodanje in lomljenje zob forumom širom Jugoslavije. Z ustvarjanjem napetosti in iska-njem notranjega sovražnika, diskreditiranjem vsakega, ki misli ali dela drugače, se odvrča pozornost jugoslovanski javnosti od neuspe-hov oblasti pri reševanju družbenih problemov. Funkcija štafete mladosti torej dejansko po-staja drugačna od tiste, ki jo opredeljuje Zvezni odbor za praznovanje dneva mladosti. In ker je tako, naredimo štafeti konec.

19. Politično odgovorno bomo uveljavljali stališča in zahteve študentov, ki se bodo izkrista-lizirale v demokratičnem dialogu različnih stališč. V skladu s tem Predsedstvo sprejema dol-žnost, da bo vzpostavilo temu ustrezen meha-nizem in odgovorno razreševalo zastavljene naloge.

20. Kot UK ZSMS bomo avtonomizirali svojo družbeno politično pozicijo na Univerzi in v ši-rši družbeni skupnosti. Skladno s tem bo Pred-sedstvo UK ZSMS realiziralo dogovorjeno poli-tiko kot enakopraven partner v demokratič-nem dialogu z drugimi družbenopolitičnimi subjekti. Predsedstvo UK ZSMS priznava samo tak dialog in v njem sodeluje samo ob teh pogojih.

21. Podprli bomo temeljne usmeritve 12. kon-gresa ZSMS. Predsedstvo UK ZSMS se obve-zuje, da do vsake družbene akcije Republiške konference ZSMS zavzame kritično stališče in da v skladu z odnosom študentov to akcijo podpre ali zavrne.

22. Kot Predsedstvo UK ZSMS bomo delovali javno. Le tako bo možna neposredna kontrola študentov našega dela in njihova povratna kri-tika.

23. Dali bomo pobudo za sprejem zakonskega akta, ki bo študiju priznal status dela. Naš pred-log je, da se študentom, ki v rednem roku kon-čajo visokošolski študij (predvideno število se-mestrov + absolventski staž) priznajo 4 (štiri) leta delovne dobe; študentom, ki v rednem roku končajo višješolski študij pa dve leti de-lovne dobe.

24. Okrepili bomo meduniverzitetno sodelova-nje. Prvi korak k temu bomo storili tako, da bomo vsem univerzitetnim središčem, ki še ni-majo univerzitetnih organizacij ZSM, ponudili na razpolago vse naše znanje in izkušnje, ki iz-hajajo iz naše organiziranosti. Zahtevali bomo, da se v statutih vseh Republiških konferenc in v statutu ZSMJ dodeli Univerzitetnim konfe-rencam ZSM enak status, kot ga imajo občin-ske konference ZSM.

25. Ponovno bomo vzpostavili Univerzitetno zvezo študentskih športnih organizacij kot tisti dejavnik, ki naj telesni kulturi študentov vrne mesto, ki ji pripada.

26. O delovanju Predsedstva UK ZSMS bomo neprestano, pravočasno in popolno informirali vse študente in širšo javnost. To bomo zagoto-vili z uporabo obstoječih komunikacijskih ka-

nalov med študenti in Predsedstvom UK ZSMS in z vključevanjem vseh sredstev javne-ga obveščanja. Sredstva javnega obveščanja razumemo kot družbeno silo, ki lahko odigra-čuje svojo družbeno vlogo samo kot avtonom-na in neodvisna sila.

27. Da bi zagotovili boljše informiranje, bomo iz-dajali mesečni bilten, v katerem bomo študent-sko javnost obveščali o delu Predsedstva UK ZSMS.

28. V zadnjih razpravah o strategijah tehnološ-kega razvoja se Univerza pojavlja kot delavnik, ki mora v nadaljnjem razvoju družbe odigrati najpomembnejšo vlogo. Da bi Univerza to la-hko postala, morajo biti zagotovljeni minimalni pogoji. Zato bomo, med drugim, preko svojih predstavnikov v samoupravnih telesih zahte-vali izboljšanje materialnih pogojev dela na fakultetah (tako za profesorje kot za študente) in vztrajali pri rešitvi prostorskih problemov Aka-demije za glasbo, radio, film in televizijo, Filo-zofske fakultete in ostalih fakultet, kjer obstaja ta problem, vendar se še ni transparentno izpo-stavil. V tej akciji cilj posvečuje sredstvo.

29. Podprli in soizvedli bomo vse akcije, ki jih bodo sprožili mladi raziskovalci na fakultetah in Univerzi.

30. Mednarodnemu sodelovanju z ostalimi uni-verzitetnimi centri bomo posvečali več pozor-nosti kot doslej. Racionalna in funkcionalna navezava stikov naj pripomore k boljši medse-bojni informiranosti in povečanju možnosti za izmenjavo študentskih praks.

31. Realizirali bomo vse predloge, ki niso zajeti v tem programu, pa bodo sprejeti na program-skovilolnih konferenci.

VSEH 19.000 ŠTUDENTOV UNIVERZE EDVARDA KARDELJA JE ARGUMENT MOCI UK ZSMS, TA PROGRAM PA JE MOČ ARGUMENTA.

HOČEMO VELIKO, ZATO NAJ BO KVALITETNO!

Kandidati za funkcije v Predsedstvu UK ZSMS Ljubljana:

za predsednika – PAHOR BORUT, študent 4. letnika FSPN, mednarodna usmeri-tev

za podpredsednika – Branko ŽIBRET, študent 4. letnika EF

za sekretarja – GAŠPERLIN MARKO, študent 4. letnika FSPN, mednarodna usmeri-tev

za člane predsedstva: ILC NADA, študentka 4. let-nika Pravne fakultete FRANKO RADA, študentka

3. letnika FNT – farmacija SUŠEC MICHIELI BARBA-RA, študentka 2. letnika AG-RFT

PREGL PETER, študent 4. letnika Pravne fakultete ŠKRABEC JANEZ, študent 3. letnika Ekonomske fakul-tete

VIDOVIČ STANISLAV, štu-dent 4. letnika FSPN, druž-benopolitična usmeritev

Kandidati smo tudi predlagatelji programa. Ljubljana, 30. 3. 1987

KAJ JE NARobe S ŠTUDIJEJEM NA FAKULTETI ZA ELEKTRO-TEHNIKO

Informacijska družba, računalniki in roboti so besede, ki jih srečujemo vsak dan vsaj tako pogosto, kot je generacija naših dedov naletela na besedo avtomobil. Vloga in pomen za razvoj in obstanek družbe sta jim zagotovila tolikšno pozornost. Avtomatizacija in računalniško vodenje proizvodnje, povečan obseg in hitrejši pretok informacij obljublja nadaljnji razvoj, dvig produktivnosti ter ohranjanje eksistence tistim, ki so oboroženi z znanjem, potrebim za obvladovanje novih poti proizvodnje in komuniciranja. V Sloveniji je povpraševanje po kadrih s fakultetno izobrazbo elektrotehniške oziroma računalniške usmeritve večje od ponudbe, kar kaže, da se njihovega ključnega pomena zavedamo. Dovolj? Fakulteta za elektrotehniko jih izobražuje. Je družba tudi poskrbela za kvaliteten študij, za moderno opremljene laboratorije in vse ostalo, kar je ključnega pomena za potek in dobre rezultate izobraževalnega procesa? Bodo diplomanti FE pripravljeni na spopad z nalogo, ki jim je zaupana: popeljati nas proti informacijski družbi?

M.J., absolventka

Le kaj me moti, natančneje povedano, kaj nas moti na naši fakulteti? Pisati o malenkostih je nesmiselno. Pisati o študijskem programu naše generacije prav tako, saj na fakultetah izvajajo že nov program. Zagotovo bo se vsako spomnil vsaj ene stvari, zaradi katere se je kdaj razburjal in potem nanjo pozabil ali pa tudi ne.

Kaj je meni in mojim kolegim najbolj ostalo v spominu? Laboratorijske vaje.

Laboratorijske vaje pomenijo na fakulteti priložnost dobiti nekaj praktičnega znanja iz predavanega predmeta. Pri večini strokovnih predmetov smo laboratorijske vaje imeli, pri nekaterih predmetih pa smo jih zelo pogrešali. Te vaje so bile običajno okrnjene, saj se število opravljenih ur v laboratoriju ni ujemalo s številom ur na urniku. Zakaj ne? Pri enih predmetih je bila ta razlika bolj, pri drugih manj očitna. Res je, da snov na vajah ne sme prehitovati snovi s predavanjem in da za bolj zahtevne potrebujemo več predavane snovi. Ravno zaradi tega smo z vajami začeli šele en mesec po začetku semestra ali še kasneje. Ure v laboratoriju, ki so nam po urniku pripadale, bi lahko na začetku semestra dopolnili z enostavnimi vajami. Za večino študentov je vsak stik z instrumenti in praktičnimi problemi, ne glede na zahtevnost vaj, koristen, ker zunaj fakultete nimajo priložnosti delati z njimi.

Nad pripravo posamičnih vaj in asistentov se v splošnem ne pritožujemo, čeprav nas je malomaren odnos enega asistenta do nas in do naših laboratorijskih vaj prav »presenetil«. Asistent je na vaje redno zamujal, enkrat ga celo ni bilo. Opravičil se je, da je pozabil. Le kako je mogel? To ne bi smela biti stvar, ki bi jo enostavno pozabil! Na avditornih vajah nam nikoli ni dal nobenih ustnih in pisnih navodil za izvedbo laboratorijskih vaj. V laboratoriju pa tudi ni imel časa za nas, saj se je veliko raje ukvarjal z računalnikom. Prepuščeni smo bili sami sebi, našemu praktičnemu znanju (ki je zelo revno) in laborantu, ki se mu sploh ni sanjalo o stvari.

Zakaj se nekateri ljudje odločajo za delo s študenti, če jih ne veseli? Biti dober strokovnjak še ne pomeni biti tudi dober pedagog! Raziskovalni profesorski duhovi se včasih ne morejo spustiti na študentski nivo.

Zanimivo bi bilo vzporedno s študentskimi mnenji brati mnenja profesorjev in asistentov. Verjetno bi imeli veliko povedati o študentih. Mi vsi smo del življenja in dela na fakulteti.

MNENJA NEKATERIH ŠTUDENTOV FAKULTETE ZA ELEKTROTEHNIKO NA TEMO KAJ JE NARobe NA FAKSU

KOMUNIZEM = SOCIALIZEM + ELEKTRIFIKACIJA je bila udarna parola največjih revolucionarjev tega stoletja. Kadre, ki bi bili v veliki meri sposobni izvajati to čarobno elektrifikacijo, pa naj bi proizvajala v pretežni meri naša fakulteta. Pa si oglejmo, kaj nekateri študentje mislijo o produciranju bodočih razsvetljevalcev:

M. Finšek: »Če izvezemo, da imamo mnogo profesorjev in asistentov, ki pedagoško delo jemljejo za nujno zlo in imajo temu primeren ignorantski odnos do študentov, da je precej študentov, ki imajo študij za nujno zlo in imajo temu primeren odnos do študija, da so laboratoriji premajhni in slabo opremljeni in še kaj, ni pri nas nič narobe.«

C. Murko: »Najbolj me moti brezosebno vzdušje, ki prevladuje na liniji predavatelj-učenec, vendar pri tako velikem številu študentov na profesorja tudi ne moremo pričakovati ničesar boljšega. Sicer pa pravijo, da je v višjih letnikih precej bolje.«

M. Mozič: »Razmere našega visokega šolstva nasploh niso rožnate. V teh črnih časih pa tako pedagoški delavci kot tudi študentje na naši fakulteti kar nekako shajajo. Pravih zanesenjakov je med enim in drugimi zelo malo. Prvi se ukvarjajo z vsem mogočim, le z resnim poučevanjem in raziskovalnim delom ne (nekateri z »obrtiškimi« uslugami, ki jim izboljšujejo družinski proračun, nekateri z obilnim samoupravnim administriranjem, nekateri pa zgolj uživajo v svojem akademskem položaju), študentje pa tudi večinoma ne študirajo prav zagreto. Lahko bi rekli, da obstaja celo neka vrsta medsebojne solidarnosti med obema skupinama. Študentje se le redko pritožujejo nad nekvalitetnim delom profesorjev in asistentov, profesorji in asistenti pa se tudi ne pritožujejo preveč nad slabim delom študentov. Vsak zaniži na eno oko, pa so razmere kar znosne, eni dobijo na koncu diplome, »pedagogi« pa realizirajo svoja malo manj akademska nagnjenja.«

L. Maidic: »Program študija je zelo obsežen, profesorji pa zelo zahtevni, tako da ob sprotnem študiju ne ostane nič časa za pravo študentsko življenje. Saj nočemo vsi postati znanstveniki.«

Za boljše energetiko, za boljše elektrotehniko, za boljše avtomatiko, za boljše

elektroniko, za boljše telekomunikacije za boljše računalništvo in informatiko.

ZA VEČ LUČI

I. Stravinsky fecit.

ŠAŠO RADISAVLJEVIĆ ŠTUDENT ELEKTROTEHNIKE, I. LETNIK

KAJ JE NARobe S ŠTUDIJEJEM NA ELEKTROTEHNIKI

Marsikaj...

Predavanja:

Predavateljevo delo je podobno delu računalniškega tiskalnika, ki mehanično prepisuje podatke, kar bi mirno lahko opravljal kak srednješolec, ki bi ga najeli preko študentskega servisa.

Medtem pa se koncentracija študentov v veliki meri porabi zgolj za prepisovanje vrstic s table.

Vaje:

Monotono reševanje postavljenih nalog, nobene pozornosti sami sistematično reševanja, pristopom, začetnim idejam in odločitvam, ki pripeljejo na pravo, profesionalno pot k rešitvi.

Študent je premalo upoštevan kot človek, individuum, ki razmišlja na svojem študentskem nivoju, ki terja tudi pedagoško žilico pri predajanju snovi. Organiziran študij bi moral natančno precizirati obseg in tipe problemov, ki jih je treba obvladati, ter pogloblja in teme, ki so ozadje. Tako bi študent po najkrajši poti absorbiral snov in bi lahko že pred izpitom predvidel (natančno) svoj uspeh. Pri tem je tudi že čas, da bi se študij olajšal z uporabo inteligenčnih izobraževalnih programov na računalnikih in bi se začeli navažati na uporabo informacijskih sistemov. Doba informatike, v katero drvi ves svet, od človeka ne zahteva več kopičenja podatkov v glavi, temveč sistematično ter obvladovanje inf. sistemov pri iskanju potrebnih podatkov. Študentje vse premalo občutimo vlogo in smisel snovi, ki jo s trudom absorbiramo, z ozirom na trenutni tehnološki, znanstveni trend v svetu. Čutimo potrebo, da bi nam posredovali izkušnje iz industrije, inštitutov, iz realnega sveta, kjer se strokovnjak odloča za kariero, se prilagaja in sooča z neznanimi vzvodi kolektiva, ekonomije, politike in si ureja eksistenco. Potreben je vsaj nasvet, če ne teorija. Medtem pa študij končuj kot zaprti akademski idealisti, ki verjamejo le v moč osnovnih zakonov in formul za splošno dobrobit človeštva.

MED PREZIROM IN TOLERANCO

Po nekaterih informacijah obstaja v Trnovem javna hiša

»Če kakšen moški ne more najti »ljubezni« drugače kot za denar, in če mu je kakšna ženska voljna ustreči za denar, tedaj je po zdravi pameti to nujna stvar.«

Kot vemo pa se zdrava pariet in dejansko stanje večkrat izključujeta. Prostitucija kot deviantno sceno potiskamo nekam v ozadje – pravzaprav se potisnjene vstran le najnižje prostitutke, tiste, ki so najbolj potrebne pomoči.

Bila pa bi neumnost trditi, da kurbe niso prisotne v ljudski misli. Ljudje so se in se še vedno ukvarjamo z nečim, kar je lahko čudovito in privlačno, a vendar zavito v mit prepovedanega in nečastnega. Vzemimo za primer samo izraz prostitutka v slovenskem izrazoslovju, ki ima poleg tega še naslednje sinonime: vlačuga, lovača, blodnica, hotnica, ponuda, javna ženska, počestnica, lajdra, cipa, candra, lahkoživka, lotrica, nečistnica, kurba.

Ti izrazi naj bi se primarno vezali na točno določen sloj žensk: tistih, ki prodajajo svoje spolne storitve za denar. Sekundarno pa se vežejo na vsako žensko, ki se jo želi ponižati in ji pokazati njen podrejeni položaj. Ta odnos moški-ženska, ki nujno kaže odnos do prostitutk (in obratno) pa je zanimiv še zato, ker klient uporabnik storitev prostitutke (klient) nima skoraj nobenega drugega sinonima več. Zaščiten je tako z zakonom, kot tudi z dobro staro ljudsko miselnostjo. Kajti Eva je kri-va vsega, ona je zapeljala ubogega Adama.

Galebi

Prav tako so Eve krive, ko potešijo svojo slo s pomočjo mladih galebcev z obale. Kajti slika prostitucije se v zadnjih desetletjih menja. Obstajajo moške prostitutke, ki jih lahko najdemo največ ob morju, dosti redkejši (glede na žensko prostitucijo) pa so drugod po deželi. Nekaj jih je še v boljših hotelih...

Ljudski jezik je zanje našel preprost izraz: galebi. Pretvorba najbolj uporabnega izraza kurba v moški spol se ponesreči: kurbir namreč ni tako pejorativen izraz kot kurba. S tem se pokaže dvojnost merjenja istega prestopka, ki je za žensko veliko ostrejši. Moški je, če je imel več žensk (s plačilom ali brez) preprosto frajer, medtem ko je to za žensko že na oni strani moralnega.

Usodo v svoje roke!

Prostitutke so prvič vzele sedanjost v svoje roke 1. junija 1975 z malce humor- no-satiričnim dejanjem: okupirale so cerkev Saint-Nizier v Lyonu. Nedolgo zatem se je isto zgodilo v ostalih mestih Francije,

nato tudi drugje po svetu (Anglija, Italija, ZDA). Zahtevale so rehabilitacijo svojega poklica, dekriminalizacijo, socialno zavarovanje...

Lani so v Bruslju na drugem kongresu zahteve ponovile in dodale nekaj novih glede AIDS-a. Vendar je opaziti korenit prehod: delavke v industriji seksa so zasedale v zgradbi Evropskega parlamenta, v katerega so imeli do nedavna vstop le resni in okravatljeni politiki. S sklicevanjem na resolucijo Parlamenta o nasilju nad ženskami so »zeleni« in »alternativci« pripomogli do kongresnih prostorov.

Nekateri podatki kažejo, da je v Evropi od 300.000 – 500.000 žensk, ki se profesionalno ukvarjajo s prostitucijo. Sem torej niso vštete občasne in skrivne prostitutke, ki se ukvarjajo s to dejavnostjo glede na letni čas in ekonomske razmere. Ocene o teh delavkah pa se gibljejo od nekaj milijonov do nekoliko deset milijonov. Število uporabnikov pa je vsaj desetkrat večje od števila prostitutk. Nekateri izračuni pravijo, da je kar 21 odstotkov Italijanov doživelo prvo seksualno izkušnjo ravno s prostitutko.

Profesionalne prostitutke imajo v rokah poleg klientov še ogromen kapital. Podatek iz leta 1982 (I) pravi, da obračajo okrog 100 milijard dolarjev (pomnoži). Tako se ta podatek dobro ujema s hipotezami, iz raziskav prostitucije, kjer navajajo prostitutke kot glavni cilj svojega dela denar, toda ne denar zaradi ekonomske ogroženosti, ampak zaradi vedenja, da lahko s prodajanjem svojega dela kot užitka zaslužijo veliko več kot običajne delavke ali uslužbenke.

Usodo v svoje roke III!

Drugačen motiv pa vodi prostitutke najnižjega sloja, ko opravljajo svoj poklic iz gole eksistenčne nuje. Zanje je prodajanje telesa zadovoljevanje najnujnejših potreb, da lahko, v večini primerov, preživijo.

Te ženske tudi potrebujejo največjo pomoč. Toda ne s tem, da se poveča število njihovih klientov, ali da se dvigne nivo njihove prostitucije. Različne skupine, ki se ukvarjajo s tako imenovanimi ženskimi vprašanji (naj bo to pri SZDL, ZSMS ali pri socialnih službah) prezrejo njihove probleme. Vsi so preveč zapleteni v svoj lastni začarani krog...

Prostitucija je in ostane poklic, ki je vezan na položaj ženske v družbi. S seksualno revolucijo se je odnos ženska-moški nekoliko popravil, vendar pa so ostale pravice za ženske v enakem obsegu. Ženska je bila in je manjvredna, je tisto, kar lahko spada le v eno izmed tabel: ali je dobra, nedolžna mati, sestra in žena, ali pa je tisto drugo, ki služi nasladi in užitku. Kar je bilo še bolj izraženo v Hitlerjevi Nemčiji, se pojavlja zdaj in tu, pravzaprav je železno usidrana tradicija.

Zato so na oni strani družbe ženske, ki se zoperstavljajo moralni, ki zahtevajo to, česar častne žene nikoli ne storijo: zahtevajo potrditev same sebe, najsi bo to skozi zasedbo parlamenta ali skozi legalno izpeljan kongres.

Zato moški pristopi, opravi in plača.

SIMONA FAJFAR

PROSTITUCIJA

SESTANEK V NEBOTIČNIKU

Prejšnjikrat me je zagrabilo. Pošteno. Zaželel sem si sestanka s kraljicami noči na primernem nivoju. Edini lokal (beri ustanova) v Ljubljani, ki združuje kraljice noči z visokim nivojem, – je za tiste pornofilme v dvomih – bar na ljubljanskem Nebotičniku.

Da se potešim, se naučim morda še kakšnega novega prijema (če obstaja tak, ki ga še ne bi poznal), predvsem pa da Vam priporočim in svetujem obisk Nebotičnika. Stavba stoji nasproti glavne izpostave udbe v Sloveniji, na Kidričevi ulici. Kraj je torej varen in ga desničarski pornofilmi ne obiskujejo, pač pa se lahko zgodi, da se sestanka udeležijo njihovi razredni sovražniki. Vsekakor prijetna družba. V sceno se obiskovalec vključi po naslednjem receptu: predhodna najava s klicem po telefonu ni potrebna, obvezna, je pa priporočljiva. Zakaj, preberemo ob koncu tega poročila. Vstopimo v avlo, kjer počakamo in se vkrcamo v srednje ali desno izmed treh dvigal, ki vodijo v višje sfere, in pritisnemo na gumb, ob katerem piše (v latinici) »BAR«. Včasih v avli naletimo na požarnega, včasih ne. Kadar ga ni, neznanci obdelujejo črni marmor z urinom. Kadar je, še malo stisnejo. Potem z liftom pridrvimo v »BAR«. Garderoba je obvezna. Trenutno stane 100 novih dinarjev. Garderobka je prijazna in ji lahko zaupate. Včasih Vam bo na razpolago z nasvetom, tudi če zanj ne boste prosili. Ko odhajate, kinka ali spi, in jo boste morali potrepeljati po ramenu, da bi prišli do svojega površnika in plašča gospodične, če ste bili srečne in hitre roke. Garderobka je mnenja, da je bolje vzeti osebno in denarico s seboj. Vtaknete jo v srajčni žep, kjer je po izkušnjah garderobke varneje kot v hlačnem žepu na zadnjici: »Tam lahko

DEVIŠKI PAS

»Z njegovo pomočjo bodo lahko dekleta pobegnili pred nesrečo, ki jim prinaša sramoto, in ki njihove družine zavija v črmino. Mož bo lahko zapustil ženo brez strahu da ga bo užalila v njegovi časti in ljubezni... Očetje bodo prepričani, da so očetje... in lahko bodo imeli pod ključem to, kar je vrednejše od zlata.«

Deviški pas. Da ohrani za moškega to, kar hoče on ohraniti le zase. Z njeno privolitvijo ali brez. Pas, ovit v baržun, v spodnjem delu kovinsko hladen ali narejen iz slonove kosti. Z luknjicami za najosnovnejše potrebe in za minimalno higieno. Deviški pas, ki ga je vrli vitez nekajkrat letno odprl. In si vzel svoje zaklade.

izgubite.« Ko opravite to proceduro, stojite pred vratarjem, ki Vas spusti v hram. To Vas bo stalo 1500 dinarjev, v kar je vključena konzumacija (800 din). Napovedujejo podražitve, na članske izkaznice kate-rekoli barve (možak je »farbenblind«) ni popusta. Odštejemo omenjeno vsoto in vstopimo. Notri je vse rdeče. Predvsem luči in sedežne prevleke. Zasedemo strateško ugodno pozicijo, od koder lahko obvladujemo situacijo in se oziroma na vse strani. Sedaj preštejem ponudbe. Ko me je prejšnjikrat zagrabilo poželenje, sem preštel štiri. To so rutinirane osebe, ki so »dale v življenju dosti skozi«. Na razpolago so plavalaske in črnolasko, izberite po Vašem okusu. Blondinke ne poznam osebno in ne bi vedel, če je pobarvana ali je »natur«. Pozabil sem omeniti, da pred odhodom gor lahko pogledamo slike na panoju »Mednarodni artistski program« na vogalu Kidričeve in Titove (poleg izložbe Cankarjeve založbe) ali preden plačate tistih 1500 din pri gorili. Tako ne boste dobili mačka v žaklju. V baru gode precej neambiciozen ansambel. Nekaj časa se mi je dozdevalo, da so lutke iz Madame Tussaud. Potem se je solo kitarist prestopil. Medtem je pridrsal natak in naročil sem pir. Kmalu ga je prinesel, kar me je stalo 2000 novih din, toliko kot osem enakih komadov v trgovini. Treba je delovati hitro ali piti počasi. S pogledom sem česal okolico. Klientele se ni bati, ni agresivna. Prevladujejo primerki žarkega pogleda. Ob sosednji mizi, kjer je sedela tudi omenjena blondinka, je njen začasni partner naročil steklenico zlate radgonske. To ga je stalo milijone (stare). Potem je blondinka zapustila mizo in penina je ostala neizpita. To je bil tega večera edini greh, ki se je zgodil v Baru. Tedaj se začne mednarodni artistski program in prva se predstavi Lady Giovanna v rdečem pregrinjalu. To je oseba, ki se je ne izplača

častiti s penino. Sledi njena kolegica dvakrat bolj drobne (torej normalnih pororcev) konstrukcije ter s točko »Manipulacije« čarodej Adriano. Ponovi se nastop obeh artistk in še enkrat Adriano. Če ste neobčutljivi za dogajanje v okolici, bo Vaš libido nastopu navkljub še divjal v Vaši notranjosti. Apatični obrazi artistk so mene osebno razočarali, še zlasti, ko sem se spomnil na izjavo P. Lovšina v zvezi z ženskim obnašanjem v porno-scenah v prejšnji številki Tribune. Sem torej mnenja, da je program celo izrazito destimulativen ali morda komu in njegovemu spolnemu pornogonu celo škodi. (V zadnjih desetih letih se vsled programa ni še nikomur dvignil.) Med programom sta v posvečeni hram prihrumela dva plavca in preverila, ali se vse odvija po postavi. Razumevajoč odnos z osebjem je namigoval na njuno seznanjenost z dogajanjem. Nivo piva v mojem kozarcu se je še znižal. Tedaj sem spoznal, da je band pripravljen obrniti pozornost avditorija name, če se mu primerno oddolžim, e.g. s pettisočakom in napove: »Naslednja kompozicija samo za Primoža Trubo.« Pozornost artistke med nastopom lahko pritegnete tudi direktno, če ji (kot ste videli v hollywoodski produkciji) zatlačite pettisočaka za modrc.

Tedaj me je pornogon spet strahovito zagrabil in nisem več odlašal, pomignil sem natakaru ter ga povprašal po primerni družbi. »Nobene dame nimam, fraj,« reče. Od razočaranja me je stisnilo med nogami, zrinil sem se do garderobke, vzela površnik, se z liftom spustil na zemljo. Pa preko ceste k Slonu. Vendar o tem kdaj drugič. Torej: ko greste na sestanek v Nebotičniku, ukrepajte hitro, sicer ostanete brez ene lepe pornonoči.

Vaš PRIMOŽ TRUBA
urednik pornolaborja

KAJ VE POLICIJA O PROSTITUCIJI

O prostituciji pri nas ne ve nihče ničesar. Pravzaprav vsi nekaj vedo, ampak vse ostaja na ravni govoric. Nihče ne ve zares, koliko kurb je pri nas, kako živijo, kaj počnejo. In nihče se noče s tem zares ukvarjati. Edino milica ima podatke o tistih, ki jih prijavi-jo sodniku za prekrške, skrbno spravljene v računalniku. Torej smo se šli pozanimat na milico.

Odgovorni tovariši so nas napotili k inspektorju Janku Šolarju, ki na Republiškem sekretariatu za notranje zadeve raziskuje med drugim tudi to področje.

Solar nam je v pogovoru najprej zagotovil, da milica preganja prostitucijo v skladu s 5. in 6. točko 10. člena zakona o javnem redu in miru, kjer je prostitucija opredeljena kot težji prekršek. Takole pravi 10. člen:

»Z zaporom do 60 dni se kaznuje... 5. kdor se vdaja prostituciji, pri tem sodeluje, jo dovoljuje ali podpira;

6. kdor organizira, pripravlja ali podpira dejanja spolne nemorale ali kdor dovoli, da se v njegovih prostorih opravljajo taka dejanja; kdor sodeluje pri takih dejanjih.«

Ker gre za težje prekrške, kazni ne more biti denarna, ampak jo je treba odsediti v zaporu.

Prostitucija po naši zakonodaji torej sploh ni kaznivo dejanje. Vendar jo je, po mnenju Šolarja, treba zatirati, preprečevati. Te osebe se namreč običajno ukvarjajo tudi s kaznivimi dejanji, kot so kraje in podobno. Prostitutke se pogosto povezujejo s storilci kaznivih dejanj. Več je bilo primerov, ko si je prostitutka izbrala pravo »žrtev« med svojimi klienti. Poiskala je ta-

kega moškega, za katerega je vedela, da ima veliko denarja s sabo. Nato ga je speljala na kak samotni kraj, naravnost v roke roparju, s katerim je bila povezana. Ta je potem moškega pretepel in mu pobral ves denar. Določen procent dobička je seveda ostal ženski.

Prostitucijo pa je treba zatirati tudi iz drugih razlogov, saj je znano, kakšne socialne pojave le-ta nosi s sabo. Prostitutke so po navadi osebe brez stalnega prebivališča, brez zaposlitve, brez sredstev za preživetje. To je tudi razlog, zakaj se obračajo h kriminalu.

Vse manj je dobrih

Šolar je za Tribuno pripravil računalniški izpis prekrškov po 5. in 6. točki 10. člena zakona o javnem redu in miru, ki jih je milica v Sloveniji prijavila sodniku za prekrške v zadnjih desetih letih. Iz njih se vidi, kako rapidno upada število prekrškov v zadnjih letih. Do vsega nekaj primerov lani. Zdi se, kot da prostitucija izumira.

Ugotovili smo že, da prostitucija ni kaznivo dejanje. Pač pa je kaznivo dejanje posredovanje pri prostituciji. Kazenski zakon SR Slovenije v 105. členu pravi:

»(1) Kdor zводи mladoletno osebo, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let.

(2) Kdor za plačilo zводи ali omogoča spolno obveščanje ali druga spolna dejanja, se kaznuje z zaporom do treh let.«

Vendar tudi število tovrstnih kaznivih dejanj upada. V zadnjem desetletju je računalnik RSNZ zabeležil vsega 27 takih kaznivih dejanj.

Osebe, ki se vdajajo prostituciji, so vprašljive tudi z zdravstvenega vidika, saj ni pravega pregleda nad njimi. Nobena zdravstvena služba se ne ukvarja sistematično s pregledom teh oseb. Možno jih je preganjati po 118. členu KZ SRS, ki se nanaša na prenašanje spolnih bolezni. Vendar se zadeva sproži na zasebno tožbo, tako da milica nad tem nima pregleda.

O vzrokih, da se kdo začne ukvarjati s prostitucijo, je Šolar povedal, da gre predvsem za eksistenčno nujno ali za druge, notranje vzgibe. Po besedah Šolarja je veliko činiteljev, ki osebo privedejo do tega, da se vdaja prostituciji. Največkrat gre za klasične primere: za pridobivanje sredstev, ki naj omogočijo preživetje. Sodeč po podatkih, s katerimi razpolaga milica, se večina deklet začne s tem ukvarjati iz eksistenčne nuje, ker pač nimajo drugih virov za preživetje. Izhajajo iz takega okolja, ki jim ne more zagotoviti ustreznega poklica, izobrazbe, pa potem najdejo tak način preživetja. Osebe, ki jih milica prijavi sodniku za prekrške zaradi prostitucije, so pogosto obtožene tudi drugih prekrškov, kot je klateštvo, potikanje itd. Velika večina je tudi brez stalne zaposlitve.

Represija ali preventiva

Milica torej spremlja to področje. Vendar ne samo v represivnem smislu. Sodeluje tudi z organi socialnega skrbstva v občinah, z namenom, da bi nudili pomoč tistim, ki so se spustili v to dejavnost, predvsem pa v smislu preventivnega delovanja, odvračanja. Z represijo se ne da napraviti reda.

Milica konča svoje delo, ko odkrije kršitelja, ugotovi dejansko stanje prekrška in predloži predlog za prestopitev sodniku za prekrške.

Ni namen milice, da bi šli v represijo. Milica je namreč služba, ki opravlja poleg opravil, določenih z zakonom, tudi vrsto socialnih opravil, za katere pa se malo ve, na primer razne oblike nudenja pomoči. Namen milice je predvsem delovati v preventivnem smislu, odvračati ljudi od teh dejanj. Zato je potrebno sodelovanje z organi socialnega skrbstva. Tem osebam je treba nuditi pomoč, jim najti zaposlitev itd.

Iz podatkov je razvidno, da je tovrstnih dejanj vse manj. Ne gre za to, da bi bila milica manj aktivna. Pač pa je v upadanju prostitucija, vsaj klasična. Poleg tega pa se norme obnašanja v zadnjem času močno spreminjajo, tako da je že težko reči, kdaj je kaka ženska prostitutka, kdaj pa »lahka ženska«. Porajajo pa se tudi nove oblike prostitucije, ki pa jih je mnogo težje izslediti, ker se odvijajo v privatnosti. Vendar milica niti nima posebnega interesa odkrivati tovrstno prostitucije. Zanima jih prostitucija kot družbeno škodljiv pojav, to je, kadar se povezuje s kriminalom, z raznimi oblikami kaznivih dejanj.

MARKO PEČAUER

PROSTITUCIJA

ŽIVETI KAKOR DRUGI

Dragan Radulović, avtor knjige »Prostitucija u Jugoslaviji«

Dragan Radulović je diplomirani pravnik ter magister sociologije, asistent in predavatelj na Filozofski fakulteti v Beogradu. Področje njegovega dela je (kot sam pravi, »še vedno nesrečna«) socialna patologija, v ožjem pomenu sociologija kriminala, bolj znana pod oznako kriminologija. Je avtor prve povojne knjige o prostituciji v Jugoslaviji, ki poleg Konstantinovičeve knjige Prostitucija i društvo iz leta 1930 predstavlja pomembno teoretsko raziskovanje tega družbenega pojava.

TRIBUNA: Pred nekaj meseci ste izdali knjigo z naslovom Prostitucija u Jugoslaviji (Zavod za izdavačko delatnost »Filip Višnjić«, Beograd, 1986). Pri predstavitvi te knjige ste, po nekaterih informacijah, zahtevali legalizacijo prostitucije pri nas. Kaj se je v resnici dogajalo?

Nisem postavil zahteve po legalizaciji, temveč po dekriminizaciji prostitucije pri nas. Razlika med obema pojmomoma je na prvi pogled zanemarljiva, čeprav je legalizacija čisto nekaj drugega kot dekriminizacija. Legalizacija prostitucije je neka vrsta družbenega odnosa do prostitucije, ki je zgodovinsko obstajal v 19. stol., v obliki t.i. **reglementacije**. To je bil princip, po katerem je bila prostitucija zakonsko normirana – kdo, kdaj, kje, pod kakšnimi okoliščinami se lahko ukvarja s prostitucijo, na kakšen način je ta dejavnost organizirana, kdo ima nad vsem kontrolo. ... Zanimivo je, da se je v teh naših balkanskih razmerah to imenovalo sanitetno policijski nadzor, kar je, menim, ustrezen prevod za izraz legalizacija. Legalizacija pomeni prestaviti prostitucijo iz rok zvodnikov in uličnih policajev v roke sanitetno-policijskega nadzora. Dekrimi-

nalizacija pa je zahteva, ki ni tako stara in ki je v duhu abolicionizma še iz 19. stol. Zahteva odpravo prostitucije in javnih hiš. Kmalu pa je postalo jasno, da je prostitucijo nemogoče ukiniti – mogoče pa je stori nekaj za te ženske, ki se ukvarjajo s prostitucijo. Dekriminalizacija poskuša za razliko od prohibicije, ki povsem prepoveduje prostituiranje in ki je prisotna v večini držav, eliminirati samo prostituiranje kot kaznivo dejanje. Da to krivično dejanje povsem izbirše iz kazenske zakonodaje. Kar pa ne pomeni, da bi odstranili kazniva dejanja, ki se navezujejo na organiziranje prostitucije, predvsem javnih hiš in zava-
janje v prostitucijo.

Legalizacija je s seboj povlekla cel niz negativnih posledic. Tu mislim predvsem na trgovino z belim blagom, da se je organiziralo nabavljanje in preprodavanje novih prostitutk, predvsem iz najsiromašnejših delov Evrope. Trgovali so z ženskami, mnogokrat so bile to še deklince. Da se temu napravi konec, je bilo sprejetih mnogo konvencij, prva je bila sprejeta leta 1904, nato 1910, 1921, ... zadnja je iz leta 1949, konvencija Združenih narodov, kjer je naša država med podpisniki. Ravno iz tega pa izhaja člen v kazenskem zakonu, ki se nanaša na zavajanje in na prepoved trgovine z belim blagom ter prepoved javnih hiš.

Dekriminalizacija pa pomeni priznavanje državljskih pravic prostitutkam, da lahko same izbirajo, če se bodo ukvarjale s prostitucijo, na kakšen način in pod kakšnimi pogoji. S tem je eliminirana možnost zapiranja in kaznovanja prostitutk, možnost, ki je podana v kazenskem zakonu.

* Shema je narejena na podlagi Radulovičeve knjige »Prostitucija v Jugoslaviji« in nepreverjenih informacijah, ki se širijo po koluarijih.

slaj prostitutke	sredina, iz katere izhajajo	motiv za prostituiranje	tarifa
najnižji slaj prostitutk (poulične prostitutke)	izhajajo iz marginalnih skupin, predvsem iz siromašnejših predelov. Na delovnem mestu ohranijo stik z margino.	bolj za golo preživetje	12-letno deklico, ki se že 4 leta aktivno ukvarja s prostitucijo, je mogoče kupiti za eno samo cigareto. V Zagrebu pa je najmanjša tarifa 5000 din za fafanje, ostale storitve pa z višjo ceno in obveznim kondomom
srednji slaj prostitutk	nekatero prostitutke tega nivoja se ločijo od pouličark le po tem, da delajo v cenenih hotelih. Druge pa so bolj iznajdljive in tudi izobražene ter izhajajo iz nekoliko višjih slojev, tudi srednjih	hitro pridobljen denar	najnižja tarifa je nekje okrog 7 starih milijonov in navzor, odvisno od kvalitete.
najvišji slaj prostitutk	večinoma izhajajo iz srednjega razreda	hitro pridobljen denar in razne ugodnosti, (napredovanje v službi...)	samo za izhod zahtevajo 100 dolarjev, vse ostalo ima še poseben cenik. Sprejemajo darila v velikih vrednostih namesto denarja. Delajo 2-3 krat na mesec. Poig denarja in daril sprejemajo razne služe.

TRIBUNA: Z dekriminalizacijo naj bi bile prostitutke zavarovane pred izkoriščanjem v javnih hišah. Na ulici pa se vendar pojavijo prav taki zajedalci, tu mislim na zvodnike.

Povezava med makrojem in prostitutko je veliko bolj zapletena, kot se to zdi na prvi pogled. Zvodnik se pojavlja kot nekdo, ki prostitutko izkorišča, kar je na nek način točno, saj ga prostitutka živi. Vendar pa je zvodnik edini, ki se do prostitutke vede kot do človeškega bitja. Prostitutka je nekdo, ki je kupljen, kogar klient, ta tretji član te triade prostitutka-makro-klient, kupi za 15 minut, pol ure, uro. Do nje kupec-klient nima odnosa kot do človeškega bitja. Zvodnik pa je edini, ki ga zanima prostitutkina človeška stran, kakšne probleme ima, kaj se ji je zgodilo grdega ali tepega. Morda je pravi izraz za makroja zaščitnik. Ne želim, da bi to zvenelo kot zagovarjanje makroja, toda on jo ščiti. Š predstavo o zvodnikih je povezano povezano stereotipno prepričanje, da so to oni, ki samo tepejo in grdo ravna s prostitutkami. Fizičnega nasilja je vsekakor veliko, ker je to svet, v katerem je fizična sila nekaj najbolj normalnega, kjer ti ljudje rešujejo svoje probleme na tak način. Makro ščiti prostitutko, tako pred drugimi makroji kot tudi pred policijo.

TRIBUNA: Kakšna je vloga policije?

Vsekakor je ta vloga večplastna; ne želim, da bi mislili, da policija prostitutke samo maltretira. Organi javne varnosti, kot se uradno imenujejo, so zadolženi za ohranjanje javnega reda in miru. In v tem kontekstu še nenačrtno ukvarjajo s prostitutkami. Že od nekdaj je jasno, da je nemogoče eliminirati ne samo prostitucijo, ampak je nemogoče izničiti deviantno sčeno; zato tudi nenačrtna ukrepanja, t.i. racije. Kadar je v Beogradu kak kongres, recimo partijski, poberejo »šljam« z ulic. Očistijo Zeleni venec, to je kraj, kjer se zbirajo preprodajalci, prostitutke... Podobno jih poberejo z ulic, kadar pride na obisk kakšna pomembna osebnost, ki bo morda želela na sprehod po ulicah Beograda. Takšna družbena akcija ni vnaprej zamišljena, ni organizirana. Na drugi strani pa ima policija pri prostitutkah izvor informa-

Da se prostitutke ne bori-
jo proti izrazu KURBE. Na-
sprotno. Kurbe same insi-
stirajo na tem izrazu, in to
zato, ker so si ga moški iz-
brali, da bi ožigosali vse
žene, z namenom, da bi
jim vladali. »Če so nas
moški zaslužnili kot kurbe,
se bomo tudi osvobodile
kot kurbe.« (Ena izmed de-
legatk na Drugem svetov-
nem kongresu prostitutk v
Bruxellesu)

Da se je zadnjega kon-
gresu prostitutk v Bruxel-
lesu udeležilo 120 dele-
gatk in delegatov z vseh
kontinentov. Kongresa se
ni udeležila nobena Jugo-
slovanka.

Uradni znak omenjenega
kongresa je bil ženski če-
veljček z visoko peto in iz-
rabljen, zmečkan kondom.

ci o svetu, v katerem se le-te gibljejo. Ta svet pa je seveda na tisti strani, kjer so ljudje z druge strani, ali bolje rečeno, so v stalnem sporu z zakonom. Se ena dimenzija policije pa je v tem, da se pojavlja v zaščitniški funkciji. Mnogokrat pomagajo prostitutkam, ki so v slabem fizičnem ali zdravstvenem stanju, jih poberejo in odpeljejo na zdravljenje. Kaznovanje prostitutk pa je seveda posebno poglavje, saj jih kaznujejo po zakonu o kršenju javnega reda in miru. Kaznovane so lahko denarno ali pa jih odpeljejo v zapor. Prostitutke iz Beograda prestajajo kazen tu blizu, v Pa-

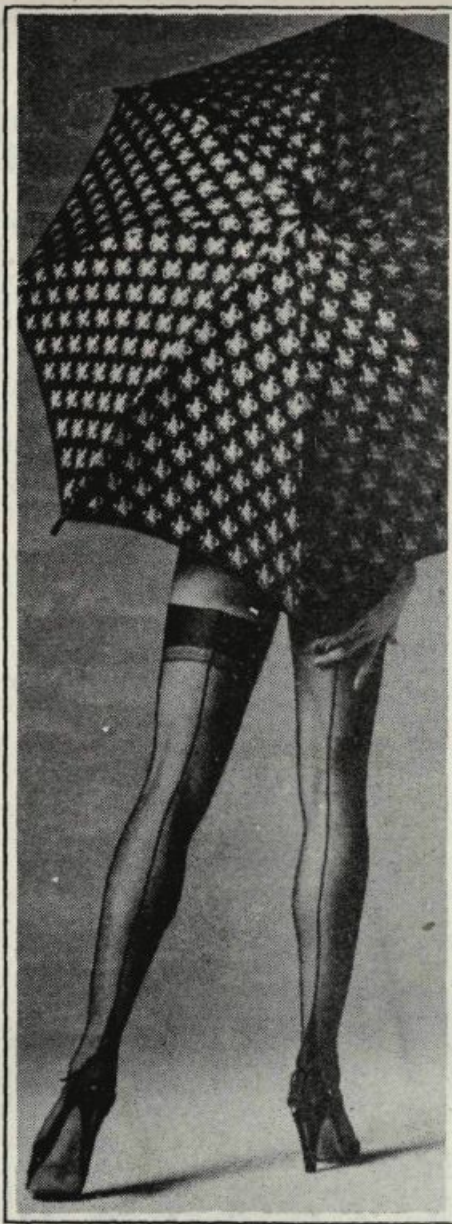
delokrog	izobrazba	klienti	makro
<ul style="list-style-type: none"> – margine: – pristanišča – železniške in druge postaje – poceni kavarne, hoteli – določena naselja, predvsem geti 	<ul style="list-style-type: none"> več kot 1/5 je nepismenih, čez 1/2 z dokončano osnovno šolo, največ nekvalificiranih in kvalificiranih delavk 	<ul style="list-style-type: none"> največ jih je iz vrst alkoholičkov, narkomanov, malih prevarantov, žeparjev, emigrantov (marginalci) 	<ul style="list-style-type: none"> skrbi za svojo varovanko, ji nudi pomoč, v mnogih primerih jo namerno navadi na droge ali alkohol, s čimer jo obdrži v kontroli
<ul style="list-style-type: none"> – hoteli v tujini še: – saloni za masažo, – sex-shopi – javne hiše – turistična prostitucija 	<ul style="list-style-type: none"> natakarice pevke nekaj je tudi študentk in intelektualk brez zaposlitve 	<ul style="list-style-type: none"> – turisti – obiskovalci shopov in salonov – gostje hotela 	<ul style="list-style-type: none"> makro je povezava z osebjem v hotelu, taxisti, in ji dovaja kliente. Mnoge delujejo tudi samostojno.
<ul style="list-style-type: none"> – sprejemi – zmenki po telefonu – sejmi – kongresi – festivali – največkrat delujejo v svojem stanovanju ali v najboljših hotelih 	<ul style="list-style-type: none"> sposobne so pogovarjati se o skoraj vsaki stvari. Dokončana fakulteta prej pravilo kot izjema. Sem spadajo tudi: – foto-modeli – manekenke – tajnice 	<ul style="list-style-type: none"> – politiki – direktorji – poslovni partnerji – znane osebnosti 	<ul style="list-style-type: none"> so samostojne, stik s stranko imajo preko telefona. Ponavadi imajo le nekaj rednih strank, ki si jo v ozkem krogu priporočajo

zinski skeli. Zanimivo pa je, da za razliko od ostalih kaznjencev prostitutke takoj odpeljejo na prestajanje kazni v Pazinsko skelo – takoj, ko je izrečena kazen pri sodniku za prekrške. Ostali kaznjenci imajo ponavadi na voljo dan ali dva, da se javijo svojcem... Prostitutke pa nimajo te možnosti, tako da se znajdejo v tem zaporu brez svoje garderobe, kjer pa ni zaporniških oblek. Prav tako njihovi svojci ne vedo, kje se nahajajo – in večina drugih prostitutk ima ljudi, ki jih zanima, kje so. Družina ne ve, kje je, pa pokličejo v Pazinsko skelo, ji pošljejo obleko, hrano. Prav tako se tu ne ukvarjajo z nikakršno prevzgojo, tako da v takšni (ne)organizaciji ni mogoče narediti ničesar. Takoj po vojni smo imeli nekakšno prevzgojo prostitutk, ker je obstajalo mišljenje, da so te ženske lene in nepripravljene delati. Že nekaj let za tem pa se je pokazalo, da je to napačen pristop k problemu, tako da so ga opustili okrog leta 1948. Vprašanje pa je, ali je na tem področju sploh mogoče kaj narediti.

Morda bi lahko v tej smeri pomagala edino Služba socialne zaščite, centri za socialno delo. Edini in največji problem so ulične prostitutke, ki se rekrutirajo iz obrobni, marginalnih skupin. To so skupine, ki že na svojem začetku nimajo nobenih možnosti izbire, razen med tem, ali bodo prostitutke, mali tihotapci (švercerji), kriminalci, ki pa se vendar morajo ohraniti na neki minimalni eksistenčni liniji. Tako izhaja večina prostitutk iz skupin Romov, raznih doseljenih skupin emigrantov... iz najsiromašnejših delov družbe.

TRIBUNA: In ostale prostitutke?

Temeljne raziskave o strukturi prostitutk ni, tako da ne morem govoriti o kakih empiričnih raziskavah. Obstajajo pa pokazatelji, da izhajajo tudi iz drugih družbenih skupin, čeprav se izvor vseh omejuje na spodnji družbeni razred, najvišje na srednji razred. Srednji razred pa zaradi tega, ker so tudi te skupine po svojih materialnih pogojih in po svojih možnostih postavljene v položaj marginalnih skupin. To je paradoks našega družbenega sistema, družbene strukture, kakršna obstoji danes. Prostitucija pa se pojavlja kot ne-

kakšen docela racionalen izbor. Če zna tuj jezik, da je videti vsaj malo atraktivno... ni problema. Z občasno prostitucijo je takšni ženski omogočeno dobro življenje. Še posebno high-level prostitutke se ukvarjajo s svojo dejavnostjo od časa do časa, enkrat na teden, morda dvakrat, trikrat na mesec.

TRIBUNA: Glavni problem pri prostituciji je torej materialni položaj teh žensk?

Da. Zakaj se nekdo ukvarja s prostitucijo, je teoretično vprašanje, s katerim se veliko ukvarjam. Kajti pri vseh vrstah deviacij je najlažje le-te spustiti na individualni nivo, to je najvarneje. Tako je potem najlažje preprosto reči, da nekdo krade, je narkoman ali se ukvarja s prostitucijo zato, ker je biološko, psihološko ali socialno predisponiran za to. To so tri teorije vnaprejšnje določenosti za prostitucijo ali sploh za deviantno obnašanje. Sam pa mislim, da se ženske ukvarjajo s prostitucijo izključno zaradi denarja, ne pa zaradi tega, ker je bila zatirana v mladosti ali ker je imela slabo družbo v šoli. **Prostitucijo izbere zato, ker nima drugih možnosti. Ker je to racionalen izbor. Materialni pogoji prisilijo te ženske, da se, lahko še mladoletne, stare morda 13, 14 let, odpravijo na ulico in služijo kruh.**

TRIBUNA: Kako potem definirati prostitucijo?

To pa je najtežje vprašanje, ker je bilo v zgodovini toliko različnih definicij prostitucije, da je preprosto nemogoče, da bi sam definiral ta pojav. Najbolj pa je uveljavljena funkcionalistična definicija prostitucije, K. Davisa, izpred približno petdesetih let, kjer je prostituiranje promiskuitetna dejavnost brez emotivnega vezanja za materialno korist. Na prvi pogled je to izredno sprejemljiva definicija. Vendar pa ji je možno postaviti mnogo ugovorov. Kajti iz nje ni razvidno, da je prostitucija poklic, da je družbena dejavnost, kar pa mislim, da je bistveno. Da postane prostitucija enakovredna vsem drugim družbenim dejavnostim, ki obstajajo v družbi. Zgodovinsko gledano je nastala prostitucija vzporedno z nastankom organizirane družbe, z nastankom blagovne proizvodnje, če ne celo pred tem. Prostitucija je spremljala družbo, čeprav je problem kako in kam uvrstiti prostitucijo, v katero dejavnost. Vsekakor gre za trgovanje. Toda s čim? So to seksualne usluge? Bistveno je, da je to promiskuitetna dejavnost. Kar pa je spet izredno težko operacionalizirati. Je promiskuitetna seksualni stik z dvema ženskama, z dvema partnerjema, s petimi, petstotimi? Katero število predstavlja kvantiteto? Obenem pa je promiskuitetna izredno moralistično obarvan pojem. Zato se ga tudi ne uporablja v resnih sodobnih socioloških študijah.

Zato mislim, da je pravilneje definirati prostitucijo kot trgovanje s seksualnostjo, ne samo s seksualnimi uslugami. Seksualne usluge so lastne vsem človeškim bitjem in z njimi je mogoče izredno manipulirati. Evropska kultura je izredno narcistična kultura, ker tako poudarja lepoto, neko vrsto seksualnosti. Trgovanje s seksualno kulturo je tako izredno veliko. Predvsem so tu v največji meri zastopani masovni mediji, televizija, tisk, filmi... Pri promoviranju vseh proizvodov se trguje s seksualnostjo: lepe ženske, lepi moški reklamirajo vse mogoče. Nemogoče je

glavne ovire pri delu

policija
alkohol
droge
javnost, kateri so te prostitutke najbolj na očeh

policija in javna morala jih ie redkokdaj ovirajo

ovir ni

možnosti za drugo delo po prostituiranja

nikoli ne odidejo iz tega začaranega kroga: postanejo zvodnice in novačijo nove prostitutke, se ukvarjajo z drobnim kriminalom

v primeru prevelike navezanosti na alkohol ali droge morajo na ulico. Ponavadi nudijo pomoč novodošlim prostitutkam, ali pa po 2-3 letih sploh prenehajo s prostituiranjem

odprejo butik, se poročijo in nihče ne ve za njeno nočno preteklost

pričakovati, da bo neka grda, propadla ženska reklamirala novo juho, deodorant ali kako šminko, kar bi bilo celo bolj logično.

Razlika med prostitutkami in ostalimi ženskami, ki trgujejo s seksualnostjo, je v tem, da je trgovina s seksualnostjo v primeri s prostitucijo izredno oguljena, tu ni nikakršnega prikrivanja.

TRIBUNA: Zanima me, kako lahko komentirate Slavenko Drakulić-Ilić, ki je zapisala: »Prostitucija v širšem smislu zajema vse tiste osebe, ki zamenjujejo svoje seksualne usluge za neko korist: naj bo to lagodno življenje, socialna varnost, ugled, status, psihološka sigurnost, ne pa samo denar.«

Mislím, da je takšno definiranje prostitucije preveč splošno, pri sami analizi mogoče priti do dovolj pomembnih podatkov. Sam pojem prostitucije izgubi svoj pomen, kar pa samo škodi prostitutkam. S takšno definicijo problem prostitucije izgubi svoj naboj. Potrebno pa je vedeti in imeti pred očmi, da je položaj prostitutk izredno težak.

Ne zanikam dejstva, da je tako široko definirana prostitucija pravilna. Morda je ustrežnejši pojem trgovanje s seksualnostjo, da se vendarle razmeji prave prostitutke in se jih na nek način zaščiti. Mislím da Slavenkina definicija razkriva predvsem odnos med spoloma, odnos med žensko in moškim. Interakcija med njima je vedno vezana na manipulacijo, ker sta tudi na različnih položajih. Tako ženske mnogokrat, pa najsi bo v zakonu ali izven, manipulirajo s svojo seksualnostjo.

TRIBUNA: Prostitucija je torej že sama po sebi odraz položaja ženske v družbi?

Vsekakor. Skozi preučevanje prostitucije je mogoče spoznati mnoge značilnosti žensk v naši družbi, odnosa v družbi. Zanimiva je feministična teza o odnosu kapitalizma in patriarhata, ker v odnosu med kapitalizmom in socializmom v delitvi dela ni nikakršne razlike. Ne mislim samo na delitev dela glede na spol, ampak na občo delitev dela. Kapitalizem je zgradil delitev dela na patriarhalni razdelitvi. Patriarhat ima zgodovinsko bistvo v odnosu do kapitalizma. Zato je bila v osemdesetih letih ostra polemika med angleškimi feministkami, vključile pa so se tudi francoske, ameriške in italijanske feministke. Bistveno je razjasniti odnos med spoloma, da lahko vzamemo prostitucijo le za metaforo, v stilu Simone de Beauvoir: »Položaj prostitutk je v bistvu apoteoza položaja vseh žensk v družbi.« Odnos med prostitutkami pa je dosti bolj jase, saj feministke niso ravno veliko naredile za prostitutke. Obstaja celo nek antagonizem med tema dvema skupinama, ker problemi feministk niso problemi prostitutk: politična vprašanja ipd.

TRIBUNA: Ko sva se pogovarjala po telefonu, ste rekli, da ste feminist.

Ne, nisem feminist. Poskušal sem samo napisati feministično knjigo, pa tudi ideje feminizma so mi blizi, kar je mogoče tudi oceniti iz tega razgovora. Kar se je dogajalo na teoretičnem področju feminizma, je zelo pomemben napredek v celotni družbeni znanosti, še posebej pa v sociologiji. Feministke so pripomogle k temu, da ženska ni bila več nevidna. Dejstvo je, da so bile v družbenih znanostih ženske nevidne. Družba je razumljena kot

družba moških, ženske pa samo kot matere, gospodinje, delavke ...

TRIBUNA: Pa se vam zdi, da ženske želijo biti samostojne? Samostojnost nosi s seboj toliko problemov in težav, da se v današnji situaciji zdi, da so ženske povsem zadovoljne s svojo patriarhalno določeno vlogo.

Popolnoma se strinjam. Že teze feminizma sprejemajo to dejstvo, saj izhajajo iz predpostavke, da pomeni samostojnost biti sam. Emancipatorski naboj feminizma je predvsem v tem, da je potrebno enakopravnost zasnovati na bioloških razlikah. Te razlike seveda so, in kot take nosijo s seboj ogromne posledice. Družba naj se organizira na drugačnih osnovah; patriarhalnost ne omejuje samo žensk, v isti meri je to velika prepreka za moškega. V ZDA in v nekaterih zahodnoevropskih državah obstajajo posebna združenja, ki pomagajo moškim, da spremenijo svojo zavest, ker se zavedajo in čutijo, da so omejeni s patriarhalno zavestjo. Družbene vloge morajo biti v skladu s sposobnostjo posameznika.

TRIBUNA: Vrniva se k prostituciji. Koliko let imajo ponavadi ženske, ko se pričnejo ukvarjati s prostitucijo?

Za ulično prostitucijo so značilna še mladoletna dekleta, ki imajo ponavadi za seboj mladoletne institucije, kot so popravni domovi, zapori za mladoletne ... tako da ni 12, 13, 14, 15-letna prostitutka nič čudnega. Svojo obrt opravljajo do 35. leta, potem pa je njene kariere konec. Odloči se za drugo aktivnost, pa najsi je to preprodavanje ukradenih stvari, mali kriminal, ali pa pomaga mlajšim prostitutkam, pri opravljanju njihove dejavnosti.

TRIBUNA: Vi ste tudi proti povezovanju prostitucije in potepuštva.

Da, naš zakonodajalec ne definira definicije prostitucije. Ponavadi je navedeno, da so ženske, ki nimajo stalnega mesta bivanja, kar pomeni, da so potepinke. To pa je nesmiselno. Ženske, ki delajo v

Beogradu kot prostitutke, tudi živijo tu. Neka raziskava, ki jo je delal Ljuba Stojić pred dvema letoma, je pokazala, da je med prostitutkami veliko poročenih žensk, ki imajo otroke v družini ... Ljuba Stojić je prav tako pripravljen povedati zgodbo o ženski, ki na tak način gradi hišo, vsak dan ob pol osmih gleda TV dnevnik skupaj z otroci. Z obrtjo pa se ukvarja takrat, ko so otroci v šoli, tako da ljudje okoli nje ne vedo, s čim se ukvarja. Zato je nesmiselno govoriti, da so prostitutke potepinke. Pod potepuštvo je mogoče skriti marsikaj. Danes je izredno malo potepuhov, kajti vsakdo si prizadeva dobiti kako malo hiško, majhen prostor, kjer bi bil sam, ali pa z ljudmi, ki jih hoče imeti ob sebi.

TRIBUNA: Znano pa je, da dekleta, ki pobegnejo od doma, pridejo dlje (v kilometrih) kot pa fantje, in to ravno zato, ker izkoristijo možnost prostituiranja.

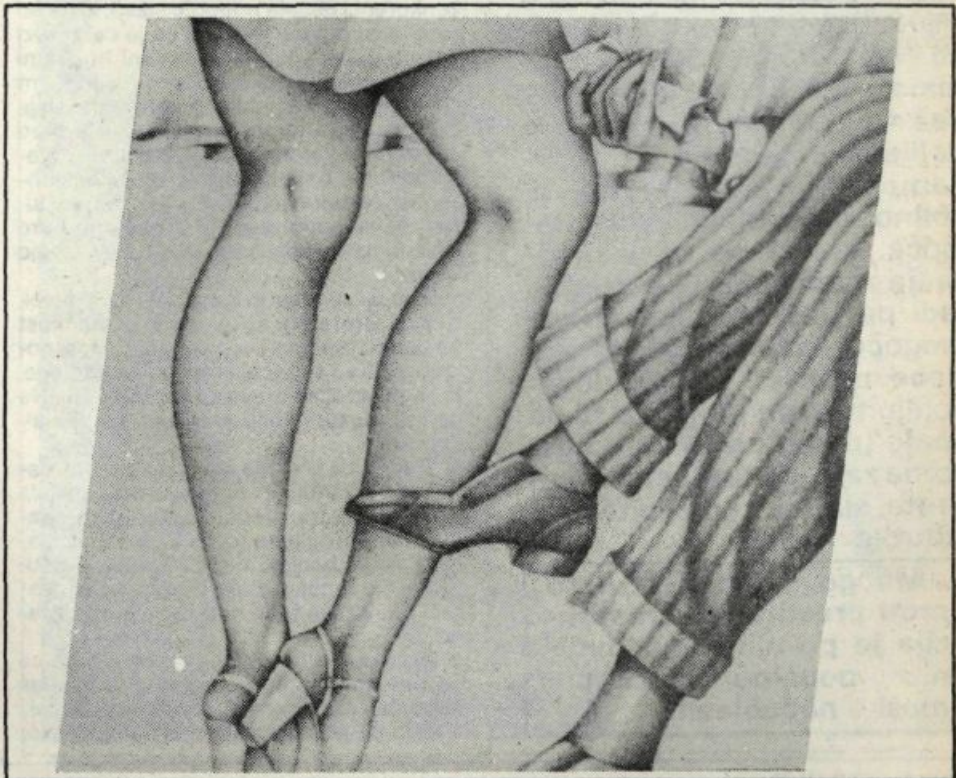
Da, mladostno potepuštvo, pobegi, so nekaj drugega. Pobegi pa so samo posledica nečesa. Otrok pobegne samo zato, ker živi v razmerah, ki mu ne odgovarjajo, ker je prisiljen v neke kalupe ipd. A vendar je to samo posledica določenih razmer.

TRIBUNA: Kakšne pa so cene prostitutk?

Cena je odvisna od mnogih faktorjev. Kaj lahko prostitutka ponudi, glede na čas, prostor, njen repertoar. Cena je seveda dosti nižja, če prostitutka in klient opravita zadevo na klopi v parku. Spet višje spadajo cene uslug s sobo, v najvišji sloj pa spadajo tiste, ki imajo že startno osnovo 100 dolarjev na noč, kar kasneje privede do 500 dolarjev na en izhod; te ženske se ukvarjajo s prostitucijo samo enkrat, morda dvakrat na mesec, mnoge želijo zbrati denar za odprtje nekega lokala, butika in podobno.

Najnižji sloj prostitutk pa ima ceno nekje med 500 in 5000 din.

SIMONA FAJFAR

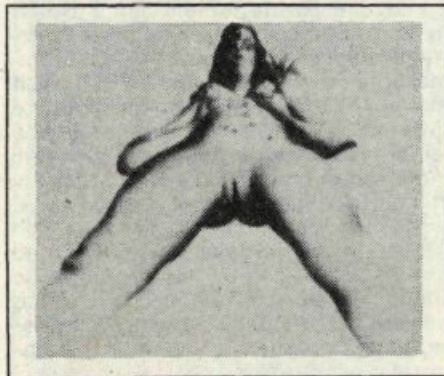

PROSTITUCIJA

GRETA

Ime ji je preprosto Greta. Kako se piše, najbrž vedo le zaprašeni dokumentacijski akti na policiji iz kdove kate-rega leta. Pač – kdor bere črno kroniko v Delu, je lahko nekoč prebral, da je v nekem stanovanju eksplodirala plinska jeklenka, ki je povzročila le manjšo gmotno škodo, stanovalka Greta Ne vem kdo (le kdo se spomnel!) pa je ostala živa in nepoškodovana. O tem, koliko je stara, je ugibal že marsikdo. Brezuspšno kajpak. Tudi tega nihče ne ve, čeprav jo pozna cela obala. Mi ne dvomimo o tem, da se je njen sloves razširil tudi preko meja tega koščka naše ožje domovine, dobro pa vemo, da je uspel razbiti tudi nacionalne in državne meje. Spomniti vas moramo, da v poletnem času obalne kraje zasedejo turisti iz vse-mogočih koncev sveta, ki si poleg morja, sonca in pijače zaželijo še druge zabave (kako to počnejo v Jugoslaviji!). Obala je zanimiva tudi takrat, ko piha burja in pada dež. Čez vikende jo napolnijo italijanske familije, ki radodarno trošijo dinarje za to, da obilno zadovoljijo svoje želodce. Res je, da so naši sosede znani požeruhi, izredno radi pa tudi seksajo na vse mogoče načine. Tudi te potrebe nekateri radi zadovoljujejo tostran meje. Za to pa imajo (poleg nižjih cen) nesporne zasluge tudi ženski čari Grete, slavne in razvpite prostitutke.

Mnogo je feministk, ki so proti prostituciji. Prostitucija je po njihovem mnenju popolno priznanje moške nadoblasti.

Tako, kdor je do teh vrstic še ugibal, s čim neki si je ta Greta zaslužila toliko prostora, je sedaj končno ugotovil. Kdor pa dvomi, da je prostitucija predmet, vreden globlje obravnave, ne pozna dovolj zgodovine in je najbrž prepričan, da mu je seksualni partner omogočil že kar vse spolne užitke tega sveta.

Pa se vrnimo h Greti, eni izmed redkih vrednih predstavnic obrti, po katere storitvah je veliko povpraševanje. Ona, ona bi že pokazala tem dvomljivcem! V nje cvetu je prevzela nase največjo kvantiteto storitev, ki jih nudi najstarejša obrt na svetu. Možnosti izvajanja storitev je Greta zaradi velike frekventnosti in svojih naravnih predispozicij obvladala mojstrsko; lahko bi trdili, da se nad njihovo kvaliteto ni mogel pritoževati nihče, niti tisti najbolj zahtevni in izbirčni. Kako pa naj si drugače razlagamo dejstvo, da si je ob tolikšni konkurenci uspela pridobiti slavo, ki ne bo zamrla še dolgo! Prerinila se je celo med vrstice Jane, med slovenskimi bralkami izredno priljubljene družinske revije. Tam smo leta 1978 lahko prebrali, da si je Greta zlomila nogo, zaradi česar je med stalnimi in potencialnimi uporabniki njenih storitev baje zavladala velika zaskrbljenost. Neupravičeno, saj zlom noge ni sifilis ali kaj podobnega – Greta si je hitro opomogla in uspešno nadaljevala svojo kariero.

Leta pa so tekla in zahtevala svoj davek tudi od Grete. Njeno lepoto in privlačnost so začele prekrivati izdajalske gubice, pojavljati pa so se začele tudi druge nadloge, ki jih povzročata narava dela prostitutk. Na prvem mestu ni bilo več seks, ampak alkohol.

Pravijo, da je njena zgodba podobna tistim iz romantičnih filmov: nekoč je bila čisto povprečna srednješolka, ki niti v sanjah ni pomislila na to, da ji bo uspela kariera daleč naokoli najbolj iskane prostitutke. Sledi nujen zaplet: v prometni nesreči umre njen fant, naprej pa je vse znano.

Ni še dolgo tega, ko je že kazalo, da se bo preusmerila na področje družinskega življenja – princ je bil bolehen pijanček. Usoda pa je kruta: tudi njega je pobralo.

Danes se Greta ukvarja predvsem s praktično izvedbo dejstva, da je treba priti domov, ne da bi prej obležal kjerkoli. To ji ponavadi ne uspeva najbolje. Policaji so se že kar vdali v usodo, tako da se iz gostilne, ki niti ni tako blizu, Greti ni treba mučiti peš.

Prostitucijo so poznali že v petem stoletju pred našim štetjem, prvo znano javno hišo pa so imeli Sumeri. S prostituiranjem svojih suženj so dobro služili bogati Babilonci. V stari Grčiji so imeli *hetere*, ki so bile evidentirane in obdavčene. Enako so se znašli tudi Rimljani. Predvsem pa se je prostitucija razbohotila v srednjem veku, čeprav so jo takrat preganjali. Kasneje je davek od prostitutk pobiral celo papež.

Svojega imidža ni spremenila: lase si barva s svetlo, skoraj rumeno barvo, senčilo se sklada z barvo oči (modra), modni trendi je ne zanimajo (sicer pa, kdo lahko danes za kos obleke reče, da to pa ni moderno), živo rdeče mini krilo, šminka in lak za nohte prav take barve ter pisana bluza. Noge, za katere poznavalci trdijo, da so še vedno dobre, obuva v pošvedrane čevlje z debelim podplatom. Njen obraz ne more skriti, da je bil nekoč lep. Neizbrisno pa se je vanj vtisnil pečat časa, naštetih noči, neznanega števila moških, ki so ji plačali za to, da so zadovoljili sebe, alkohola, neurejenega življenja.

»Politicians really want to see prostitutes in their beds. But politicians hate to see prostitutes in the Parliament« (Annemiek Ostenk, delegatka skupine zelenih Graef).

Usoda neke prostitutke, tragika življenja? Včasih se zgodi, da jo srečaš, ko je trezna. To je ponavadi okrog poldneva, ko pride po nakupih v trgovino. Nekaj momentov sama pri sebi, če pa je ljudi okrog nje več, jim s srečnim nasmeškom na obrazu razlaga, kaj bo danes skuhalo za kosilo.

NATAŠA

BODO KURBE TUDI V KOMUNIZMU

Za neukega bralca, dogmatskega birokrata, malo-meščanskega moralista ali quaziintelektualca je odgovor nedvomno jasen. Kurbe v komunizmu pod nobenim pogojem ne morejo bivati, saj bo že prehodna družba brez-pogojno uničila prostitucijo – to nemoralno dediščino bivših razredov. Na poti v komunizem prihaja do postopnega osvobajanja proletariata in na tej poti je potrebno z miroljubnimi ali pa nasilnimi sredstvi izločiti vse antisocialistične, to je nemoralne, nehumane in asocialne elemente. Ker prostitucija vsebuje vse te elemente in s tem predstavlja eno izmed največjih sramot krščanske civilizacije, je treba napeti vse moči in to zlo v najkrajšem času iztrebiti.

Ali pa tudi ne, kajti hvala bogu, da se počasi, vendar vztrajno krepi še eno stališče in mnenje o prihodnosti prostitucije. Izoblikovalo se je v krogih feminističnega gibanja. Feministično stališče je popolnoma jasno: vsi, ki mislijo, da vlačuge v komunizmu ne bodo eksistirale, imajo že konceptualno zgrešeno mišljenje o tej zadevi. Odgovoriti na to bom poskušal postopoma. Feministi se sprašujemo: kdo so tisti, ki so ločili kurbe od proletariata, kajti za ločitev nimajo nikaršnih argumentov. Prostitutke opravljajo svoj poklic, in ker je to delo izredno težko, bi morale biti ne samo družbeno priznane, temveč tudi beneficirane. Realnost je seveda bistveno drugačna, in če rečemo, da je proletariatski izkoriščanec, lahko tudi rečemo, da so kurbe izkoriščane na več nivojih. Proletarcec je izkoriščan s strani lastnikov kapitala. Proletarka občuti vso izkoriščanje proletarcev, poleg tega pa je kot ženska zaradi ostankov patriarhalne dediščine še dodatno izkoriščana. Prostitutka pa je eksploatirana kot proletarci in proletarke, kar je malenkost, če pomislimo, da nima socialnega statusa. Iz tega izhaja, da bo prihodnost prostitucije boj za enakopraven družbeni status. S tem bi prostitutke postale proletarke z družbeno priznanim poklicnim statusom. Velika verjetnost je, da se bo to zgodilo veliko prej, kot mislijo tisti, ki hočejo z represijami uničiti prostitu-

cijo. Če bodo prostitutke dobile enakopraven družbeni status, je njihova prihodnost jasna in kar se da obetavna, čeprav za marsikoga zastrašujoča.

Končna konsekvence komunizma je popolna osvoboditev proletariata. S tem bo seveda definitivno zajamčena tudi

osvoboditev prostitucije. Vsako delo pa lahko doživi nesluteno prosperiteto le v takšnih pogojih.

Torej: živio, v komunizmu s prostitucijo ukvarjajoča se svobodna bitja!

V. Z.

SPREHOD PO EVROPSKIH BORZAH

DUNAJ, leto ustanovitve: 1771

Uradne ure: 11.30 do 13.00 po srednjeevropskem času

Opombe: Posojila in domače akcije v procentih od nazivne vrednosti. Inozemske akcije in investicijski certifikati v šilingih po komadu.

Naročila na tujih borzah lahko posredniki realizirajo le v kompletih po 10 kosov ali v ustreznih mnogokratnikih tega števila. (paragraf 9, 1. odstavek Pogojev poslovanja z vrednostnimi papirji; z izjemami pri Nestle-ju, kjer je dovoljen 1 kos, pri Sony-ju 100 in pri ASICS-u 1000 kosov)

Stroški:

Posojila: 0,75 % od tečajne vrednosti

Akcije: 1,25 % od tečajne vrednosti

Investicijski certifikati: 0,75 % od tečajne vrednosti

Novoemitirana posojila, zastavnice (Pfandbriefe) in zadolžnice kot tudi posamezni investicijski certifikati se izdajajo brez zaračunanih stroškov.

AMSTERDAM, leto ustanovitve: 1611

Uradne ure: 11.30 - 13.15 po srednjeevropskem času

Opombe:

Obligacije: v % od nazivne vrednosti

Akcije: v HFI po komadu

Stroški:

so določeni z ozirom na obseg transakcije in dodatno znašajo 7,50 HFI za paket.

Posebnosti:

Določanje vrednosti se v večini primerov izvrši 2 borzna dneva po sklenitvi.

BRUSELJ, leto ustanovitve: 1801

Uradne ure: 12.30 - 14.30 po srednjeevropskem času

Opombe:

Obligacije: v % od nazivne vrednosti

Akcije: v BFr po komadu

Stroški:

približno 1 % do 1,4 % plus 100.-BFR

Posebnosti:

Odvijanje kasa- in terminkih poslov. Vsaka akcija gre lahko preko kasa-tržišča, preko terminkesega pa le zelo redke. Za terminske posle je predpisan minimum, ki znaša med 5 in 100 komadi.

Določanje vrednosti 1 dan po kasoposlu in 2 tedna pri terminkih poslih.

FRANKFURT, Leto ustanovitve: 1585

Uradne ure: 11.30 - 13.30 po srednjeevropskem času

Opombe:

Obligacije: v % od nazivne vrednosti

Akcije: v DM po komadu

Stroški: 0,6 %

Posebnosti:

50 kosov ali mnogokratnik je v uporabi kot t.i. »vairabla«, v tem smislu so izvedene tudi ocene »enotnega tečaja«.

Določitev vrednosti 2. borzni dan po sklenitvi.

KOPENHAGEN, leto ustanovitve: 1684

Uradne ure: 10.30 - 13.00 po srednjeevropskem času (obligacije 10.30 - 13.30, akcije 13.30 - 15.00)

Opombe:

Obligacije: v % od nazivne vrednosti

Akcije: v % od nazivne vrednosti

Stroški: približno 0,75 do 1,25 % od tečajne vrednosti, najmanj 25.-DKr

Posebnosti:

Minimalni obseg posla

- pri obligacijah

20.000.- DKr

- pri akcijah

4.000.- DKr

ZLATO v finih unčah (31.1035 g) v USD v petek, 20.3.ob 12.25h (GMT = 11.25h, Hong Kong = 19.25h, New York = 6.25h)

Hongkong:	ob koncu	405.30	405.80
	dan prej	404.75	405.25
Frankfurt-London-Zuerich:			
	opoldne	404.70	405.20
London:	1.fiksna	405.-	
	dan prej	405.05	

SREBRO za fino unčo v dolarjih

Zuerich:	opoldne	5.56	5.58
	dan prej	5.56	5.58

ZLATO v finih unčah (31.1035 g) na petek, 27.3.ob 12.25h (GMT = 11.25h, Hong Kong = 19.25h, New York = 6.25h)

Hongkong:	ob koncu	415.-	415.50
	dan prej	411.-	411.40
Frankfurt-London-Zuerich:			
	opoldne	415.50	416.-
London:	1.fiksna	415.90	
	dan prej	411.30	

SREBRO za fino unčo v dolarjih

Zuerich:	opoldne	5.96	5.98
	dan prej	5.83	5.85

ZLATO v finih unčah (31.1035 g) na petek, 3.4.ob 12.25h (GMT = 11.25h, Hong Kong = 19.25h, New York = 6.25h)

Hongkong:	ob koncu	418.50	418.90
	dan prej	418.40	418.60
Frankfurt-London-Zuerich:			
	opoldne	418.10	418.60
London:	1.fiksna	418.65	
	dan prej	420.25	

SREBRO za fino unčo v dolarjih

Zuerich:	opoldne	6.35	6.37
	dan prej	6.31	6.33

VSE CENE SO PODANE V AMERISKIH DOLARJIH !

LONDON, leto ustanovitve: 1802

Uradne ure: poleti 9.30 - 15.30 po srednjeevropskem času pozimi 10.30 - 16.30 po srednjeevropskem času

Opombe:

Obligacije: v % od nazivne vrednosti
 Akcije: v Funtih šterlingih po kosih, nekatere v ameriških dolarjih
 Stroški: približno 2,65 %
 Posebnosti:
 Obračunska doba znaša praviloma 2

tedna (v nekaterih primerih tudi 3 tedne).
 Določitev vrednosti večinoma v 11 dneh po obračunski dobi.

MADRID, leto ustanovitve: 1831

Uradne ure: vsak delovni dan razen ponedeljka od 10. zjutraj

Opombe:

Obligacije: v % od nazivne vrednosti
 Akcije: v % od nazivne vrednosti
 Stroški: približno 1,5 do 2 %

Posebnosti:

Minimalni obseg posla
 - pri obligacijah 500.000.- pezet
 - pri akcijah 500 kosov
 Določitev vrednosti: 3 borzne dneve po sklenitvi.

MILANO, leto ustanovitve: 1613

Uradne ure: 10.00 - 13.00 po srednjeevropskem času (v avgustu 2 tedna zaprt)

Opombe:

Obligacije: v % od nazivne vrednosti
 Akcije: v Lit po komadu.
 Stroški: približno 0,7 % od tečajne vrednosti

Posebnosti:

Vsi posli z vrednostnimi papirji se sklepajo izključno na terminski osnovi. Likvidacije se izvršuje po vnaprej določenem načrtu na dan, ki je posebej določen v borznem koledarju; praviloma je to vsak zadnji dan borznega meseca.

Obračun se izvršuje v neto obliki, stroški so vračunani v tečajne vrednosti.

NEW YORK, leto ustanovitve: 1792

Uradne ure: poleti (konec aprila do konca oktobra):

15.00 - 21.00 po srednjeevropskem času
 pozimi 16.00 - 22.00 po srednjeevropskem času.

Opombe:

Obligacije: v % od nazivne vrednosti (najmanj 1000.- US \$)

Akcije: v US \$ po komadu
 Stroški: stopničasti sistem - v odvisnosti od tečaja in vplačanih akcij. Posameznih stroškov ni. Orientacijska tabela:

100 kom. in 100.- dolarjev tečajne vrednosti do ca. 1,9 %

100 kom. in 400.- dolarjev tečajne vrednosti do ca. 6,5 %

100 kom. in 2.400.- dolarjev tečajne vrednosti do ca. 2,3 %.

Posebnosti:

Nakupi in prodaje v obsegu preko 100 kosov (»Odd Lots«) prejmejo tečajno podražitev oz. pocenitev za 1/8 dolarja od tečajne vrednosti. Določitev vrednosti 5 borznih dni po sklenitvi.

Kasa tečajev ni. Vsa naročila se odvijajo sproti, pri čemer poleg limitiranja odločajo tudi rok in višina naročila. V principu velja pravilo prednosti prvega prispelega naročila. Zatem je vsako od prispelih naročil izvršeno v polni meri v okviru danih možnosti, poznejše poravnave niso možne - ostanki poslov se odvijajo že po naslednjem, tekočem dnevnem tečaju.

PARIZ, leto ustanovitve: 1724

Uradne ure: 12.30 - 14.30 po srednjeevropskem času

Opombe:

Obligacije in akcije v FF po komadu.
 Nekatera državna posojila v % od nazivne vrednosti vključno z obrestmi.
 Stroški: približno 1 % od nazivne vrednosti.

Broker

TELEFONSKI POSLI - INOZEMSKI VREDNOSTNI PAPIRJI 3.april 1987

-ZVEZNA REPUBLIKA NEMCIJA

	danes/	2. 4. /	27. 3. /	24. 3. /	20. 2.
Daimler Benz.....	7240	7255	6265	6210	6725
Porsche.....	6145	6100	5840	5900	6118
Wella.....	4800	4780	4230	4220	4016

-FRANCIJA

Club Mediteranee.....	1470	1476	1445	1445	1425
Elf-Acquitaine.....	720	730	722	720	723
Peugeot.....	3151	3089	3050	3060	2745
Comp. de Saint Gobain....	960	960	942	945	848

-VELIKA BRITANIJA

BAT Industries.....	106.50	108	106.50	108	107.50
British Gas.....	18	18.30	17.70	17.80	14.30
British Petroleum.....	187	186.50	170	168.	148.50
British Telecom.....	51	51.20	52.50	53.20	48
Hanson Trust.....	33.50	33.80	34.40	34.50	32.50
Jaguar.....	117.50	117.50	117	116	122
Trafalgar House.....	67.50	68	72	72.20	63.50

-NIZOZEMSKA

Gist-Brocades.....	280	280	271	273	256
Heineken.....	1100	1095	1072	1090	982
KLM.....	260	257	263	263	257
Nat.Niederlanden.....	488	489	461	462	456

-SVICA

BBC.....	15200	15000	14200	14400	14300
Holderbank.....	38500	38100	37000	37900	36600
Jacobs Suchard PS.....	6900	6830	6700	6800	6510
Sandoz PS.....	15300	15000	14400	14900	13600
Schweizer Bankverein....	3955	3920	3745	3830	4150
Schweizer Rueckvers.PS	26800	26300	25200	25700	24900
Schweizer Volksbank....	19600	18600	17700	18000	17500
Swissair.....	10250	10300	10050	10300	9790
Zuerich Versicherung...	64800	63000	58700	59400	57500
Zuerich VersicherungPS	27200	27000	25150	25900	24200

-ZDA

American Express.....	927	960	1015	1010	905
Boeing.....	667	680	668	672	686
Citicorp.....	665	653	669	672	760
Coca Cola.....	575	592	605	593	583
Eastman Kodak.....	984	983	986	970	1047
Exxon.....	1125	1128	1081	1096	1044
General Dynamics.....	918	935	961	975	970
General Electric.....	1350	1355	1362	1383	1297
General Motors.....	x99	x005	999	1005	995
Mariott Hotels.....	490	493	506	500	460
McDonalds.....	1000	1020	982	980	959
Merck.....	2005	2010	2045	2065	1893
Merrill Lynch.....	535	552	579	555	589
Unisys.....	1250	1245	1355	?	1935
Xerox.....	984	980	935	951	949

-JAPONSKA

Fujitsu.....	72.40	71.50	75.50	75.50	82
Mazda.....	32.60	32.40	32	31.50	31
Mitsui & Co.....	61	60.30	55.30	53	49
NEC.....	138	138	152.50	154.50	173
Pioneer.....	160.50	163	184	188	202
Tokio Electric Power....	790	749	680	690	650

VSE CENE VELJAJO ZA EN KOS IN SO IZRAZENE V NACIONALNI VALUTI!

Vladimir Tatlin: DELO, KI JE ŠE PRED NAMI

Temelj, na katerem je počivalo naše ustvarjanje v okviru plastične umetnosti, ni bil homogen. Izgubljene so bile vse povezave med slikarstvom, kiparstvom in arhitekturo: rezultat tega je bil individualizem, se pravi izraz popolnoma osebnih navad in okusov; medtem ko so umetniki v svojem pristopu do materiala, tega degradirali v neke vrste popačenje v odnosu do enega ali drugega področja plastične umetnosti. V najboljšem primeru so umetniki okrasili zidove individualnih hiš, za sabo pustili niz »železniških postaj« in raznolikost sedaj smešnih oblik.

To, kar se je v socialni sferi zgodilo l. 1917, je bilo realizirano v območju našega slikarstva leta 1914, ko smo kot naše temelje sprejeli »materiale, volumen in konstrukcijo«.

Oznanjamo naše nezaupanje očem in postavljamo pod nadzor naše senzualne vtise.

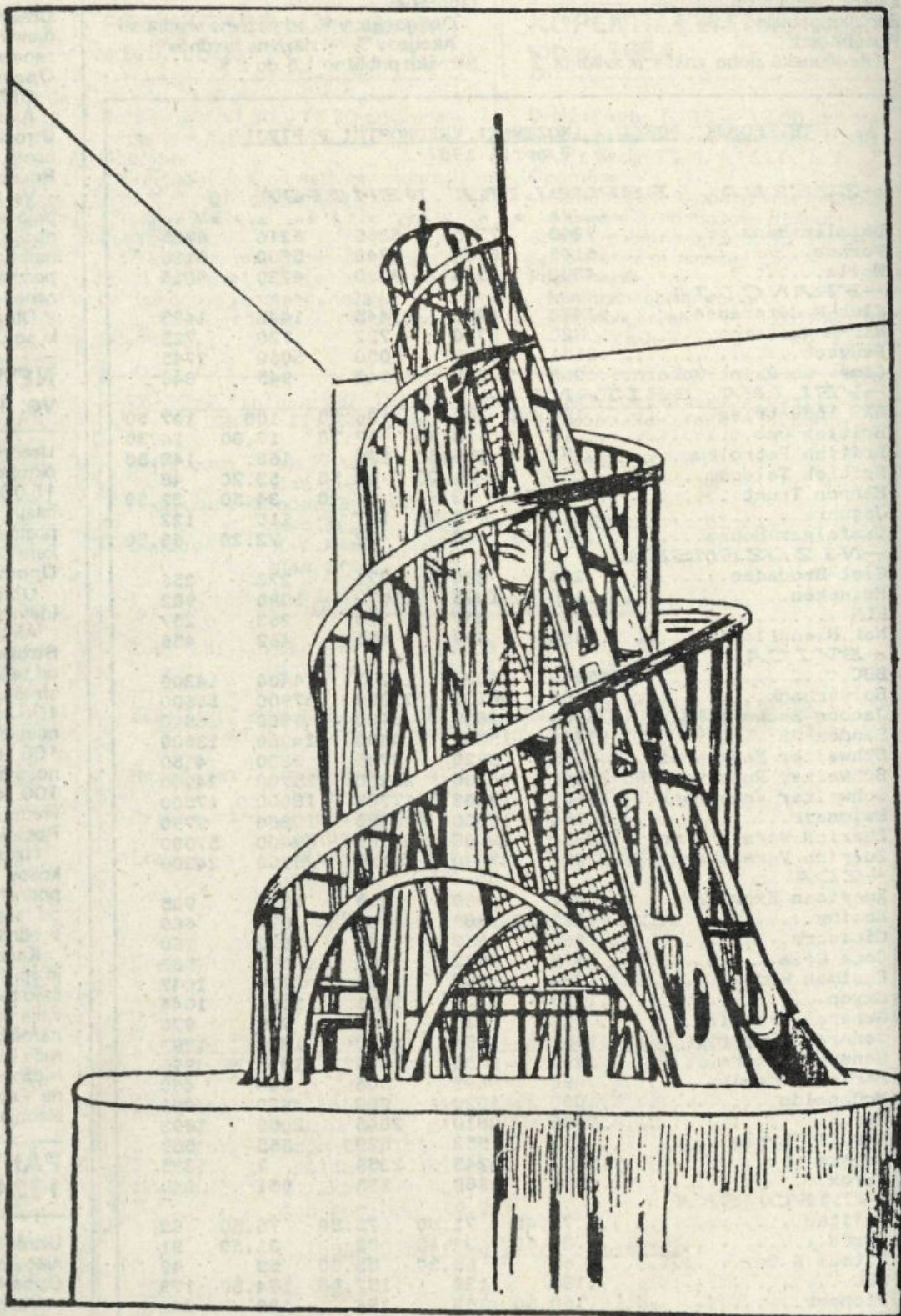
Leta 1915 je bila v Moskvi razstava modelov materialov v laboratorijski velikosti (razstava reliefov in kontrareliefov). Razstava leta 1917 je predstavila vrsto primerov kombinacij različnih materialov, ki so bili rezultat zapletenejših raziskav materiala samega in posledic, ki iz tega izhajajo: gibanje, napetost, vzajemnih in medsebojnih odnosov.

Ta raziskava materiala, volumna in konstrukcije nam je omogočila, da smo leta 1918 v okviru umetnosti začeli kombinirati materiale, kot sta železo in steklo, materiala modernega klasicizma, ki ju v njuni strogosti lahko primerjamo s starodavnim marmorjem.

Tako nastane priložnost za združitev čisto umetniških oblik z utilitarnimi nameni. Primer za to je projekt za spomenik III. internacionali (razstavljen na Osmem kongresu).

Rezultat tega so modeli, ki nas stimulirajo pri odkritjih v okviru našega ustvarjanja novega sveta, in ki pozivajo izdelovalce, da izvršijo nadzor na oblikami, ki jih srečujemo v našem vsakdanjem življenju.

(1920)

V. Tatlin—projekt za spomenik III. internacionali

Peter Lovšin: KLASIČNA PORNOGRAFIJA NASPROTI DANAŠNJI PORNOGRAFIJI

Nedvomno postaja v današnjem času vloga spolnosti vse pomembnejša. Vendar pa pravi Milan Komnenić, recenzent in urednik zbirke Erotikon, v predgovoru Foucaultove »Istorije seksualnosti«: Namesto na žalost pozabljenih platonovskih učenj o Erosu je danes Freudovski libido postal krilatica naše civilizacije, ki iz različnih pobud pretirano zbljuje erotsko s pokvarjenim, nečistim, nasilnim, vulgarnim. Iz te mešanice je rojena pornografija, katere smisel je popolnoma nasproten smislu erotskega. Medtem ko je erotska umetnost svobodna, pornografija služi nazadnjaškemu odnosom in manipulacijam.⁴³

Kakšna je pravzaprav razlika med erotiko in pornografijo?

»Tako erotika kot pornografija delujeta v bistvu v isti smeri,« pravi Slavenka Drakulić-Ilić, »povzročata namreč seksualno vznburjenje – vendar pa ne delujeta na isti način. Erotična literatura, filmi, fotografije, itd. povzročijo vznburjenje posredovano z estetskim doživljanjem, to pa nikakor ne velja za pornografijo. Druga pomembna karakteristika (funkcija) erotike je, da deluje znotraj moralnih mej določene družbe. Bolj natančno povedano – na robu normiranega seksualnega obnašanja te družbe. To ji omogoča, da bolj ali manj nemoteno deluje in da to delovanje ni omejeno z zakonskimi prepovedmi (podlega pa zato moralnim obsodbam). To je očitno: erotika je postala del vsakdanjosti. Lahko bi zaključili, da je erotika po funkciji kastrirana pornografija, in da ne ogroža temeljnih družbenih institucij (družine npr.). Pornografija funkcionira drugače, čeprav je njen osnovni cilj, spomnimo se, isti, seksualno vznburjenje. Predvsem ona deluje neposredno in močno, usmerjena je na človeško podzavest, na spontane fiziološke in emocionalne reakcije, brez ozira na moralni ali ideološki oziroma racionalni nazor nasproti pornografiji. Tako je tudi z eksperimenti dokazano, da se s pornografijo seksualno vznburijo tudi tisti, ki imajo zavestno negativno mišljenje o pornografiji.«⁴⁴

Prav namen doseči s prikazovanjem spolnega obnašanja zgolj seksualno vznburjenje je tudi za Murraya Hausknechta temeljna značilnost pornografije. Ta namen pa se mu pri erotiki ne zdi tako prevladujoč oziroma sploh ne bistven. Tako pravi: »Erotika predstavlja spolnost eksplicitno, vendar znotraj širšega konteksta, v katerem se spolnost ocenjuje kot del širše človeške izkušnje. Erotični seksualni material se ne uporablja samo za stimulacijo vznburjenja.«⁴⁵

Lahko bi torej zaključili: svet pornografije je omejen na golo spolnost, pornografija obravnava to spolnost izolirano, iztrgano iz svojega naravnega okolja, iz spolnega, ljubezenskega življenja, iz življenja nasploha. Za razliko od pornografije je svet

erotike mnogo širši. Zajema celoto človekovega ljubezenskega, čustvenega in spolnega življenja in kot taka deluje predvsem v smislu njegovega osmišljanja.

Pornografija ne more biti erotična, ne zaradi svoje totalne eksplicitnosti, niti zaradi namena, da zgolj spolno vznburja, temveč prav zaradi svoje omejenosti, zato ker posreduje zgolj kastrirano izkušnjo. In če je pornografija kdaj bila erotična, kot je gotovo bila klasična pornografija stare Grčije, potem je najprej potrebno postaviti neko distinkcijo med to klasično pornografijo in pornografijo kot jo poznamo sedaj. Erotičnost ene in neerotičnost druge nam že govori o nekaterih bistvenih razlikah med njima.

Kakorkoli že, antična Grčija (od koder venarje izhaja sama beseda pornografija) je s svojo družbeno ureditvijo, s svojimi moralnimi, etičnimi nazori producirala tako seksualno življenje, tako umetniško izražanje le tega, sem štejemo tudi pornografijo, kot je pač vsem njenim družbenim predpostavkam ustrezalo. Druge stare družbe, stari Rim, družbe srednjega veka itd. so seveda tudi producirale tako spolnost, tako izražanje spolnosti, tako »pornografijo«, kot je ustrezalo njihovim družbenim predpostavkam. Pornografija v današnjem smislu besede pa se je izrodila v drugem in drugačnem družbenem prostoru, opredeljujejo jo različne družbene okoliščine: izhaja iz razvite industrijske družbe, je njen produkt v dobrednem smislu in kot taka odraža predvsem realnost te družbe.

V čem se predvsem loči ta »naša« pornografija od one »stare«, imenovali jo bomo klasične pornografije.⁴⁶

1. Kot sem že rekel, klasična pornografija je vedno tudi erotična, kar pa nikakor ne velja za pornografijo v današnjem smislu besede. Če danes govorimo o klasični pornografiji, govorimo o njej pravzaprav kot o erotični umetnosti, ne pa kot o pornografiji.

2. Predvsem se je klasična pornografija vedno pojavljala kot del umetnosti, čeprav mnogokrat najbolj dvomljiv, bizaren, obscen. Pornografija v današnjem smislu besede z umetnostjo nima nobene zveze več. Spomnimo se samo Kaplana, ki pravi: »Če torej obscenost razlikujemo od pornografije glede na učinek in namen, sledi da umetnost kot taka nikoli ne more biti pornografska, čeprav je lahko obscena in velikokrat tudi je, saj učinek umetnosti na življenje ni nikoli tako specifičen in takojšen, kot je vsebovan v konceptu pornografije.«⁴⁷ Kaplan navaja tudi primer eksplicitnosti, kot tipične značilnosti pornografije in tuje umetnosti in obscenosti in dodaja da je obscenost kot estetska kategorija v nasprotju s pornografijo nabita z imaginacijo. Klasična pornografija je nedvomno bila obscena, vendar je prav kot taka opravljala svojo estetsko

funkcijo in izvrševala svojo umetniško vlogo.

3. Pornografija je z novimi mediji, v katerih se pojavlja, z novimi sredstvi, s katerimi se razpečuje, z novimi reklamnimi prijemi, s katerimi se vsiljuje, kvantitativno tako presegla pomen klasične pornografije, ki je vendarle delovala bolj na periferiji družbenega ustvarjanja, da je to dejstvu tudi kvalitativno spremenilo njen položaj in pomen v družbi. Oziroma kot pravi v reviji Time: »Kar je edinstveno na modernem Zahodu in še posebno v ZDA, je, da je pornografija usmerjena zoper toliko tradicionalnih vrednot, da se njena eksplozija vrši v visoko razviti družbi, ki premore tehnološka sredstva in talent za marketing, ki lahko povzroča, da je učinek te eksplozije še močnejši. Kolizija kulture in trgovine je tista, ki vznburja skrb.«⁴⁸

4. Medtem ko je klasična pornografija služila človeku, njegovim erotičnim fantazijam, pa čeprav homoseksualnim, sadomazohističnim, animalističnim ali kakršnimkoli že, pa današnja pornografija ne služi nikomur drugemu kot prinašanju zaslužka, obračanju kapitala, kapitalskemu sistemu samemu. Ali kot pravi Bowersock: »Klasično pornografijo so ustvarili najinteleigentnejši, najbolj učeni in najkulturnejši predstavniki stare grške družbe, bila je vir užitek in življenjske radosti. V nasprotju z ameriško pornografijo ni bila narejena poceni in slabo, z edinim namenom, da prinese denar.« In dodaja naprej: »Nasprotno kot mnogi mislijo, pornografija ni na noben način škodovala kulturi antične Grčije.«⁴⁹

S tem, ko sem poskušal postaviti čim jasnejšo distinkcijo med klasično pornografijo in pornografijo v današnjem smislu besede, sem hotel slednji opredeliti tudi njen družbeni prostor, družbene pogoje njenega obstoja. Prav iz teh pa bom tudi izhajal, ko bom poskušal priti do ustrezne definicije pornografije.

OPOMBE:

⁴³ Glej predgovor Milana Komnenića v Michel Foucault: Istorija seksualnosti (Beograd: Prosveta, 1978), str. 149.

⁴⁴ Slavenka Drakulić-Ilić: »Erotika: Pornografija«, Polet (Zagreb): 4. 4. 1979), str. 22.

⁴⁵ Murray Hausknecht: »The Problem of Pornography«, Dissent, Vol. 25, šte. 2 (Spring 1978), str. 193.

⁴⁶ Tako jo je imenoval Glen Bowersock, predstojnik klasičnega oddelka na Hrvardu (The Porno Plaque: prav tam, str. 51). Pod to oznako pa bi lahko do neke mere šteli tudi literaturo t. i. erotičnega realizma, kot sta Kronhausenova opredelila erotično pisanje, ki se je pojavljalo v evropski podzemni literaturi od 15. stoletja naprej. To pisanje, ki sta ga zbrala v že omenjeni knjigi Erotic Fantasies, je sicer v opisovanju seksualnih prizorov izredno eksplicitno, pa vendar v določenih točkah, ki so v nadaljnjem tekstu eksplicirane, bistveno različno od današnje pornografije.

⁴⁷ Abraham Kaplan: Prav tam, str. 22.

⁴⁸ The Porno Plaque: prav tam, str. 51.

⁴⁹ Prav tam.

Marko Golja: THIS IS NOT A LOVE STORY

Vse ti pravi, da je pred tabo zajeban dan; najbolj pa nevoljno telo, zlati levica, ki zgolj leno drsi po nabrekli kurcu, namesto da bi zdrkala, da bi brizgnil bodisi v zatohle, že marsikje belkaste in strjene rjuhe, bodisi nekam v sobo, nametano in neprezračno, bodisi v umivalnik, da si potem hkrati umiješ in kurca in obraz. Tako pa se mukoma vstaneš, ves polomljen in trd, z roko še zmeraj na nabrekležu, in narediš tistih nekaj korakov do okna in odgrneš zaveso in takoj zamižiš, ker te svetloba ponovno povsem preseneti. Nekoliko se prestopaš, kajti kamor stopiš, nekaj pohodiš, preden se sesedeš na stol, dvigneš težki nogi in ju spustiš na pisalno mizo, ne da bi se oziral na vse obleke in knjige, ki jih čutiš pod zadnjico, in na razne papirčke in papirje, pisala in vrag si ga vedi, kaj še, jih zrineseš s pisalne površine, ko se udobno nameščaš, da bi se nastavil zgodnjespomladanski toploti. Zadovoljen

požvižgavaš, prsti se še zmeraj igrajo s tičem, ki je vse manjši in manjši, dokler ni lulček, ki uživaško leži na tvojem poraščenem bedru; ko že skoraj izzehaš svojo jutranjo zaspanost, pokriješ usta z dlanjo, vonj, v katerem zaznaš tudi vzbunjeno pičko, te prisili, da se obrneš in s pogledom preletiš posteljo. Ne, nobene ne opaziš, pa tudi dlan si že umaknil, tako te skrivnostni vonj ne vznemirja več; s pogledom ne poskušaš brskat v temi spomina, ampak radovedno opazuješ papirčke, ki so ostali na pisalni mizi. Morje konceptov, komaj začetih rokopisov, prevodi, predvsem sonetov in elegij Johna Donne, nekaj tipkopisov, izpiski iz zabavnega dialoga med Hitchcockom in Truffautjem, in potem še ocean besed in stavkov na lističih, za katere ne veš, zakaj si jih zapisal in čemu služijo in kaj boš z njimi. In potem nenadoma zapičiš pogled v rokopis s črnim črnilom, na list iz zvezčiča, pravzaprav te pritegne naslov, ki se ti zdi tako prekleto znan, ja, na nekaj te spominja, pa se za nič na svetu, tudi če te scvrejo na olju, ne moreš spomniti, na kaj in od kod. Toda pisavo in pisanje prepoznaš, črke so tvoje, besede in stavke si vpisal v zgodbo za natečaj, mogoče za Porno ali pa celo za Tribuno, in zapisano te pritegne, da pričneš počasi razvozljavati skrupulo. Najprej te strese srhljiv stavek, s katerim se ne moreš strinjati; je vais donc reprendre ma pauvre vie, si plate et tranquille, où les phrases sont des a antures, potem še hireje bereš naprej. Nekdo odklene vrata, jih odpre in vstopi, potem jih zapre in zaklene in se s počasnimi koraki približuje vratom tvoje sobe, ti pa se počutiš ranljivega in nemočnega, tako nag in sredi zmede, pa vendar brez možnosti, da bi se kamorkoli skril. Je že prepozno. Vrata se odprejo in pred tabo stoji fuka vredna ženska, z neverjetno lepimi zelenimi očmi, verjetno pobarvanimi črnimi lasmi in pohotnimi zobmi, ki jih slutiš za njenima rahlo razprtima ustni-

cama. Komaj slišno dahne pozdrav in s sproščenim korakom stopi v sredo tvojege nereda. Zdaj sediš s hrbtom obrnjen proti oknu, a se sploh ne zavedaš sončnih žarkov, desno nogo vržeš čez levo in tako skriješ že nekoliko predramljani ud, z rokami pa ne veš, kaj bi, praskaš se po vratu in ramenu, še nerodneje pa je s tvojim pogledom. Če gledaš naravnost, toliko da ne zariješ nosu med črnolaskine prsi; zato se moraš nagniti nekoliko nazaj, da te v hrbtu zažuli stolovo naslonjalo, in potem lahko bereš njen pogled, malce moten, tudi vlažen, kakor so tudi njene ustne, s kanček priprtimi trepalnicami – si tudi le-te črni? in za malenkost naprej nagnjeno glavo. Iz krčevitega vratu se tvoja napetost razleže čez hrbtenico, rokam ne slediš več, in edino kar še poskušaš, je, da peto trdno pritisneš ob iton, da bi umiril nemir noge; kot tudi s stegnom desne noge pritisneš na levo, da bi se ja obvladal, plane na plano kurac, ki čedalje bolj bije. Ona ga očitno opazi, saj ti ne uide njen rahli nasmešek, ki še bolj razkrije njene filmske ali pa literarne zobe, za katere si želiš, da bi te grizli po celem telesu, dokler se ne bi ustavili na kurcu in ga zagrizli do orgazma, da bi jih pobrizgal z mnogo manj belo in manj hladno spermo. Misel na orgazem te vzdrti in počasi čutiš, kako jenja drget zaradi nelagodja, kako postaviš na tla tudi drugo nogo, in nabrelega kurca osvobodiš, pa čeprav se zdiš samemu sebi kot pubertetniški kurček, ki ga privzdigne že slutnja prsi, pa naj bodo sošolkine, še vse nedolžne in komaj zaznavne, ali pa njene mame, že povesene in pregnetene vse počez. Ker svoje vzbujenosti ne skrivaš več, pričakuješ, da bo nekaj naredila, da se bo s prsti dotaknila tvojega vratu in se sklonila in te poljubila, ali pa da ga bo igraje oplazila, skoraj pomotoma; toda nič, še zmeraj samo stoji, le da je zdaj še bolj nagnjena naprej, da prvič opaziš njen jezik, temno rdeč, kako si oslini ustnici in sopne nekajkrat zapored. Ne smeš več odlašati, tudi tokrat ne bo nič z udobnim fukom, da bi samo sedel na stolu in da bi ona bila brez hlač in da bi se nabodla v tvojem naročju, tako okobal, s prsti dotikajoč se tal in se sprva počasi, potem pa vse hitreje in hitreje spuščala in dvigala proti orgazmu. Zato s kretinjo, polno želje, sežeš proti njenemu obrazu, s prsti odmakneš njene dolge lase, ki ga zastirajo, in tako si že s prvim dotikom zapleten v nepreklicnost. Kurac, hočeš fukat, in ne preostane ti drugega, kot da vstaneš, da tvoj nabreklež podrgava ob njeno krilo, ti pa jo že grabiš, vse bolj in bolj, svoj trd jezik zabiješ v njena priprta usta; spet si kot zelenec, ki prvič fuka in ga vse izdaja, predvsem pa hlastnost in neučakanost, da se dotakne, da grabi vse dele njenega telesa, in možnost, da bo brizgnil, še preden se z vrhom uda dotakne ustja njene željne pizde. Seveda pa tvojega kurca ne pripravi do brizga tistega nekaj trenja, niti ko z desnico vzdigneš njeno krilo in zablodiš k njenemu mednožju in te samo še nogavice in hlačke ločijo od fuka, in zato izmotaš prste iz njenih las in za hip pustiš njena ramena, hrbet, boke, se celo zaveš, da te že tudi ona čedalje bolj trga in v hipu spoznaš njene ugrize, ki jih tvoj obraz pozna in z užitkom pričaka, zobe, ki drsijo po tvojih neobritih licih in jih preiskujejo z gibkim jezikom, ki nenadoma zaide v tvoj uhelj, da te zmrazi in strese in se zdrzneš,

in ponovno se spraviš k utiranju poti v njeno pizdo, ki jo vendar poznaš in si jo že nekajkrat zapolnil s svojim nabijačem in svojo vrelinjo. In prav občutek, da samo še malo, pa boš spet fukal, kajti mala fuka, da bi najraje umrl, zakaj pa ne, te dodatno podžge. Njeno mlačno ugovarjanje, nee, ki ji trgaš nogavice, te samo še dodatno vzpodbudi in vzburi, in kurac je nabrekel, kot ni bil že nekaj dni, in ko podrsaš ob spodnje hlačke, bi ga kar tako stlačil vanjo. S prsti levice umakneš rob spodnjic, z drugo roko pa jo zagrabiš pod zadnjico, čvrsto in napeto, in jo malce vzdigneš, toliko da ga nastaviš na njeno vzlazno in vrelo odprtino. Toda ostri rob njenih spodnjih hlačk te moti in to ni tisti užitek, ki ga hočeš. Zato z naglico, ki jo kar prestraši, umakneš ud in raztrgaš sovražne spodnjice in počepneš, da se z jezikom znajdeš v njeni črni gošči in da jo rahlo suvaš po orobju. Tako bi ril do njenega orgazma, če ti ne bi nekaj neprestano sikalo, naj nehaš, da potem ni več tako zanimivo, potem pa te še preneha kuštrat, začne si slačit bluzo, potem še nedežek in se boža po prsih, kajti ti je ne moreš lizat in grabit za stegna in zadnjico in vrat in ramena in njeno uživanje te razpizdi in naglo vstaneš, jo zagrabiš za otrdele prsi in nabrekli bradavici, da zaječi, te so tvoje, ti si njen in tako tudi razume tvoj egoizem in te zvleče na posteljo, kjer te posuje s poljubi, polizi, ugrizi, dotiki, ki te spravijo v norost in strah, da boš mogoče vseeno prehitro brizgnil, zato odriša njeno glavo, ki se nezaustavljivo bliža kurcu, ki najprej vsesa jajca, da presenečen zazijaš, potem pa samo še radovedno opazuješ, kako z ustnicami drsi po stebelu tvojega kurca in ga stlači v ustno votlino in še v grlo. Zamika te, da bi kar tako končal, toda ne, ti hočeš fukat; naglo se prevališ na bok, da ti njeni zobje vzbudijo bolečino in da že stojiš, ko je ona še zmeraj nagnjena naprej, še zmeraj z odprtimi ustmi, kakor da si še zmeraj v njej, in z nekoliko nejevoljnim pogledom, nehaš že, spet si me prestrašil. In ko tako stojiš, z nabrekli kurcem, ki bi ga lahko kakšna seksi kiparka odlila v bron, s full velikanskim, ko je ona usločena kot mačka na preži, tik pred skokom, te prešine, kako jo boš pofukal. Stisneš jo za vrat, da zaječi, zaradi bolečine, zaradi ugodja, in potem jo zgrabiš za bok in jo z nevzdržno strastjo potegneš k sebi, da se znajde pred tabo, vsa odprta in nezavarovana. S prsti objameš svojega natepača in ga počasi približaš njeni pizdi. S svojo napetostjo in pričakovanjem sili proti tebi, ti pa se ustaviš na njenem ustju. Bolj ko ona lovi tvojega kurca, njegov komaj obvladovani škrlat, ki ga namaka vanjo samo za kanček, da jo še bolj razbesniš, potem pa se ji samo še bolj umakneš. Svoj »daj« že kriči v postelnino, že stoji na nogah, samo še oprta na prste rok, ko se zabiješ v njeno pizdo, da pade na komolce in kolena, vso jo zapolniš, tja do maternice. Še preden premaga presenečenje in olajšanje, jo ti ponovno zgrabiš za vrat, zdaj je tvoja in ti njen, in daješ se ji in jo jemlješ z vsakim gibom, zmeraj globlje in globlje, zmeraj bolj grobo. Zmeraj znova jo potegneš proti sebi držiš jo za boke, prsi, da kriči od bolečin? naslade, za ramena, za lase, da zarjuje, od besa, od užitka, tebi pa njena odprta pizda ne zadošča več, zato ga izvlečeš, nastaviš na zgornjo luknjo in naglo suneš; sprva se zdrzneš, potem pa te stisne s svojim ob-

ročkom, ki te spravlja na rob blaznosti, ki se je ustrašiš in ponovno zdrzneš v udobno pizdo. In nabijaš iz luknje v luknjo, z lahkoto v pizdo, nekoliko težje v rit, izmenoma, tako kot se menjavajo njeni izsopi in polkriki, tako kot čedalje bolj stiska stegna in s prsti grabi po rjuhi. Njeni črni lakirani nohti jo trgajo, njeni luknji kar hlastata za tvojim kurcem, kot te zaskeli nekeje v jajcih. Zadihan se ustaviš, česar ona v svojem ritmu še ne začuti, stegneš roko proti knjižni polici in se oprimeš noža. Držiš ga čvrsto in zarežeš z močjo, s katero si jo pred trenutkom nabijal, v zapestje. Enkrat, dvakrat, trikrat. Temna, skoraj črna gošča primezi iz zarez, potem spolzi z roke in lene kaplje, curek, zamažejo njeno telo. Ne veš, če ona kaj čuti, mogoče misli, da je tvoja sperma, kar jo samo še dodatno vzpodbudi, da se te oklene, njene mišice te držijo in stiskajo in utripajo in čutiš, da boš dokurčil, če bo tako nadaljevala. Z razrezo roko se skloniš naprej, s prsti zagrabiš njen vrat in potisneš njeno glavo v blazino. Vidiš, kakor tvoja kri lepi njene lase, kako jih maže; vendar skoraj ne opaziš razlike. Očitno ji prihaja, saj se zagrije z vso strastjo v blazino; prav golta proti svojem orgazmu in smrti. In to je tudi tvoj trenutek. Se vedno nagnjen nad njo, še vedno s prsti, ki so sklenjeni okrog njenega vratu, vse hitreje in hitreje porivaš iz luknje v luknjo, kakor da te je groza časa, ki drsi gnusen in neprepoznaven iz tvoje telesa, in se meša z znojem. Slišiš svoje ječanje in veš, da boš čez nekaj trenutkov brizgnil, zato še z večjo ihto potiskaš kurca v njeno telo, s še večjo odločnostjo stisneš nič več upirajoč se vrat in s prav otročjo igrivostjo obrišeš svojo podlaket v njen hrbet in zadnjico. Toda tvoj nasmešek ob pogledu na njeno zamazanost je zgolj hipen, kajti že brizgaš v njeno pizdo; toliko se še zbereš in ga izvlečeš in ga zrineseš, že rahlo občutljivega, v ritno luknjo in potem ponovno ven, kakor da se s teboj nič ne dogaja, pa čeprav se strop in s knjižnimi policami obložene stene vse bolj približujejo, premagaš tesnobo, v hipu, še zmeraj fukaš, pa čeprav vse težje gledaš, to žensko, ne samo njo, in bi najraje zamižal, zaspal v prijetno utrujenost, ki si podredi telo po orgazmu, vendar še zmoraš toliko moči in še enkrat izvlečeš kurca iz njenega onemoglega telesa in vidiš ponovno njene črne dlake in se zakrohotaš, zakašljaš, da si ne barva tudi njih? in ga zrineseš, položiš v ritno dolinico, da še nekaj malega bzikne med poslednjimi trljaji. Še enkrat zabrodiš po tej enkratni neponovljivi mešanici strasti in smrti, sperme in krvi, potem zamižiš; njeno telo omahne. Zdrzneš se in zablodiš s pogledom po pisalni mizi, kjer med vso množico pospermiranih in okrvlavljenih listkov in listov pritegne tvojo jenjajočo zavest tipkopis z od nekdaj znanim, pa vendar neznanim naslovom. In prebereš samo zadnji stavek. Zgodba je ime smrti.

37. INTERNATIONALE FILMFESTSPIELE BERLIN (2)

Med več kot 1000 predlaganimi filmi je bilo v program PANORAME izbranih 58 celovečernih in 36 kratkih filmov – torej lahko brez kakšnega posebnega razmišljanja pritrdimo mnenju, da je vsaka sekcija na berlinskem festivalu festival zase. Prikazani filmi so bili deloma tudi povezani/razvrščeni v različne tematske sklope. O tej tematski povezavi pa lahko takoj na tem mestu rečemo tudi to, da je bila v posameznih sklopih precej za lase privlačna, kajti npr. filme iz tako imenovane »nove francoske črne serije« je družilo le to, da so francoski. Zanimiva je bila tudi skupina »sovjetskih ekoloških filmov«. Predstavljen je bil (svetovna premiera) film Rolana Sergejenka ČERNOBIL, dokumentarec o dobro nam znani nesreči v jedrski elektrarni, ostali filmi (DEVET DNI V LETU – Dvyat dney odnogo goda, 1961) Mihaila Roma, GOSPODAR GOZDOV (Ter/Chozjain, 1984) bergata Oganjesjana in OB JEZERU (U ozera, 1969) Sergeja Gerasimova) pa so skozi formo igranega filma opozarjali na ekološko problematiko v Sovjetski zvezi.

Tretji sklop filmov je bil poimenovan »film in literatura danes« pa je predstavil predvsem dokumentarne filme o bolj ali manj znanih pisateljih ter nekaj igranih filmov, nastalih po književnih predlogah.

Filme WILLIAM CARLOS WILLIAMS Richarda P. Rodgersa, ISAAC IN AMERICA: A JOURNEY WITH ISAAC B. SIN-

GER Amrana Nowaka, THE BEAT GENERATION- AN AMERICAN DREAM Janet Freeman, W. S. B. in THE REAM MACHINE Dereka Jermana in QUIET DAYS IN SOMMIERES Petra Leippa in Chili Hawes lahko označimo kot filme, ki spadajo v prvo zgoraj omenjeno skupino, medtem ko spadajo v drugo SEIZE THE DAY Fiedlerja Cooka (po Saul Bellowu), CRAZY LOVE Dominiqua Deruddera (po Bukowskem), NATIVE SON Jerrolda Freedmana (po Richardu Wrightu) in BARDNOMMES GADE (Zgodnja pomlad) Astrid Henning-Jensen (po noveli Tove Divlevsen).

»Dokumenti« so predstavili spet lepo število filmov o AIDS-u – omenimo le LIVING WITH AIDS Tine Feliciano in Chuck SOLOMON COMING OF AGE Harca Huestisa. Sledili so filmi o črncih v Veliki Britaniji – HANDSWORTH SONGS in THE PASSION OF REMMEMBERANCE Isaaca Jukiena in Maureen Blackwood.

1001 MARJETICA (Les 1001 Marguerites) Pierra Philippa je film, nastal ob 90-letnici znane francoske produkcijske hiše Gaumont. Kompilacijski film, ki ob izbranih odlomkih iz filmov pripoveduje Gaumontovo zgodovino od 1897 do danes. Prijetna zadeva, pri nekaterih starejših filmih pa je moč opaziti, od kod so inspiracijo za svoje gage dobivali Fernand, Louis de Funes in drugi.

Spomine pa je obujal tudi film GERMANY – FIFTIES STYLE Manfreda Breuersbrocka, Dietra Fietzkeja in Wolfganga Dreslerja. Celovečerni kolaž o Nemčiji v petdesetih letih, pogled na Nemčijo skozi reklame, in newsreels (filmske novosti).

Bilo pa je v Panorami tudi veliko premierno prikazanih filmov, ki jih je bilo moč prvič (mnogo tudi zadnjič oziroma edinič) videti zunaj dežele, kjer so nastali.

Brazilski A COR DO SEU DESTINO (Barva njihove usode) Jorge Durrana govori o usodi Čila in Brazilije skozi pogled mladih iz Ria.

ALS IN EEN ROES (Zastrupljeni) Pim de la Parra je film o teatru, tragikomedija o (ne)sreči na gledaliških deskah. CARAVAN SERAI Tasossa Psarrasa je komična drama o grških partizanih, ki nadaljujejo borbo proti okupaciji svoje dežele tudi že po koncu druge svetovne vojne.

V Panorami je bil predstavljen tudi edini dolgometražni jugoslovanski predstavnik A CORMORANT (Kormoran) Antona Tomašiča, o čigar usodi smo poročali že prej.

Spet so bili izredno zanimivi tudi avstrijski filmi Die Dreckschleuder Nikija Lιστα, 1x1 des glücklichen Lebens študentov Studia za experimentalni film na Visoki šoli za uporabno umetnost. Predvsem ta drugi je izstopal s svojo izvirnostjo – enourna animacija oddaje avstrijske televizije »Club 2«.

17. FORUM MLADEGA FILMA

Sekcija festivala, ki je postala samostojen festival ne le po obsegu, pač pa tudi po tematiki in po občinstvu. Če začnemo ta kratek pregled skozi zanimivejše filme Foruma nikakor ne moremo mimo 873-minutnega oziroma 14 in polurnega filma je Petra Watkinsa THE JOURNEY. Film edinstven ne le po svoji dolžini, pač pa tudi po produkciji in času nastanka. Film je nastajal v 17 državah, finančno pa ga je podprlo več kot 20 kulturnih in mirovniških organizacij, k dokončanju filma pa je pripomogla The National film Board of Canada. Če bi poskušali ta film označiti v stavku, dveh – človeški odnos do miru in svobode, mir in svoboda v vseh svetovnih oblikah. Brez dokumentarnih posnetkov, zato pa s pričami dogodkov druge svetovne vojne iz Leningrada, Hamburga, Hirošime... Film je bil prikazan v treh kosih, v treh dneh, pa vendar bi lahko na prste preštel tiste, ki so videli vsaj pol filma. Ugotovitev? Današnji čas je mir popolnoma povozil.

Kot poseben program sta bila še izbora

novejše venezuelske produkcije (vključno s filmom Oriana Fine Torres, nagrajenim z Zlato kamero na lanskem Cannesem festivalu) in novejših filmov iz Hongkonga, ki pa niso, kot bi si vsak mislil, kung fu filmi, pač pa prave hollywoodske soap opere. Drugače pa so izstopali (kakor vsako leto zadnjih pet-šest let) ameriški neodvisni filmi. ARE WE WINNING MOMMY (America in cold war) Barbare Margolis je dokumentarec, koncipiran po principu kompilacijskega filma – skozi ameriške propagandne ameriške filme iz petdesetih let opozarja prave Američane pred »rdečo komunistično pošastjo«. LANDSCAPE SUICIDE režiserja Jamesa Benninga razglablja na pol dokumentaren, pol narativni način o »vplivu okolja na morilce. Začetek s primerom zaslišanja 17-letnice, ki je umorila svojo sošolko, je obetal precej več, kot je Benning kasneje izpeljal v drugem delu, ki razglablja o pomanjkanju medčloveških odnosov, brezosebnosti etc...

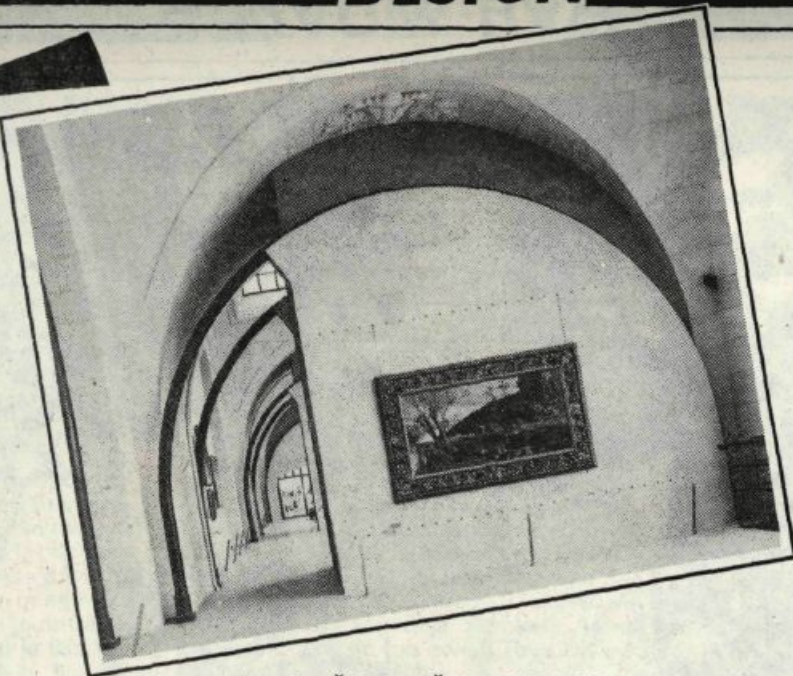
JIMMY BLAYS MONTEREY in SHAKE – OTIS AT MONTEREY, filma D. A. Pennébakerja, sta prisrčna, tehnično dobro izdelana dokumentarca v stilu »še pomnite tovariši?« Jimmy Hendrix je pa še vedno koncertni zabavljak No 1. Da o sta-

rih hipijih, ki so prišli na projekcijo, sploh ne govorimo.

Video program in projekcije super osmičk sta le še dopolnitev programa Foruma mladega filma, ki pa bosta, če bosta ostali takšni, kot sta bili letos tudi v naprej bolj v sramoto kot v ponos Forumu. Sicer je res, da so redki veliki svetovni festivali, kjer je moč videti projekcije super osmičk, vendar pa je bila kvaliteta prikazanih del nižja kot v kakšnem osnovnošolskem fotokinoklubu. Da o videu sploh ne govorimo. Za selektorje video programa na Barlinalu se je (kot se je dalo videti) zgodovina ustavila nekje v začetku sedemdesetih let, saj je bilo moč videti samo en velik Konceptualizem.

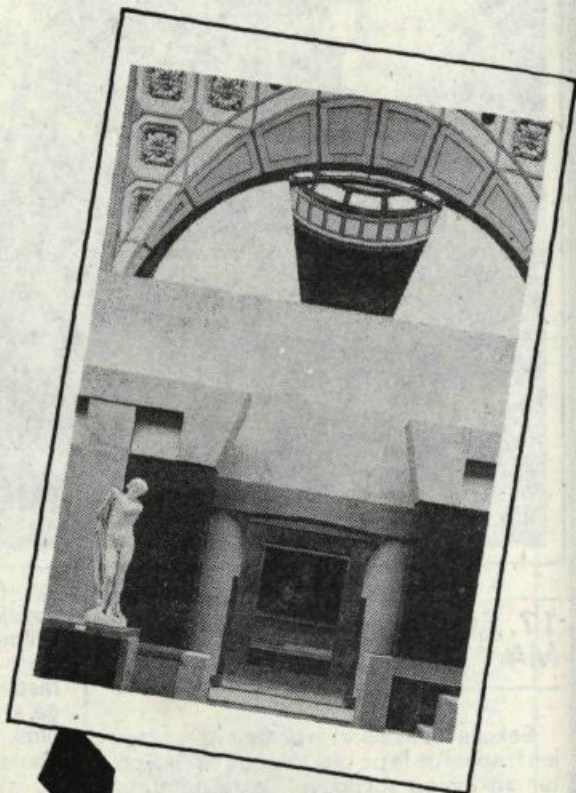
So pa pripravili organizatorji Foruma eno jako zanimivo zadevo. Okrogla miza o kolorizaciji filmov je z gostom Arthurjem Hillerjem, predsednikom združenja ameriških režiserjev debatirala za in proti barvanju filmov, udeleženci so si lahko ogledali nekaj primerov že pobarvanih filmov (Malteški sokol Johna Houstona) ter se nato družno izrekli proti. Teda Turnerja in ostale pobudnike barvanja to seveda niti najmanj ne moti.

D. H.

OD ŽELEZNIŠKE POSTAJE DO MUZEJA

Decembra lanskega leta so ob velikem pričakovanju kulturne publike v Parizu odprli Muzej devetnajstega stoletja. Priprave in izvedbe tega arhitekturnega in kulturnega podviga so potekale osem let. Lahko si mislimo, zakaj je publika otvoritev tako težko pričakovala. Muzej, ki se uradno imenuje Musée d'Orsay, so uredili v nekdanji železniški postaji Quai d'Orsay. Sama zgradba je bila postavljena v stilu neo-Ludvik XV., ki so ga pri obnovi vestno ohranili, kljub vsej dodani najsoodobnejši tehnični opremi. Največ govorice se je že veliko pred otvoritvijo širilo v zvezi z notranjo ureditvijo, ki je nekaj čisto posebnega in je delo italijanske arhitektke Gae Aulenti. (Obnovljeni Palazzo Grassi, v katerem je bila postavljena razstava Futurismo e Futurismi in nova razpostavitve slik ter notranja oprema Muzeja moderne umetnosti v Beaubourgu, so prav tako njeno delo.) V notranjosti zgradbe je postavila pregrade iz modrega, rožnatega in sivga granita, ki služijo za veličastno ozadje razstavljenim kipom in slikam. V muzeju je predstavljena celotna francoska umetnost 19. stoletja, vključno s kiparstvom in fotografijo. Stari Louvre je bil že dolgo premajhen za takšno veliko množino eksponatov, posebno Jeu de Paume, tisti del, v katerem so bili razstavljeni impresionisti. Zdajšnja postavitev slik je zelo premišljena, prehodi med različnimi stili so skrbno zglajeni, tako da obisk muzeja postane res pravo estetsko doživetje.

Angela Carter: VOLKODLAK

Je severna dežela; mrzlo vreme, mrzla srca.

Mraz; vihar; divje živali v gozdu. Življenje je težko. Njihove hiše so zgrajene iz hlodov, znotraj so temne in zadimljene. Za cedečo se svečo neobdelana ikona device, obešena prašičja krača, ki se prekajuje, venec sušečih se gob. Postelja, trinožnik, miza. Trda, kratka, borna življenja.

Za te gorske prebivalce gozdov je Hudič resnična kot ti in jaz. Še več; naju niso videli, niti ne vedo, da obstajava, toda Hudiča pogosto videvajo na pokopališčih, teh pustih in ganljivih prebivališčih mrtvih, kjer so na grobovih portreti umrlih v naivnem slogu in ni cvetja, ki bi ga postavili pred njih, nobeno cvetje ne rase tam, tako postavijo drobne, spominske darove, majhne štručke, včasih kolač, po katerega prilomastijo medvedje in ga odnesejo v gozdove. Opolnoči, še posebej v Walpurgini noči, Hudič na pokopališčih prireja piknike in vabi čarovnice; potem izkopljejo sveža trupla in jih jedo. Vsakdo vam lahko to potrdi.

Venci česna na vratih odvrčajo vampirje. Modrooki otrok, rojen v kresni noči, bo jasnoviden. Ko odkrijejo čarovnico, starko, katere sir dozori, ko tisti njene sosedne, drugo starko, katere črna mačka, o, poguba! ji neprestano sledi, baburo slečejo, iščejo znamenja, dodatno prsno bradavico, ki jo sesa njen zaupni prijatelj. Kmalu jo najdejo. Potem jo kamenjajo do smrti.

Zima in mrzlo vreme.

Pojdi in obišči babico, ki je zbolela. Odnesi ji ovsenjaka, ki sem ji ga spekla na ognjišču in skodelico masla.

Dobri mali otrok naredi, kar ti naroča mati – pet milj naporne hoje skozi gozd; ne zaidi s poti zaradi medvedov, divjega prašiča, sestradanih volkov. Na, vzemi očetov lovski nož; saj veš, kako se z njim ravna.

Otrok je imel na sebi ponošen plašč iz ovčje kože, ki ga je varoval pred mrazom. Preveč dobro je poznala gozd, da bi se ga bala, toda ves čas je morala ostati na preži. Ko je zaslišala strašno volkovo tuljenje, je spustila iz rok svoje darove, segla po nožu in se obrnila proti zveri.

Bil je ogromen, z rdečimi očmi in odprtim, sivim gobcem. Vsi razen otrok gorskih prebivalcev bi ob pogledu nanj umrli od strahu. Pognal se ji je za vrat, kot to počno volkovi, toda z očetovim nožem je zamahnila proti njemu in mu odrezala njegovo desno sprednjo tacco.

Volk se je, ko je videl, kaj se je zgodilo z njegovo tacco, izvil, zacvilil, skorajda zajčal; volkovi so manj hrabri, kot se zdi na prvi pogled. Nesrečno se je odmajal med drevesi, z največjo hitrostjo, kar jih je premožogel s svojimi tremi nogami, in za seboj puščal sledove krvi. Otrok je obrisal rezilo noža v svoj predpasnik, zavil volkovo tacco v prtiček, kamor je njena mati položila ov-

senjak, in se napotil naprej proti hiši svoje babice. Kmalu je sneg postal tako globok, da je skoraj popolnoma zakril stopinje, sledi živali ali odtise stopal, ki bi utegnili biti na poti.

Babico je našla bolno, prikovana je bila na posteljo in padla je v nemiren spanec, stokala je in se tresla, tako da je otrok pomislil, da ima vročino. Potipala je njeno čelo, žarelo je. Iz košarice je vzela prtiček in ga razgrnila, da bi z njim starki naredila mrzel obkladek in volkova tacco je padla na tla.

Toda to ni bila več volkova tacco. Bila je roka, odsekana v zapestju, žilava od trdega dela in pegasta od starosti. Na prstancu je bil poročni prstan, na kazalcu je bila bradavica. In po bradavici je otrok ugotovil, da je to babičina roka.

Odgrnila je rjuho, toda starka se je prebudila in se začela braniti, vreščala je in kričala kot obsedena. Toda otrok je bil močan in oborožen z očetovim lovskim nožem; uspelo ji je držati babico pri miru dovolj časa, da je lahko videla vzrok njene vročice. Tam, kjer bi morala biti babičina desna roka, je bil krvav štrcelj, ki se je že začel gnojiti.

Otrok se je prekrizal in tako glasno zapil, da so ga lahko slišali sosedje in pridreli v prostor. Bradavico na roki so takoj prepoznali kot bradavico čarovnice; starko so, tako kot je bila, v spalni srajci odvedli v sneg, s palicami udarjali po njenem starem okostju in jo ob robu gozda kamenjali, dokler se ni mrtva zgrudila na tla.

Deklica je živela v babičini hiši in se počasi razcvetela.

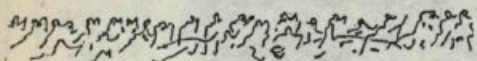
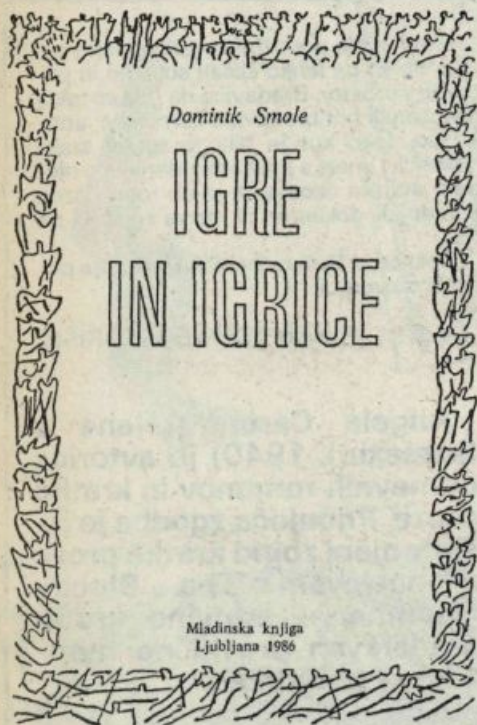
Prevod: TOMAŽ TOPORIŠIČ

Angela Carter (rojena v Sussexu l. 1940) je avtorica odmevnih romanov in kratke proze. Pričujoča zgodba je izšla v njeni zbirki kratke proze z naslovom The Bloody Chamber – erotično krutih predelavah pravljicne motivike in tematike.

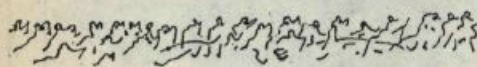

IGRE IN IGRICE

Slovenska dramatika (1)

VESELOIGRA
V TEMNEM

Literarno kritično pisanje o dramatik je na nek način nujno zaznamovano z njenim posebnim statusom v okviru literarnih vrst in zvrsti. Če je za liriko in ekipo bralna eksistenca bolj ali manj edina možna, v vsakem primeru pa primarna, za dramatik tega ne bi mogli trditi. Z izjemo t.i. bralnih dram, ki so večinoma že s strani avtorja samega pisane z drugačnimi intencijami kot drame, ki tendirajo k uprizoritvam, dramatika doživlja zars pravi odziv preko njenega vikorporiranja v gledališko uprizoritev. Drame se, vsaj na slovenskem, bere veliko bolj redko kot ostale literaturne vrste in zvrsti, verjetno tudi zaradi tega šele več let po nastanku in uprizoritvah izidejo tudi v knjižni obliki. S tem pa se nujno spremeni tudi status literarne kritike, ki naenkrat izgubi svojo pozicijo spremljevalke tekoče literarne produkcije, postane razmišljanje o polpreteklih literarnih usmeritvah, na eni strani pridobiva časovno distanco in z njo povezano drugačno, manj aktualistično in objektivnejše branje besedila, na drugi strani pa se mora sprijazniti z interpretiranjem že predhodno interpretiranega v obliki gledaliških uprizoritev kot realizacij režiserskih avtorskih branj določenega besedila. Literarna kritika tako ni več aktualna, v založniško-tržnem obratu izgublja svojo funkcijo, obenem pa se približuje literarni esejistiki. In končno to ni nič slabega.

Igre in igrice, štiri dramski teksti, nastali v časovnem razmahu skoraj dvajsetih let, omogočajo vpogled v razvoj avtorske poetike Dominika Smoleta, obenem pa kljub raznolikosti literarnih pristopov pričajo o vedno novih problematizacijah avtorjeve temeljne tematike, in iz teh izhajajoče koherentnosti njegovega dramskega opusa. Veseloigra v temnem, napisana v času med Smoletovima temeljnima tekstoma Atigono in Krstom pri Savici, kot nekakšen pretežno lahкотen intermezzo, z vidnim vplivom dramtike absurda izpisan banalni in obenem fantastični Dogodek v Mestu Gogi precej nonšalantno problematizira ritualni ples norcev, ki se med seboj razpoznavajo za normalne. Mestni prebivalci v vsakdanje dolgočasni scenariji, v katero vdirata fantastičnost in nelogičnost posameznih dogodkov, čakajo na Godota, imajo svoje utapljanje v nesmislih za samoumevno življenje, ki so ga pred ekscesom kot pristojnostjo kakršnekoli drugačnosti pripravljani na vsak način braniti. Vse, kar počenjajo, sploh ne more pridobiti statusa dejanja, kajti tudi drugačnost ironično označenega humanističnega intelektualca pristne stare sorte, ki jo prebivalci označijo kot ekscesno, v bistvu sploh ne more postati drugačnost, ker enostavno ne obstaja vedenje o bistvu drugačnosti. Obstaja drugačnost, a samo kot eksces, ki pa je neoprijemljiv. Toda tujec, ki na koncu drame ugotovi, da kljub vsem naporom ni

mogel postati tujec, mora zaradi svoje domnevne drugačnosti pasti pod streli štirih morilcev, ki so obenem lahko tudi štirje policaji. Red je končno spet dosežen, pa tudi če je šlo le za umišljanje tujčeve drugačnosti. Edina resnica je absurdnost sveta, v katerem se 'ot ritual obnavlja nezmožnost kakršnihkoli dejanj.

V podobnem tonu so pisane tudi dobrih petnajst let kasnejše Ljubezni, ki pa izpostavljajo prozaičnost in izpraznjenost vsakdana in načrtno izvemajo kakršnekoli elemente fantastičnosti. Prizorišča so banalno nezanimiva, junaki se gibljejo v zaprtem krogu zakonolomstva, ki pa je že zdavnaj izgubilo vsako živahnost in pustolovskost. Življenje postaja ponavljanje že doživetih, banalnih prizorov, eksces je možen samo še kot spolna deviacija. Junaki sploh niso več sposobni artikuliranih besednih izlivov, njihovi pogovori so lahko samo še popolnoma nezanimivi, potekajo po vnaprej predvidljivih vzorcih.

Zlati čeveljčki vnašajo dramaturško zanimivejšo zasnovu, gradijo na povezavi fantastičnega in realno-političnega. Sojenje samomorilcu, ki ga za uspešen potek sodne obravnave začasno ponovno obudijo od mrtvih, postaja groteskno pričevanje vseh prisotnih o njihovi ujetosti v pravosodni pa tudi življenjski mehanizem, ki jih presega, z njimi enostavno razpolaga. Kot bebaste in obsedene lutke v svoji rutini izgubljajo tla pod nogami, tako da sodni proces postaja mesto za izpovedi njihovih obsesij. Obsojeni po splošni kartazi, ko prisotni z izpovedmi opravijo skupinsko terapijo, prizna svojo laž: »vrvica«, na katero se je obesil, ni bila njegova last; ukradel jo je gospodinjci. Toda njegovo priznanje v bistvu ne zanima nikogar. Sodni sluga mu bo v čakalnici po metodi usta na usta spet odvezl njegovo življenje in spet se bo lahko povrnil v smrt. Tla pod nogami na koncu izgubi tudi administratorica, ki jo obešeno opazi sluga in ji sname zlate čeveljčke. Zlati čeveljčki kot metafora – seveda.

Verjetno najmanj uspela je zadnja drama – Igra za igro, veristična narobe postavitev prav tako veristične igre Aristofana, kjer se ženske uprejo moškim zato, ker pogrešajo vojno in ne mir. Zelo povedna sprememba, ki jasno aktualizira antično dramatik, na žalost ostaja v posameznih pasusih preveč razvlečena, verizem z izgubo burkaške razposajenosti postaja moteč in dolgočasen, aktualizacija klasične tematike ne more prekri nekoherentnosti celote. Dominik Smole v eni svojih manj uspešnih iger, toda še vedno zanimivo, če že ne zmeraj prijetno branje.

TOMAŽ TOPORIŠIČ

